

T.C
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SPORA KATILIMINDA AİLENİN
ETKİSİ

Aysel KIZILKAYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Yaşar ERJEM

MERSİN – 2009

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Çerçevesinde Yürütülmüş Olan "Lise Öğrencilerinin Spora Katılımında Ailenin Etkisi" Başlıklı Çalışma, Jürimiz Tarafından Yüksek Lisans Tezi Olarak Kabul Edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 15/06/2009

Jüri Başkanı

Üniversitesi
Prof.Dr.Şefik TİRYAKI
MERSİN ÜNİVERSİTESİ

Jüri Üyesi

Üniversitesi
Doc.Dr. Yaşar ERJEM
MERSİN ÜNİVERSİTESİ

Jüri Üyesi

Üniversitesi
Yrd.Doc.Dr.Zekai PEHLİVAN
MERSİN ÜNİVERSİTESİ

Bu tez. Enstitü Yönetim Kurulunun ..19/06/2009 tarih ve 2009/223 sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

TEŞEKKÜR

Spor, toplumsal yaşamın vazgeçilmez ve önemli bir unsurunu oluşturur. Toplumda birçok işlevi yerine getiren spor, bireyleri ve grupları çok yönlü etkilemektedir. Özellikle, serbest zamanların değerlendirilmesi, stres atma, sağlıklı olma, toplumsal değerleri edinme, eğlendirme, dinlendirme işlevleri bunların arasında ön plana çıkar. Spor ayrıca bireylerin sosyalleşmesini de etkiler.

Bir kurum olarak spor, aynı zamanda toplumdaki diğer kurumlardan etkilenir. Bu kurumlardan birisi de ailedir. Aile, sporu ve spora katılımı etkileyen önemli bir kurumdur. Spor araştırmalarında bu önemli bir konuyu oluşturur. Bu çerçevede aile, spora yönelmeyi, katılımı, maddi ve manevi destek sağlayıcı olarak sporu etkiler.

Tüm bu nedenler, beden eğitimi öğretmeni olarak, ailenin spor üzerindeki etkilerini araştırma konusu olarak seçmemde etkili oldu. Bu önemli konuyu araştırırken oldukça keyif aldım ve çok şey öğrendim.

Ayrıca bu tezde, böyle bir konu üzerinde çalışmak istememin sebebi benim spora başlamamı etkileyen etmenler içinde ailemin olmasıdır. Özellikle Türkiye’de bu konunun yeteri kadar çalışılmamış da olması benim bu konuyu çalışmamı etkiledi. İnsan hayatının her evresinde önemli olan aile, bireylerin spor yaşantısında göz ardı edilemezdi.

Bu araştırmanın gerçekleşmesinde birçok kişinin katkısı oldu. Onlardan bir kaçına burada teşekkür etmek istiyorum. Öncelikle bana destek olan ve tezim boyunca yol gösterici olduğu için danışmanım Doç. Dr. Yaşar ERJEM’e, bana her zaman yardımcı olan Mersin Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu müdürü Prof. Dr. Şefik TİRYAKİ’ye, bilgisini ve yardımını esirgemeyen, uzun süren tez sürecimde beni yalnız bırakmadığı ve kendimi geliştirmeme yardımcı olduğu için, Yrd. Doç. Dr. Zekai PEHLİVAN’a, ve tezim boyunca bana her türlü desteği veren değerli dostlarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca gerek bu çalışmam sırasında gerekse hayatımın her evresinde yanımda olan, bana desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen çok sevdiğim aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

KABUL ve ONAY	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	vi
ÖZET.....	ix
ABSTRACT.....	x
1. GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Problemi.....	2
1.2.Araştırmanın Hipotezleri.....	2
1.3.Araştırmanın Amacı.....	3
1.4.Araştırmanın Önemi.....	3
2. GENEL BİLGİLER.....	4
2.1.Aile.....	4
2.1.1.Sosyal Grup Olarak Aile.....	5
2.1.2.Sosyal Kurum Olarak Aile.....	8
2.1.3.Aile Tipleri.....	10
2.1.3.1.Çekirdek Aile.....	10
2.1.3.2.Geniş Aile.....	12
2.1.4.Ailenin Fonksiyonları.....	13
2.2.Türk Toplumunda Aile Yapısı.....	17
2.2.1.Eski Türklerde Aile Yapısı	18
2.2.2.İslami Türk Ailesi.....	19
2.2.3.Modernleşme Dönemi Türk Ailesi.....	19
2.3.Sosyolojik Açıdan Spor.....	22
2.3.1.Sporun Kökeni.....	26
2.3.2.Sporun İşlevselliği.....	27

2.4.Gençlik.....	32
2.4.1.Gençlik ve Spor.....	34
2.5. Spor Sosyolojisi Çerçevesinde Aile Spor İlişkisi.....	35
2.5.1.Spor Araştırmalarında Aile.....	35
2.5.1.1.Sporda Sosyalleşme Ajanı Olarak Aile.....	35
2.5.1.2.Sporda Pratik Destekleyici Olarak Aile.....	37
2.5.1.3.Sporda Farklılaşma Kaynağı Olarak Aile.....	38
2.5.1.4.Türkiye’de Spor Araştırmalarında Aile Faktörü.....	38
3.GEREÇ VE YÖNTEM.....	40
3.1.Araştırmanın Modeli.....	40
3.2.Evren ve Örneklem.....	40
3.3.Verı Toplama Teknikleri	40
3.4.Araştırma Verilerinin Analizi ve Yorumlanması ile İlgili İşlemler.....	41
3.5.Araştırmanın Sınırlılıkları.....	41
4. BULGULAR.....	42
5.TARTIŞMA.....	71
6.SONUÇLAR ve ÖNERİLER.....	77
KAYNAKLAR.....	79
EKLER.....	84
Ek 1. Öğrenci Anketi	84
Ek 2. Ebeveyn Anketi	90
7. ÖZGEÇMİŞ	92

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı	42
Çizelge 2. Öğrencilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	42
Çizelge 3. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı	42
Çizelge 4. Ailenin Çocuk İçin Spor Tercihi ve Cinsiyetin Dağılımı.....	43
Çizelge 5. Lise Öğrencilerinin Doğum Yerlerine Göre Dağılımı	43
Çizelge 6. Öğrencinin Doğum Yeri ve Spora Katılım Düzeyinin Dağılımı.....	44
Çizelge 7. Öğrencilerin Aile Tipine Göre Dağılımı	44
Çizelge 8. Aile Tipi ve Ailenin Spora Destek Durumunun Dağılımı.....	45
Çizelge 9. Öğrencilerin Anne- Baba Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı	45
Çizelge 10. Anne- Baba Eğitim Düzeyi ve Spora Katılımının Dağılımı	46
Çizelge 11. Öğrencilerin Anne- Baba Çalışma Durumuna Göre Dağılımı	47
Çizelge 12. Öğrencilerin Anne- Baba Meslek Gruplarına Göre Dağılımı	47
Çizelge 13. Öğrencilerin Aileleriyle Birlikte Yaşama Durumuna Göre Dağılımı	48
Çizelge 14. Öğrencilerin Aile Büyüklüğünün Dağılımı	48
Çizelge 15. Öğrencilerin Aile Gelir Düzeylerine Göre Dağılımı.....	49
Çizelge 16. Ailenin Gelir Düzeyi ve Spora Katılımının Dağılımı.....	49
Çizelge 17. Öğrencilerin Ailelerinde Spor Yapma Durumunun Dağılımı.....	50
Çizelge 18. Öğrencilerin Ailelerinde Spora Yapan Bireylerin Dağılımı	50
Çizelge 19. Öğrencilerin Ailelerinde Geçmişte Spora Yapanların Dağılımı	50
Çizelge 20. Öğrencilerin Ailelerinde Geçmişte Spora Yapan Bireylerin Dağılımı.....	51
Çizelge 21. Öğrencilerin Ailelerinde Spor Yapanların Yaptıkları Spor Branşına Göre Dağılımı.....	51
Çizelge 22. Öğrencilerin Cinsiyeti ve Spora Katılım Düzeyinin Dağılımı.....	52
Çizelge 23. Öğrencilerin Sporu Hangi Seviyede Yaptıklarının Dağılımı.....	52
Çizelge 24. Öğrencilerin Spor Yapma Sıklığının Dağılımı.....	53
Çizelge 25. Spora Katılım Düzeyi ve Spor Yapma Sıklığının Dağılımı.....	53

Çizelge 26. Öğrencilerin Yaptıkları Spor Branşına Göre Dağılımı.....	54
Çizelge 27. Öğrencilerin Spor Konusunda Bilgi Düzeyinin Dağılımı.....	54
Çizelge 28. Öğrencilerin Spor Konusunda Beceri Düzeyinin Dağılımı	55
Çizelge 29. Öğrencilerin Yaptıkları Sporla İlgili Gelecekte Projelerinin Olup- Olmadığının Dağılımı	55
Çizelge 30. Öğrencilerin Yaptıkları Sporla İlgili Projelerinin Dağılımı.....	55
Çizelge 31. Öğrencilere Göre Sporun Neden Önemli Olduğunun Dağılımı.....	56
Çizelge 32. Öğrencilerin Spor Yapmasına Karşı Anne- Babanın Yaklaşımının Dağılımı.....	56
Çizelge 33. Anne- Babanın Spora Karşı Yaklaşımı ve Çocuğunun Spora Katılım Düzeyinin Dağılımı	57
Çizelge 34. Öğrencilerin Spor Yapmasına Yönelik Ailenin Destek Biçimine Göre Dağılımı	58
Çizelge 35. Ailelerin Ne Tür Destek Sağladığının Dağılımı.....	58
Çizelge 36. Ailelerinin Kız ve Erkeklerin Spor Yapması Konusunda Yaklaşımlarının Dağılımı.....	59
Çizelge 37. Ailelerin Çocuklarının Yaptıkları Sporla İlgili Davranışlarının Dağılımı...	59
Çizelge 38. Ailenin Öğrenci İçin Spor Tercihine Göre Dağılımı.....	60
Çizelge 39. Öğrencilerin Sporla İlgili Yaşantılarında Ailenin Etkisinin Dağılımı.....	60
Çizelge 40. Ailelerin, Öğrencinin Spor Yaşantısı Üzerindeki Etkilerinin Dağılımı.....	61
Çizelge 41. Öğrencilerin Ailelerinin Spor Yapma Durumlarının Dağılımı.....	61
Çizelge 42. Ailedeki Spor Yapan Bireylerin Öğrenci Üzerindeki Etkilerinin Dağılımı..	62
Çizelge 43. Öğrencilerin Ailelerinin Geçmişte Spor Yapma Durumlarının Dağılımı....	62
Çizelge 44. Ailedeki Geçmişte Spor Yapan Bireylerin Öğrenci Üzerindeki Etkilerinin Dağılımı.....	62
Çizelge 45. Öğrencilerin Ailelerinin Sporu Eğitimde Kullanmalarının Dağılımı.....	63
Çizelge 46. Spor Konusunda Anne- Babanın Yaklaşımlarının Dağılımı.....	63
Çizelge 47. Öğrencilerin Spor Yapması Konusunda Anne- Babanın Düşüncelerinin Dağılımı.....	64
Çizelge 48. Anne- Babalara Göre Öğrencinin Spor Yapmasının Derslerine Etkilerinin Dağılımı.....	65

Çizelge 49. Ailelere Göre Çocuklarının Boş Zamanlarını Spor Yaparak Geçirmesinin Yararlı Olup- Olmadığının Dağılımı.....	65
Çizelge 50. Anne- Babaların Çocuğunun Spor Yapmasından Beklentilerinin Dağılımı..	66
Çizelge 51. Anne- Babaların Çocuklarının Spor Yapmasına Bakışının Dağılımı.....	67
Çizelge 52. Anne- Babaların Çocuğunu Spor Konusunda Bilinçlendirip Yönlendirmelerinin Dağılımı	68
Çizelge 53. Anne- Babaların Çocuğunu Spor Konusunda Nasıl Bilinçlendirip Yönlendirme Yaptıklarının Dağılımı.....	68
Çizelge 54. Anne- Babaların Çocuğunun Spor Yapmasının Maddi Açıdan Desteğinin Dağılımı.....	69
Çizelge 55. Anne- Babaların Çocuğunun Spor Yapmasında Nasıl Maddi Destek Sağladığının Dağılımı.....	69

ÖZET

Lise Öğrencilerinin Spora Katılımında Ailenin Etkisi

Bu çalışmada spor sosyolojisi araştırmalarında önemli bir sosyal değişken olan aile, lise öğrencilerinin spora katılımları çerçevesinde araştırılmaktadır.

Küçük bir kent özelliğine sahip olan Kozan'da lise öğrencileri üzerinde yapılan bu araştırmada ailenin sosyo-ekonomik özellikleri ile öğrencilerin spora katılım düzeyleri arasında ilişkiler aranmıştır. Araştırmada ayrıca ailede geçmişte spor yapanların olması ve ebeveynin genel olarak spora ve özellikle de çocuklarının spor yapmasına yönelik tutumları da öğrenilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada, yaş, cinsiyet, doğum yeri, eğitim, meslek, gelir düzeyi ve sporla ilgili tutumlar bağımsız değişken olarak, spora katılım düzeyi ise bağımlı değişken olarak belirlenmiştir.

Araştırma verileri lise öğrencileri arasından seçilen 200 kişilik bir örneklemden ve öğrencilerin ailelerinden anket tekniği ile elde edilmiştir. Araştırma verileri düz ve çapraz tablolar halinde sunulmuş değişkenler arasında ilişkilerin test edilmesinde ki-kare tekniği uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi 0.05 olarak belirlenmiştir.

Lise öğrencilerinin spora katılımlarında ailenin etkisini araştıran bu çalışma sonucunda ailenin sosyal bir değişken olarak spora katılımı etkilediği bulunmuştur. Özellikle ailenin gelir düzeyi, öğrencinin doğum yeri ve cinsiyet ile spora katılım düzeyi arasında ilişkiler bulunmaktadır. Spora karşı ailenin tutumu önemli oranda olumludur. Aileler çocuklarının spor yapmasını destekleyip teşvik etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Spora katılım, Spor

ABSTRACT

The Effect of Family on High School Students' Participation in Sports

In this study we have researched the family which is an important social variable in sports investigation in frame of high school students' participation in sports.

In Kozan which has a small city-life, the investigation has researched the relation between the level of students' participation in sport and the level of families' social and economical situation. In investigation, also, it was been tired to learn that there are students who already familiar with sports and parents' attitudes towards sport and their children's interest.

In this research, age, sex, hometown, the level of education, job, the level of income and the ideas about sport have been taken as independent variable; but, the level of participation in sport has been taken as dependent variable.

The research datum has been obtained from a two-hundred sample chosen among high school students and from students' family with inquiry techingue. "x²" techigue has been applied while testing the relation between variables by the research datum being presented as basic and cross. In investigation, the level of significance has been taken 0.05

At the end of the research which has investigated the effect of family on high school students' participation in sport, it has been found out that the family has affected the participation in sport as a social variable. Especially, there are relations between the level of families' income, students' hometown, sex and the level of participation in sport. The attitude of family towards sport is significantly positive. Families has supported their children about sport.

Key Words: Family, Participation in sports, Sport

1.GİRİŞ

Spor bütün toplumlarda önemli bir serbest zaman etkinliği, bir eğlence kaynağı ve aynı zamanda kültürel değer ve konuların ifadesi olarak karşımıza çıkar (1). Sosyolojik açıdan spor değerlerle, normlarla, statülerle ve rollerle ilişkili yapılaşmış bir sosyal davranış biçimidir. Kısaca spor, sosyo-kültürel bir bağlamı içeren toplumsal bir olgu olarak değerlendirilebilir.

Sporun modern toplumda yaygınlık kazanması, kurumsallaşması, giderek büyük bir endüstri haline gelmesi sosyolojinin spora yönelmesinde, sporu kendisine araştırma konusu seçmesinde etkili olmuştur. Bu konuda yapılan çalışmalar giderek “spor sosyolojisi” denilen bir sosyoloji alt disiplinini ortaya çıkarmıştır.

Spor sosyolojisi en yalın tanımla toplum ile spor arasındaki ilişkileri araştıran bir sosyoloji alt disiplini olarak tanımlanabilir (2). Spor önemli bir yaşam alanıdır. Spor bir boşluktan değil toplum içerisinde ortaya çıkar. Bir başka ifade ile spor toplum tarafından; toplumun üyeleri tarafından yaratılır ve sürdürülür.

Toplum ve birey yaşamını çok boyutlu etkileyen spor olgusu, sosyal yaşamın birçok cephesiyle ilgilidir. Ekonomi, medya, politika, sanat, aile gibi kurumlar hem spordan etkilenir ve hem de sporu etkiler. Bu bağlamda spor sosyolojisi oldukça zengin bir araştırma konusuna sahiptir.

Spor sosyolojisi çağdaş toplumu çok yönlü etkileyen spor olgusunu incelerken üzerinde önemle durduğu konulardan birisi, “toplum üyelerinin neden ve hangi faktörlerin etkisinde kalarak spora katıldıkları; spor yaptıkları; sportif faaliyetlerde bulduklarıdır”. Kısaca hangi sosyo-kültürel faktörler spora katılımı etkilemektedir?

Toplum üyelerinin spora eşit oranda katılmadıkları bir gerçekliktir. Toplumun bazı üyeleri spora katılım konusunda daha etkin iken, bazı üyeleri daha düşük düzeyde katılmakta, toplumun önemli bir kısmı da spordan oldukça uzak kalmaktadır. Çağdaş toplumda sporun eğitici, eğlendirici, dinlendirici, sağlık ve dinamizm sağlayıcı gibi sayılabilecek birçok işlevi yerine getirmesi göz önüne alındığında bireylerin spora katılımının daha çok olması arzu edilen bir durumdur.

Bu çerçevede spora katılımı etkileyen faktörlerin araştırılması spor sosyolojisinde önemli bir problem alanı olarak karşımıza çıkar.

Spor sosyolojisi sporda katılım üzerinde özellikle sosyal ve kültürel faktörlerin etkisini ya da etkilerini araştırır. Toplumun sosyal yapısı, kültürü, kurumları, ekonomik düzeni, siyasal sistemi, aile yapısı sporda katılımı etkilemektedir.

1.1.Araştırmanın Problemi

Bu araştırmanın problemi lise öğrencilerinin spora katılımları üzerinde ailenin etkisinin/işlevinin ne olduğudur. Araştırma lise öğrencileri ve aileleri üzerinde durmaktadır. Araştırmada lise öğrencilerinin spora katılımları değişken kavram olarak “spora katılım düzeyi “ olarak ifade edilmiştir. Spora katılım düzeyi; düşük katılım, orta düzeyde katılım ve yüksek düzeyde katılım şeklinde derecelenmiştir. Bu bağlamda, öğrencilerin spora katılım düzeyleri ile ailelerinin sosyo-ekonomik özellikleri arasında ilişkiler aranmıştır. Ayrıca lise öğrencilerinin anne ve babalarına da anket uygulanarak onların spor konusundaki tutumları ve çocuklarının spor yapmasına yönelik düşünce ve davranışları da ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmada lise öğrencilerinin çalışma için seçilmesinin önemli nedenlerinden birisini lise düzeyinde spor alt yapısı, spora yönelme ve gençlerin sporu bu dönemde daha bilinçli yapmalarındır. Ayrıca bu seçim üzerinde araştırmacının bir lisede beden eğitimi öğretmeni olarak çalışmasının da etkili olduğu bir gerçektir. Araştırmacı kendi gözlem ve deneylerini bu çerçevede daha iyi ortaya koyacağını düşünmektedir.

1.2. Araştırmanın Hipotezleri

- 1) Spora karşı olumlu yaklaşıma sahip ailelere üye olmak lise öğrencilerinde spora katılımı arttırır.
- 2) Gelir düzeyi yüksek ailelere üye olmak lise öğrencilerinde spora katılımı arttırır.
- 3) Lise öğrencilerinde ebeveynin eğitim düzeyi, onların spora katılımını etkiler. Anne ve baba eğitim düzeyinin yüksek olması öğrencilerde spora katılımı arttırır.
- 4) Ailede spor yapan üyelerin olması öğrencilerinde spora katılım düzeyini arttırır.
- 5) Çekirdek aileler çocuklarının spora katılımını özendirir ve destekler.
- 6) Ebeveynin spor tercihleri çocuğunun cinsiyetine göre farklılaşır.

- 7) Lise öğrencilerinde doğum yeri spora katılım düzeyini etkiler. Kent doğumlularda spora katılım köy ve kasaba doğumlulara göre yüksektir.
- 8) Lise öğrencilerinin cinsiyet ve spora katılım düzeyi ilişkilidir. Erkek öğrencilerde spora katılım düzeyi kız öğrencilerden daha yüksektir.
- 9) Lise öğrencilerinde spor yapma sıklığı spora katılım düzeyiyle ilişkilidir. Spor yapma sıklığı arttıkça spora katılım düzeyi de artar.

1.3. Araştırmanın Amacı

Lise öğrencilerinin spora katılımları üzerinde ailenin etkisinin/ işlevinin ne olduğunu araştıran bu çalışmanın en temel amacı sosyal bir değişken olarak ailenin spora katılım üzerindeki etkilerini ampirik bir araştırma ile ortaya koymaktır. Araştırmada değişkenler arasında ilişkiler kurmak ve var olan durumu tespit etmek amaçlanmaktadır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Araştırma spor ve aile ilişkisini spor sosyolojisindeki son gelişmeleri de dikkate alması ve özellikle lise gençliği üzerinde durması nedeniyle önemlidir. Bu bağlamda çalışma bu alandaki bir boşluğu dolduracaktır. Ayrıca araştırmadan elde edilen verilerle liselerdeki spor eğitimini sosyo-kültürel bir çerçevede ele alma ve planlamanın da olanaklı olacağı düşünülmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

Çalışmanın bu bölümünde aile kavramı değişik boyutlarıyla ele alınacaktır. Aile kavramı çalışmamızın temel kavramlarından birisini oluşturmaktadır. Gençlerin spora katılımları ve yönelmeleri üzerinde ailenin etkili olduğu birçok spor sosyolojisi araştırmasında ortaya konulmuştur (3,5). Aile kavramını daha iyi anlayabilmek için bu kavramı çok yönlü olarak incelemek daha uygun olacaktır. Bu nedenle aileyi öncelikle sosyal grup ve sosyal kurum olarak ele aldıktan sonra aile tipleri ve ailenin işlevlerine yer vermenin önemli olduğunu düşünüyoruz.

2.1. Aile

Toplumun temeli olarak kabul edilen aile ile ilgili her çağda toplumsal kurumları araştıranlar, bu kurumlar içerisinde aileye özel bir yer ayırmışlardır (6). Aile toplumun temel taşıdır; toplumun oluşmasında yegâne temeldir.

Aile ile ilgili birçok tanım yapılmıştır. Burada bu tanımlardan birkaçına yer vermek daha açıklayıcı olacaktır.

Aile, biyolojik ilişkiler sonucu insan türünün devamını sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belirli kurallara bağlandığı, o güne dek oluşturulmuş özdeksel ve tinsel zenginlikleri kuşaktan kuşağa aktaran, biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal v.b yönleri bulunan toplumsal bir birimdir (7).

Aile, nüfusu yenileme, milli kültürü taşıma, sosyal mirası nakletme, çocukları sosyalleştirme, biyolojik ve psikolojik tatmin fonksiyonlarının yerine getirildiği bir kurumdur (8).

Aile, içinde insan türünün belli bir biçimde üretildiği, topluma hazırlanma sürecinin belli bir ölçüde ilk ve etkili bir biçimde düzenlendiği, eşler ve ana-babalarla çocuklar (ailenin biçimine göre başka yakınlar) arasında belli bir ölçüde içten, sıcak, güven verici ilişkilerin kurulduğu, yine içinde bulunulan toplumsal düzene göre ekonomik etkinliklerin az ya da çok bir ölçüde yer aldığı toplumsal bir kurumdur (9).

Bu tanımlar incelendiğinde aile, öncelikli olarak insan türünün devamını sağladığı, sosyalleşme sürecinde yer aldığı, kuşaklar arası etkileşimi sağladığı ve belli ilişki biçimlerinin yürütüldüğü bir kurum olarak karşımıza çıkar.

Toplum üyelerinin ilk toplumsallaştığı yer ailedir (7). Kişi çevresiyle olan ilk etkileşimine doğumla katılmış olduğu aile üyeleri arasında başlar. Çocukla aile üyeleri arasında başlayan bu etkileşim sürecine “toplumsallaşma” denir (10). Çocuğun kendini tanıması, yeteneklerini ortaya çıkarması, çevresiyle etkileşime geçmesi, tepki vermeyi öğrenmesi, belirli tutum ve tavırlar geliştirmesi de aile çevresinde başlar.

Ailenin tarihi toplumun tarihi kadar eskidir. İlk insan oluşumundan itibaren aile vardır. Sadece zamanla bazı yasal düzenlemeler yapılmış ve toplumsal yaşamda daha belirgin olarak ortaya konulmuştur.

Aile zaman içinde ayakta kalmayı ve değişikliklere uyum göstermeyi başarmış, çok esnek bir toplumsal birimdir (11). Bir yaşam tarzı olan kültür ve ona ilişkin değerlerin ilk ve en somut görüldüğü alan kuşkusuz aile kurumudur. Ailenin oluşumu ve varlığını sürdürmesi, diğer toplumsal etmenlerin yanında bu değerlerin de ortak bir ürünüdür (10).

Ekonomik ve toplumsal bir birlik olan aile, üyeleri arasındaki ilişkiler yönünden grup tanımı içine yerleşebildiği gibi sosyal hayatın ana şekillerinden biri olması bakımından topluluk ve örgüt, birliğin yürütülmesinde başvurulan sistemleştirilmiş kurallar yönünden kurum ve toplumsal hayatın içindeki temel unsurlardan biri olması açısından da toplumsal yapının bir parçası olarak düşünülebilir (10).

Sosyologlar aileyi incelerken yukarıda belirtilen kavramlardan ikisi üzerinde dururlar. Aileyi sosyal grup olarak ve sosyal kurum olarak kavramsallaştırırlar. Bu bağlamda bizde aileyi bu kavramlar açısından incelemek istiyoruz.

2.1.1.Sosyal Grup Olarak Aile

Sosyal grup olgusunu anlayabilmek için öncelikli olarak bu olgunun birkaç tanımını yapmak gerekir.

Sosyal grup, belirli ortak özelliklere sahip, etkileşim ve ilişki içinde bulunan iki veya daha fazla kişinin meydana getirdiği görece bir sürekliliği olan bireyler topluluğudur (12).

Sosyal grup en azından iki ya da üç kişinin sosyal ilişki kurarak duygu ve düşüncelerini istemli, bazı hallerde istem dışı ilkelerle belirli amaçlar etrafında birleştirerek fonksiyonlarını elde etmek istedikleri maddi ya da manevi fonksiyonları yönetmekten doğan bir bütündür (13). Bir grup bu şekilde oluştuktan sonra kendi kurallarını koyarak sistemin ana hatları için en azından yarı zorlayıcı formları, kuralları kurumsallaştırarak kendini idame ettirmeye çalışır. Yalnız bireysel farklılıklar ve sapkınlıklar her zaman bu anahtarın dışında kalır. İşte grup dinamiğinin odağı da, grup üyeleri arasında süre gelen düşünce formları, değer yargılarıdır (14).

Öncelikli olarak bir yerde grup olgusundan bahsedebilmek için orada birey olması gerekir. Eğer birey varsa grubun oluşmasındaki en önemli etken yerine getirilmiş olur. Grupların oluşması için belirli amaçların olması gerekir. Bu amaçlar doğrultusunda gruplar oluşur. Aile grubunun oluşmasındaki yegâne amaç üremektir. Ancak bunun yanı sıra yalnız kalmamak, ortak paylaşım, ortak ihtiyaçlar, psikolojik doyum, hayatı paylaşma yani kısaca yaşamı anlamlı hale getirme gibi amaçlarını da unutmamak gerekir. Bir araya gelme nedeni salt çoğalma değildir.

Aile, birbirine kan ve evlilik bağı ile bağlanmış iki veya daha fazla sayıda kişiden oluşan bir gruptur. Ayrıca birbirleri ile biyolojik, psikolojik, sosyal ilişkileri olan, duygusal iletişim içinde bulunan bir gruptur. Ailenin sosyal bir grup olarak topluma uyum ve katılım sağlaması görevi de vardır. Sosyal grubun oluşabilmesi için belirli ortak özelliklerin yanı sıra, grup üyeleri arasında etkileşim ve ilişkinin de olması gerekir. Aile içinde sürekli olarak karşılıklı bir biçimde gelişen ikili, üçlü ilişkilerle bir etkileşim vardır.

Sosyal gruplar belirli özelliklerine göre sınıflandırılırlar. Külebi (15) “grubun büyüklüğüne, grup arasındaki dayanışma derecesine, grubun grup halindeki gücü, grup üyeleri arasında egemen olan etkileşim türleri, gruptaki rol dağılımı ve grupta oluşan çeşitli olguların grup üyeleri tarafından nasıl yaşandığı ve nasıl görüldüğüne bakarak” sınıflama yapmanın doğru olabileceğine değinmiştir.

Sosyal grup tipleri grubun büyüklüğüne, amaçlarına, aralarındaki etkileşime, buldukları konuma, yaşadıkları yere göre değişmektedir. Kısaca grubun özellikleri grubun tipini belirler diyebiliriz. Fichter (16), grupları aile grubu, eğitim grubu, ekonomik gruplar, siyasal gruplar, dini gruplar, boş zamanları değerlendirme veya dinlendirme grubu olarak ayırmıştır.

Sosyal grup çeşitlerini grup üye sayısına göre büyük ve küçük grup olmak üzere ikiye ayırabiliriz. Büyük gruplarda üye sayısı çok fazladır, ilişki ve etkileşimleri sınırlıdır ve resmi olan gruplardır. Örneğin şehir grupları gibi.. Küçük gruplarda ise üye sayıları sınırlıdır, ilişkiler yüz yüzedir yani birincildir. Örneğin aile ve köy grubu gibi.. Grup çeşidini, grup süresine göre geçici ve sürekli gruplar olarak da ikiye ayırabiliriz. Geçici gruplar, belirli bir iş yapmak veya belirli bir amacı gerçekleştirmek üzere bir araya gelen kişilerden oluşur. Bu gruplar kısa ömürlü ve geçicidir. Örneğin mevsimlik işçiler, izciler grubu gibi.. Sürekli gruplar; genellikle bu grubun süresi grup üyelerinin ömürlerinden daha uzundur. Örneğin aile, millet, köy, şehir grupları gibi.. Grupları yine resmi gruplar ve resmi olmayan gruplar olarak ikiye ayırabiliriz. Resmi olmayan gruplar, kanun ve yönetmeliklerin olmadığı yerine grup üyeleri tarafından geliştirilen kurallara göre var olan gruplardır. Bunlar genellikle küçük gruplardır. Örneğin aile, arkadaş grupları, imece, klik-hizip grupları gibi. Resmi olan gruplar ise yetkili organlarca oluşturulmuş ve önceden belirlenmiş yasa, tüzük ve yönetmelik gibi hukuk kurallarına göre düzenlenmiş gruplardır. Örneğin milli eğitimde çalışan grup.. Bireyin gruba katılım biçimine göre de grubu ikiye ayırabiliriz. Birincisi bireyin kendi iradesiyle katıldığı gruptur. Bu gruplara giriş ve çıkış serbesttir. Örneğin dernekler, kulüpler gibi.. Bireyin kendi iradesi dışında katıldığı grup ise bireyin doğal yolla katıldığı gruptur. Örneğin aile, millet gibi.. Son olarak grupları sosyal ilişki türlerine göre birincil ve ikincil gruplar olarak ayırırız. Birincil gruplar, üyeleri arasında birincil (yüz yüze, samimi) ilişkilerin olduğu gruptur. Örneğin aile, arkadaşlık, komşuluk gibi.. İkincil gruplar ise üyeler arasında ikincil ilişki bulunan, bu ilişkilerin yasa, yönetmeliklerle belirlendiği gruplardır. Üyeler arasında çıkar ilişkileri egemendir. Örneğin siyasi gruplar, sendikalar, dernekler gibi.. (17)

Kısaca aileyi sosyal gruplar arasında sınıflayacak olursak aile sürekli gruptur, küçük bir gruptur, resmi olmayan bir gruptur, bireyin iradesi dışında katıldığı bir gruptur ve son olarak birincil bir gruptur.

İnsan yaşamının her döneminde mutlaka bir gruba dahildir. Bazen de aynı zaman diliminde birden fazla gruba dahil olabilir. İnsanın doğduğu anda karşılaştığı ilk sosyal grup ailedir. Yaşamı bu grupta başlar ve yaşamla ilgili öğrenebileceği ilkleri bu grupta öğrenir. Toplumun temelinde aile, toplumsal yaşamın temelinde ise sosyal gruplar vardır.

Tüm sosyal grupların ortak amaçları olduğu gibi ailenin de ortak amaçları vardır. Ailede de bu ortak amaçlar izlenir ve rolleri yerine getirilir. Bireyler grup içindeki kendi rollerini grubun amacına yönelik oynarlar. Grup içindeki bireyler grubun davranışlarıyla özdeşleşirler. Bunun doğal sonucu olarak grup üyeleri kendi üzerine düşen sorumlulukların farkındadır ve bu sorumluluklara uygun hareket ederler.

Ayrıca birey açısından sosyal grup önemlidir çünkü bir yere aitliğin ifadesidir. Birey kendi gereksinimlerini karşılamak ve yaşamını devam ettirebilmek için başkalarının yardımına, desteğine ve işbirliğine gereksinim duyar (18). Aile bireyin bu gereksinimlerini karşılayacağı en doğal ve en rahat ortamdır. Bu yüzden aile birey için önemlidir ve kişi ailenin normlarına uymak zorundadır. Aile birey için her ne kadar resmi olmayan bir grup olsa da, bireyle bu grup arasındaki etkileşim ve iletişim daha etkindir. Birey kendisine hiçbir grubun sunamayacağı imkânları, olanakları ve samimiyeti ailede bulur.

2.1.2.Sosyal Kurum Olarak Aile

Sosyal kurum olarak aileyi anlayabilmemiz için öncelikle kurum ve sosyal kurum terimlerini anlayabilmemiz gerekir.

Fichter (16) kurumu, “ kişilerin temel ve sosyal gereksinimlerini karşılamak amacıyla belirli, onaylanmış ve birleştirilmiş tarzlarda onayladıkları, oldukça sürekli sosyal örüntü, rol ve ilişki yapısıdır” diyerek tanımlamıştır. Belli bir toplumsal kurumu oluşturan davranış kalıpları birbirini destekleyen rol ve ilişkiler içinde ve kurumun amacına göre örgütlenir, yapılaşır, bir bütün görünümü kazanır (19).

Bireyin ilk sosyalleştiği yer, ilk sosyal çevresi ailedir. Bunun sonucu olarak çocuğu eğiten ilk sosyal kurum da ailedir. Birey içinde bulunduğu bu sosyal kurumun davranış örüntülerini benimser, bu kurumun gerekli gördüğü tavırları, davranış şekillerini sergiler. Bu yüzden çocuğun karşı karşıya kaldığı, ilk tanıştığı sosyal kurum olarak ailenin yeri çok önemlidir. Aile çocukların davranışlarına kaynaklık eden, onları şekillendiren, yön veren, etkide bulunan ilk sosyal kurumdur.

Birey öncelikli olarak bu kurum içinde öğrendiklerini yaşadıkları sonucunda dış çevreye aktarır. Sosyal kurum olarak aile bireyin yaşamında önemli bir yer tutar. Aile kurumu biyolojik ve psikolojik insani ihtiyaçtan meydana gelmiştir (13). Biyolojik ihtiyaçtır, çünkü toplumun devamlılığını sağlamak ve insani hazlardan dolayı bireyler

bir arada bulunmak zorundadır. Psikolojik ihtiyaçtır çünkü bireyin karşılıksız sevgiyi, saygıyı, şefkati, sadakati ve ilgiyi bulabileceği tek yer ailedir. Aile bireyin psikolojik doyuma ulaştığı tek sosyal kurumdur.

Aile evrensel bir sosyal kurumdur. Bir toplumun özelliği aile ilişkilerine göre belirlenir. Aile, tüm toplumlarda diğer bütün sosyal kurumların işleyebilmeleri için, katkısına muhtaç oldukları bir sosyal kurumdur (20).

Bireyin içinde bulunduğu davranış örüntüleri, süreç ve roller kurumsallaşmıştır. Çünkü kurum herhangi bir kişiyi ya da grubu ifade etmez. Kurum kişiler arası veya gruplar arası sosyal ilişkilerin sistemidir. Bu ilişkiler sırasında nasıl davranılacağını ya da davranış kurallarını sosyal kurumlar belirler.

Sosyal grup olarak aileyi incelerken sosyal grupları sınıfladığımız gibi sosyal kurumları da sınıflayabiliriz. Her toplumda aile, eğitim, ekonomi, din, siyaset ve boş zamanların değerlendirildiği temel kurumlar vardır (19). Fichter (16) temel kurumların her yerde zorunlu olarak bulunduğunu ifade eder. Bu şekilde sosyal davranışların kurumsallaştığını ve kültür için son derece önemli olduğunu vurgular.

Aile kurumu, cinsel ilişkileri ve çocukların doğumunu düzenleyen, standartlaştıran bir sistemdir. Nişanlılık, evlilik, çocuk bakımı, yasal ilişkiler v.b alt kurumları kapsar. Evlilik, cinsel ilişkiyi yasallaştırıp kalıplaştırırken, aile karı-koca ile çocukların birbirlerine karşı korunmasını, hak ve yükümlülüklerini düzenler (19).

Eğitim kurumu, resmi ve gayri resmi çevrelerde gerçekleşen sistemli bir sosyalizasyon sürecidir. Ekonomi kurumu sayesinde topluma maddi ürün ve hizmetlerin sağlandığı örüntüleşmiş sosyal davranışlar oluşur. Dini kurumlar, kişinin tanrı ile ilişki kurma gereksinimini karşılar. Siyaset kurumu, toplumun genel yönetim ve kamu düzeninin gereksinimlerini karşılamaya yönelir; toplum içindeki ilişkileri düzenleyici ve toplumun varlığını koruyucu araçları elinde bulundurur. Boş zamanları değerlendirme kurumu, kişinin fiziki ve zihni dinlenme gereksinimlerini kapsar (19).

Hiçbir sosyal kurum tek başına var olamaz, mutlaka diğer sosyal kurumlarla etkileşim ve iletişim halindedir. Aynı durum sosyal gruplar içinde geçerlidir. Hiçbir sosyal grup tek başına varlığını idame ettiremez ve tek bir sosyal grubun davranış örüntülerini benimsemez, kullanmaz. Diğer kurumlar ve gruplarla etkileşim halindedir. Aile sosyal kurumunun tüm bunlara rağmen diğer sosyal kurumlardan farklı olmasının

sebebi de çocuğun sosyalleştiği yer olması yani bireyin ilk tanıştığı sosyal kurum olmasıdır.

2.1.3.Aile Tipleri

Üretim biçimindeki değişmeler, sanayileşme ve kentleşme süreci toplumlar arası farklılıklar gösterdiğinden her toplum kendi iç dinamikleri ile orantılı olarak aile tipleri yaratabilir (10).

Toplum içerisindeki aile tipleri o toplumun yapısına ve özelliğine göre şekillenir. Toplumun yaşayış biçimi, yaşadığı yer ve mekân, geçim kaynağı gibi özellikleri aile tiplerini belirler. Bu aile tiplerinin çeşitliliği çok fazladır ancak en çok görülen aile tipi çekirdek ve geniş aile tipidir.

2.1.3.1.Çekirdek Aile

Çekirdek aile, kentsel alanda yaşayan, hane halkı sayısı sınırlı, sanayi, ticaret ya da hizmet sektöründe çalışan, akrabalık bağlarının görece önemini yitirdiği, karar alma mekanizmasının aile üyeleri arasında paylaşıldığı geleneksel yaşam tarzından uzaklaşan bir aile tipidir (10).

Akrabalık ilişkileri ne ana ne de baba soylu, akrabalarının büyük bir ağırlığı olmadığı aileler (omnilineal) veya her iki taraf akrabalarının da eşit olarak tanındığı (bilineal) ailelerdir. Çekirdek aile ne karı ne de kocanın ana-baba ailesinin yanında olmayan, yeni bağımsız bir yerde kurulur (19).

Bu çekirdek aileye geçişte en temel etmen endüstrileşme ve kentleşmedir. Yapısal-fonksiyonel yaklaşımın vardığı sonuçlara göre, tarımsal toplumda fonksiyonel olan geniş aile, endüstri toplumunda fonksiyonunu kaybetmiştir (19).

Modernleşme sürecinde aile, geleneksel toplum içindeki işlevlerinden bir bölümünü başka kurumlara devretmektedir. Daha özgül bir anlatımla tarımsal toplumdan endüstriyel topluma geçişte meydana gelen değişmeler, ailede de koşut bir biçimde oluşmakta ve geniş işlerliğini kaybederek yerini modern topluma daha iyi uyum sağlayabilecek olan çekirdek aileye bırakmaktadır (21).

Çekirdek aile yapısı ve işleyişi, cinsiyet gözetmeden her iki eşinde çalışmasına olanak verir (7). Kent toplumunda yaşam şartları her iki eşinde çalışmasını gerektirir. Daha büyük toprak parçasında yaşamak daha büyük sorumluluk gerektirir-ki bu

sorumluluğun maddi boyutu ön plana çıkar. Büyük yerde yaşamının bu büyük sorumluluğunu da her iki eş paylaşır.

Bu aile tipi ikamet edeceği yeri özgürce seçebildiği için, kolaycada değiştirebilmektedir. Bu durum sanayileşme sürecinin gerektirdiği hızlı coğrafyasal hareketliliğe, çekirdek ailenin çok iyi bir biçimde uyum sağlamasına yol açar (7).

Çekirdek aile, çevresiyle, akrabalarıyla olan ilişkilerden soyutlanmıştır. Geniş ailede olduğu gibi ilişkiler yoktur. Çekirdek aile geniş ailedeki hem ilişkilerden hem de dayanışma ve destekten yoksundur. Ailedeki üye sayısı az olduğu için birlik ve beraberlik duygusu yoğun olsa da tam anlamıyla yaşanmamaktadır. Sadece aile üyelerinin ilgisi ve desteği vardır.

Çekirdek aile üyelerinin yaşama biçimleri de diğer aile tiplerinden farklılaşmaktadır. Bu ailede yetişen bireyler daha özgür yetişirler, kendi seçimlerini, tercihlerini özgürce yapabilmektedir. Bu ailede evlenirken eşlerini de kendi tercihleri doğrultusunda seçerler, eş seçimine kendileri karar verirler. Aynı zamanda çekirdek aile tipinde birey yönlendirme olmadan kendi isteğine, tercihine, yeteneğine göre mesleğini seçebilmektedir. Babadan oğla bir meslek aktarımı olmadığı veya aile üyelerinin baskısıyla bir meslek tercihi olmadığı için birey kendi istediğini seçme özgürlüğüne sahiptir.

Çekirdek ailede hem sayı hem de görevler açısından sınırlılık söz konusudur (10). Bu aile tiplerinin özelliği itibariyle üye sayıları azdır ve yine ailenin özelliğinden kaynaklı olarak bireyin üzerine düşen çok fazla sorumluluk yoktur. Bu yüzden bireye düşen görevde de sınırlılık vardır.

Bu ailede yetişen çocuklar geniş ailede yetişen çocuklara göre daha dengeli yetiştirilir. Çünkü ailede bireyi etkileyen çok fazla kişi yoktur. Bu olumlu yöne rağmen bu aile tipinde genellikle anne ve baba çalışıyorsa çocuğun bakımıyla ilgili değişik problemler çıkabilir.

Bu aile tipi otorite örüntüsü, eşitlikçi bir temele dayanır (7). Bireyler arasında iletişim ve etkileşim olduğu için bu aile tipinde daha demokratik ilişkiler vardır. Aile içi kararlarda tüm bireylerin görüşüne başvurulur. Yani, çekirdek aile gerek yaşayış biçimi, gerek yerleşim biçimi gerekse sosyal hareketliliği ile sanayi toplumu için ideal bir aile tipidir.

2.1.3.2.Geniş Aile

Geniş aile kırsal alanda yaşayan, tarımla geçimini sağlayan, akrabalık bağları kuvvetli, aile adının önem ifade ettiği, erkeklerin karar almada ön planda olduğu, yaşlı erkeğin ya da erkeklerin aile sorumluluğunu üstlendiği, geleneklere bağlı aile tipidir (10).

Çeşitli kuşakların birlikte oturma ve ortak mülkiyet özelliklerini taşıyan, bu kuşakların yatay, dikey ya da hem yatay hem de dikey genişlemesine ve birden fazla evli çiftin bulunmasıyla karakterize olan, genellikle kalabalık ailelerdir(21). Geniş aile, sanayi öncesi toplumlarda ve kırsal yörelerde daha fazla görülmektedir.

Geniş ailedeki birey sayısı fazla olduğu için bu ailede yetişen bireylerin birbirlerine olan desteği daha yoğun şekilde göz önündedir. Aynı toprak parçasını terk etmeden sürekli aynı bölgede yaşadıkları için meslekleri de değişmemektedir. Bu aile tipinde babadan oğula bir meslek aktarımı söz konusudur.

Bu ailenin üyeleri, çocukları, akrabaları coğrafyasal olarak birbirlerine çok yakın otururlar ya da aynı evi paylaşırlar. Bu aile hemen hemen tüm akrabaları kapsayacak şekilde olur. Geniş ailenin çekirdek aileye göre birçok avantajlı yönü vardır. Geniş aile bir kitle olduğu için bu ailenin birçok işlevi vardır. Sayın (7), bu işlevleri şöyle açıklar;

3. Ekonomik İşlevi: Aile hem üretim hem de tüketim birimidir. Aile içinde yaşa ve cinsiyete göre bir iş bölümü mevcuttur. Evin reisi hem baba hem de patron, çocuk ise hem oğul hem de çıraktır.
4. Saygınlık İşlevi: Birey ait olduğu aile ve akrabalık çerçevesinde bulunduğu konuma göre, saygınlık edinir. Kişinin statüsünü bilmek için kimlerden olduğunu bilmek yeterli olacaktır.
5. Eğitim İşlevi: Çocuk toplumun kültürünü, mesleksel bilgilerini aile içinde edinir. Aile içindeki büyüklerin, küçük çocukların eğitilmesinde büyük payları vardır. Aile bir toplumsallaştırma ajanı ve okul görevi görür.
6. Koruyucu İşlevi: Geleneksel toplumlarda insanın güvencesini sağlayan emniyet güçleri genellikle yoktur. Dıştan gelen saldırılara tüm aile üyeleri birlikte karşı koyarlar.
7. Dinsel İşlevi: Geleneksel aileler kendi üyelerine sadece dinsel eğitim vermekle kalmazlar, onun pratiklerini üyelerinin yerine getirip getirmediğini de denetler.

8. Eğlendirme ve Dinlendirme İşlevi: Sosyolojide üçüncü zamanın değerlendirilmesi adını da alır. Aile üyeleri birlikte üzülür ve birlikte eğlenirler. Eğlencelere genellikle tüm aile üyeleri katılırlar.
9. Çocuk Yapma İşlevi: İnsan türünün devamını sağlamak için, çocuk yapma işlevi aileye verilmiştir. Tüm aile türleri için bu işlev ortakdır.
10. Psikolojik Doyum Sağlama İşlevi: Anne, baba ve çocuklar arasındaki duygusal ilişkiler, aile üyelerinin psikolojik doyuma ulaşmalarını sağlar. Geleneksel (geniş) ailede psikolojik ilişkiler yoğun değil, yaygındır. Kişi, ailesi ve çocuklarıyla olan ilişkileri kadar, anne babası ve kardeşleriyle de psikolojik bağlar içinde bulunur.

Geniş ailenin aile içindeki işlevlerinin yanı sıra toplumda da işlevleri olmuştur. Sanayi toplumuna geçildiği zaman ilk sermayeyi bu aile tipleri sağlamıştır. Bu aile şirketler kurmuş ve sanayi toplumuna geçişte fayda sağlamıştır (7).

2.1.4.Ailenin Fonksiyonları

Toplumunu oluşturan en küçük birim, en küçük parça ailedir. Her toplumda da ailenin yerine getirmesi gereken belli fonksiyonları vardır. Ailenin evrenselliği, devamlılığı ve sosyal yapıda çekirdek özelliği taşımasının yanında, aile üyelerinin sorumlulukları, üyeler arası ilişkilerin duygusal bir temele dayanıyor olması, şekillendirme özelliği ve kurallarla çevrili olması gibi hususlar her türlü ailede görülen yaygın özelliklerdir (10).

Ailenin öncelikli olarak ilk işlevi, biyolojiktir. Aile bu şekilde varlığını korur, neslini devam ettirir. Aile üyelerini her türlü maddi ve manevi zararlara karşı koruyan koruyuculuk işlevi, aile üyelerinin her türlü maddi gereksinimlerine cevap veren ekonomik işlevi, ailedeki duygusal dengenin geliştirilmesine olanak veren psikolojik işlevi, aile üyelerinin yetiştirilmesi ve sosyalleştirilmesini sağlayan eğitim işlevleri vardır (10).

Her toplumda ailenin yerine getirmesi gereken belli fonksiyonları vardır. Ailenin bu fonksiyonları aile tiplerine göre değişir. Örneğin çekirdek ailenin şu an iki işlevinin kaldığından bahsedilir-ki bunlarda birincisi, insan türünün devamını sağlamak için çocuk yapma veya üreme işlevi ve çocuğun küçük yaşta toplumsallaştırılması, ikincisi ise aile üyelerinin psikolojik doyuma ulaşmasıdır (7). Sanayi toplumunun bu kadar

yaygın olduğu ve insanların ikincil ilişkileri bu kadar yoğun yaşadığı toplumlarda aile, bireyin nefes aldığı yerdir.

Geniş aile tipinde ise ailenin işlevlerinin farklılaştığı görülür. Bunlar; ekonomik işlevi, saygınlık işlevi, eğitim işlevi, koruyucu işlevi, dinsel işlevi, eğlenme ve dinlendirme işlevi, çocuk yapma işlevi, psikolojik doyum sağlama işlevidir. Geleneksel ailede psikolojik ilişkiler yoğun değil yaygındır. Kişi, ailesi ve çocuklarıyla olan ilişkileri kadar anne babası ve kardeşleriyle de psikolojik bağlar içinde bulunur (7).

Her ne kadar geniş ailedeki bazı fonksiyonlar çekirdek ailede yokmuş gibi görülsede gerçekte durum böyle değildir. Örneğin ailenin eğitim işlevi sadece geniş aileye özgü değildir. Bu işlev tüm aile tiplerinde vardır fakat sadece boyutları farklı olabilir. Günümüz toplumunda eğitim modern kurumlar tarafından geliştirilmesine rağmen, aile eğitimi etkilemektedir. Anne baba bilgileriyle, davranışlarıyla çocuğun eğitimini etkiler. Yine çocuğun eğitimine maddi anlamda da destek sağlar. Bu da ailenin ekonomik işlevinin hala sürdüğünün göstergesidir. Aynı zamanda toplumun koruyuculuk işlevi güvenlik kuvvetlerinin kontrolündedir fakat aile yine bu görevi üstlenmekle üyelerine sahip çıkmaktadır. Kısacası ailenin fonksiyonlarını aile tiplerine ayırabiliriz ama aralarına kesin çizgiler çizemeyiz çünkü farklılıklar olmakla birlikte benzer taraflarda çoğunluktadır.

Aile, şüana kadar bahsettiğimiz gibi geçmişten günümüze birçok işlevi üstlenmiştir. Ailenin yüklendiği bu işlevleri kısaca açıklayacak olursak;

1) Biyolojik İşlevi: Toplumda nüfusun kaynağını oluşturması açısından aile, temel bir kurumdur. Bu işlev, eşlerin cinsel ihtiyaçlarını karşıladığı gibi, kuşakların sürekliliğini de sağlamaktadır. Yani bu işlevle, cinsel ilişkiler düzenlenerek (cinsel ilişkilerin kimlerle olacağı belirlenerek) ailenin varlığı korunmakta ve neslin devamı sağlanmaktadır. İnsanoğlunun başarılı bir yaşama sahip olmasında cinsel güdü önemli bir yer almaktadır. Bu güdü, birinci derecede duygusallıkla, ikinci derecede toplumsal çevreye sınırlanmıştır. Aile aynı zamanda insan türünün veya neslin devamı için çocuk yapma işlevini de üstlenmiştir (22).

2) Ekonomik İşlevi: Aile, hem bir üretim ve hem de tüketim birimidir. Günümüz toplumlarında aile, üretim bu işlevinden giderek uzaklaşmıştır. Eski toplumlarda

aile-içi ekonomik faaliyetler daha çok üretime yönelmişken, endüstrileşme ve kentleşme sonucunda ekonomik faaliyetin amacı, üretimden-tüketime doğru değişmiş ve günümüz sanayi toplumlarında aile üretimden çok, tüketim yapar duruma gelmiştir (22).

- 3) Sevgi İşlevi (Psikolojik Doyum Sağlama İşlevi): Anne-baba ve çocuk arasındaki karşılıklı ilişki ve birbirine bağımlılıkları zamanla değişmektedir. Önce çocuk, ana ve babasına bağımlı bir konumdadır; sonra ise bağımlılık ilişkisi yön değiştirerek devam etmekte, yaşlı ana ve babanın çocuğa/evlada bağımlılığı biçimine dönüşmektedir. “Bu örüntü özellikle geleneksel toplumsal-ekonomik yapı içerisinde, yaşlılık güvencelerinin yokluğunda ve çocuğun aileye katkısının önemli olduğu ailelerde yaygındır”. Ailenin psikolojik yani sevgi işlevi analiz edildiğinde de yine bireyin psikolojisini veya kişiliğini; değer, inanç ve tutum sistemini etkileyen biyolojik, zihinsel, toplumsal faktörlerin yanı sıra ailenin rolü de çok önemlidir. Sevgi işlevi, aile üyelerinin birbirine karşı duygusal bir bağ geliştirmelerini sağlamakta, gerek eşler, gerek çocuklar ve gerekse ailedeki diğer üyeler arasında sevgi bağının kurulması ve güven hissinin oluşumu, aynı zamanda ailenin diğer işlevlerinin gerçekleşmesinde bir temel unsur olmaktadır. Ailenin kurulmasında sevgi işlevi önemli bir rol oynamaktadır (22).
- 4) Koruyucu İşlevi: Aile, kan bağıyla birbirine bağlanan, birlikte yaşayan toplumsal bir birlik olmasının yanında, ekonomik faaliyetlerin de, üyelerinin aralarında, işbirliği meydana getirdiği ekonomik bir birliktir. Önemli olan da biyolojik, psikolojik ve toplumsal faktörlerle yaratılmış aile birliğinin devamı için, gerekli maddi olanakların sağlanmasıdır. Bu işlevinde, aile için bugün giderek önemi azalmaktadır. Çünkü bugün bu işlevi, daha çok devlet üzerine almıştır. Örneğin sağlık, işsizlik, ihtiyarlık ve toplumsal güvenliği sağlama gibi işlevleri üzerine alan devlet, vatandaşlarını bu yönden korumaktadır (22).
- 5) Toplumsallaştırma İşlevi ve Toplumsal Kontrol İşlevi: Toplumun temel görünümü biyolojik anlamdaki “insan” ve “insanlar” değil, daha karmaşık bir yapı olan “toplumsal davranış”tır. Toplumun başlangıcı için temel olan bu durumda, en az iki

kişi arasındaki beklentiler için, ortak kültür ve ortak bilgi gerekir. Yani insanın biyolojik varlık olmaktan çıkıp, toplumun bir üyesi olması, ancak toplumda ondan önce var olan kurumları öğrenmesi, değer ve inançları benimsemesi, beğenmesi ve bunlara uygun olarak kendisine verilen rolleri oynaması, gerçekleştirmesi ile olanaklıdır. Bireyin içinde yer aldığı toplumun bir üyesi olabilmesi için geçirdiği aşamalar ise, “toplumsallaşma” denilen süreç ile gerçekleşir. Bu süreç yolu ile birey, kişilik kazanmakta ve belli bir toplumda yaşamasını olanaklı kılan tutum ve davranışlara sahip olmaktadır (22).

- 6) Eğitim İşlevi: Her türlü eğitim aile içinde verilmektedir. Aile üyelerinin uğraş alanı olan tarımsal etkinlikler, hayvancılıkla ilgili bilgiler, toplumsal kültüre ait uygulamalar ve kurallar bütünü, dinsel bilginin öğretilmesi/aktarılması ile ilgili gerekli hazırlık ve eğitim, aile içinde yapılarak, çocuk yetiştirilir. Yani çocuk toplumun kültürü ve inancı ile ilgili bilgilerini aile içinde edinmektedir. Aile içindeki büyüklerin, küçük çocukların eğitilmesinde büyük payları vardır. Dolayısı ile bir toplumsallaştırma ajanı ve okul görevi görmektedir. Günümüzde çocuğun örgün eğitimini devlet üzerine almıştır. Okula giriş yaşı düşmüş, çıkış yaşı yükselmiştir. Bu nedenle bugün aileler eskiye oranla eğitim konusunda daha ilgili ve bilgilidirler. Öğretmenle yakın işbirliği ile ana-babalar kendilerine düşen görevi yerine getirebilirler. Ancak yine de aile, üyelerinin her türlü eğitiminden (mesleki, din, v.s) sorumludur ve bu işlevini yerine getirmeye çalışmaktadır (22).
- 7) Ailenin Boş Zamanları Değerlendirme İşlevi: Üyelerini eğlendirme görevi de ailenin sorumluluğundadır. Aile, üyelerinin dinlenme ve eğlenmelerinin en iyi şekilde sağladığı yerdir. Aile üyeleri birlikte üzülmür ve eğlenirler. Bu eğlencelere genellikle tüm aile üyeleri katılırlar (22).
- 8) Dini İşlevi: Dini eğitim aile içinde başlamaktadır. Çocuklara çok küçük yaşta, dini inanç ve ibadet ile ilgili bilgiler verilmeye başlanmaktadır. Aileler üyelerine dini bilgiler vererek, din eğitimini sağlamakla beraber, aynı zamanda dini bir kurum görevini yüklenerek, üyelerinin ibadet ve dinsel pratiklerini de organize etmektedir. Aileler üyelerine yalnızca dini eğitim vermekle kalmazlar, onun pratiklerini

üyelerinin yerine getirip getirmediğini de denetlemektedir. Yani aile, tam bir dini birlik olmak üzere üyelerini denetleme rolü üstlenmiştir (22).

Ailenin bu kadar işlevinin yanı sıra toplumun değişmesiyle birlikte yapısı da değişmekte ve ailenin bazı temel işlevlerinin de değişime uğradığı kabul edilir bir gerçektir. Yapısal işlevci görüş, ailenin değişen toplumda bazı temel işlevlerini yitirdiğini fakat üyelerine manevi destek olma işlevinin eskiye kıyasla daha büyük bir önem kazandığını ileri sürer ve ailenin bu işlevinin diğerleri gibi başka kurumlarca yüklenilemeyeceğini ve yalnız bu işleviyle ailenin toplumda varlığını sürdüreceğini savunmaktadır.

2.2.Türk Toplumunda Aile Yapısı

Türk toplumunun temel çekirdeğini oluşturan aile, zaman içinde bazı değişimlere maruz kalmıştır. Bu bölümün amacı geleneksel Türk ailesinin geçmişten günümüze nasıl bir çizgi izlediğini, nasıl değiştiğini ve şimdiki halinin nasıl olduğunu anlatarak genel olarak Türk ailesini tanıtmak olacaktır.

Türk ailesinin değişimi için İslamiyet öncesi dönemi hatırlatmak gerekirse, Türkdoğan (23) bu gelişimi bize şöyle aktarır;

Türk aile sisteminin kader çizgisi üç uygarlık alanı içinde oluşur. Dünya tarihinde böyle bir aile gelişim sürekliliği çok nadir toplumlara nasip olmuştur. İslamiyet öncesi Türk aile yapısı, İslamiyet sonrası veya İslam kimliği içinde Türk ailesi, nihayet Batı uygarlık alanı doğrultusunda Türk aile biçimlenmesi olmak üzere sınıflandırılabilir (23).

Tarihteki toplulukların aile yapısını incelendiğinde Sümerliler ile Türklerin aile yapıları birbirine çok benzetilmektedir. Sümerlilerde, yeni bulunan son tabletlerin ortaya koyduğu gerçeklerin ışığında, “kutsal evlenme törenleri ve ideal annenin belirlenmeleri” biricik toplum çekirdeğinin karı-koca evliliğine dayalı aile tipi olduğunu kanıtlamaktadır. Hatta denilebilir ki, günümüz aile kimliğini yansıtan romantik aşka dayalı çekirdek aile kuruluşu, bundan en az beş bin yıl önce de Sümerlilerde “sevgi” kavramı etrafında yürütülmektedir (23).

Geleneksel Türk ailesinde geçmişte görülen ve hala devamı görülebilen, evliliklerde kadının sözünün geçtiği anaerkil ailelerde görülmüştür (23).

Türk ailesinin birçok ahlaki özelliklerini Çin tarihi metinleri sıralamaktadır ki bunlar günümüz aile modeliyle büyük ölçüde uyum sağlamaktadır (23).

Türklerde, toplumun çekirdeği aileden oluşur. Bu da baba, oğul ve torunlardan ibarettir. Evlenip giden kızlar ile onların çocukları, aileden sayılmazlardı. Görülüyor ki, Türk aile düzeni, adeta bir “aile sigortası” halinde kurulmuştur (23).

Eski Türklerde, babadan sonra aileyi anne temsil ediyordu. Bunun için annenin yeri, babanın diğer akrabalarından ileri olurdu. Babanın mirası anneye değerdı. Çocukların vasisi anne idi. Türk tarihinde kadınların hükümdarların naibi alabilmeleri veya devlet içinde büyük söz sahibi olmaları da bundan ileri geliyordu (23).

2.2.1.Eski Türklerde Aile Yapısı

Eski Türk ailesinin ilk kaynaklarını, yazılı bir metne dayalı Orhun Anıtları'ndan çıkarmak mümkündür. Bu anıtlarda evlilik sistemiyle ilgili bazı görüşlere yer verilmiştir. Bu ve daha sonraki destanlarda görebileceğimiz gibi, ailenin bir evrim ürünü olmadığını, ana-baba ve çocuklardan ibaret bir çekirdek aile tipini temsil ettiğini belirtmektedir. Böylece, çekirdek ailenin evrenselliği gerçeği de hem Sümerlilerde hem de Türklerde kanıtlanmış olmaktadır. Sümerlilerde rastlandığı gibi, kadının kutsallığı da bu anıtlarda yer almaktadır (23).

Türkdoğan(23), Gökalp ve Mehmet İzzet'e göre aile yapılarını şu şekilde açıklar;

Gökalp'e göre, Türk aile yapısı anne ve babanın eşit haklara sahip olduğu, iki yönlü bir kimliği ortaya koyar. Çiftler arasında birlikte etkileşim diyebileceğimiz ikili bir oluşum söz konusudur. Mehmet İzzet ise Gökalp' den farklı olarak, “ birbirinden ayrı yaşayan Türk kavimlerine ayrı aile bulunacağı ” görüşünü ileri sürmektedir. Bunun sebebi ise farklı coğrafi bölgeler ile iktisadi şartlar ve sosyo-ekonomik yapıdır. Bu durum, Türk camiasında tek tip aile modelinin bulunmasına engel teşkil eder.

Gökalp eski Türklerde ne exogamy ne de ataerkil ailelerin bulunmadığı kanısındadır. Gökalp bu hususta, birçok Durkheim'cı okul temsilcileri ile o dönemin Orta Asya ve Çin tarihçilerinin görüşleri yanındadır. Bunu Oğuz Kağan (Mete) destanına dayandırmaktadır (23).

Eski Türk ailesinde erkek yanında kadınında bulunmasını sembolleştiren yontulmuş heykeller, her iki eşinde kutsallığını gösteren en dikkat çekici belgelerdir (23).

2.2.2.İslami Türk Ailesi

Türklerin İslamiyeti kabul edişleri ile birlikte İslamiyet bir dini sistem olarak Türk toplum yapısında en önemli dinamik değişmelere neden olmuştur. Bunların en önemlisi, yeni bir dini sistemin Şamanist geleneklerle de örgütlenmiş olan eski dini anlayışı yerinden söküp atmış olmasıdır. Sosyal kurumlar özellikle aile kimliği, geniş çapta İslami normların etki alanına girmiştir (23).

Aile sosyolojisi açısından, destanlara hakim sembol ve ideoloji, Türk aile modelinin kültürel davranış “ idiom “ unu sergilemektedir. Burada ailede kadın geri plana atılmış değildir, aksine yuvayı yapan veya yıkan bir sosyal ve ekonomik göreve sahiptir (23).

Ailelerde kadın ikinci derece değildir. Ailenin yönetimi ve çocuğun eğitimi tamamıyla kadına terk edilmiştir. Bu da, ancak aile sisteminde, nesiller arası sürekliliği sağlayan bir kutsal görevi kadının gerçekleştirmesi süreciyle sağlanabilir. Bu nedenle kadın bir marjinal alana itilmiş değildir (23).

İslami Türk ailesi, Eski Türk ailesinden kaynaklanan özelliklerini yeni normlarla daha da güçlendirmiştir. Evlenme kadar boşanmada töre ve geleneklerin ötesinde yasallık kimliğine sahiptir (23).

2.2.3.Modernleşme Dönemi Türk Ailesi

Bu döneme baktığımızda çekirdek aile tipinin daha yaygın hale geldiğini, çok eşliliğin (poligami) sadece % 5.1 civarında olduğunu görebilmekteyiz. Doğurganlık oranının en yüksek olduğu Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşayan aşiretler bile, çekirdek aile tipine geçmiştir (23).

Aile ve kadın haklarıyla Cumhuriyet öncesi alınan kararlar veya yasalar, temel hareket noktası olarak Batılı norm ve değerler olup, laikleşme kimliğini yansıtmaktadır. Cumhuriyet dönemiyle, 1926 Medeni Kanununun kabulü, kadının statüsünü değiştirmiş ve erkekle eşdeğer bir kimliği kazanmasını sağlamıştır (23).

Yapılan incelemelerde İslamiyet Türk ailesinde yeni bir uygarlık ve kültür alanına geçiş vardır. İslami norm ve değerler sistemi toplum yapısı kadar aile kimliğini de etkilemiştir (23).

Cumhuriyet dönemiyle Türk ailesi Lale Devri ve Tanzimat'la gelişen batılılaşma norm ve ilkelerini daha da güçlendirmiştir. Deyim yerinde ise günümüze kadar uzanan aile yapısında, bir yanda son derece batılılaşmış aile modeli, öte yanda İslami kural ve geleneklerin oluşturduğu köklere dayalı aile sistemi. Bu, Türk toplum yapısındaki dyadik (ikili) görüntüyü ortaya koymaktadır. Küçük toplum karakterini yaşayan köy ve kasabalarda aile tarihi kodlarını sürdürmekte, ancak aşırı batılılaşmış büyük toplumlarda bu kodlar son derece esnek ve yozlaşmış durumdadır. Batıda bir akım olarak ortaya çıkan “ ailenin yok edilmesi “ veya “ gerçek aile ” türü akımların Türk sosyolojisine pompalanmış olması da bu görüşleri kanıtlar niteliktedir (23).

Eski Türk aile yapılarından bahsetmişken diğer toplumların aile yapılarıyla aralarındaki farka değinmeden olmaz. Donuk (24) bu farkları şu şekilde ifade eder;

Eski Türk ailesi kan akrabalığına dayalı idi. Diğer topluluklarda ise-Moğollar hariç- bu durum görülmemektedir. Eski Türk ailesi “ pederi “ tipte idi. Diğer topluluklarda ise “pederşahi “ veya “ maderşahi “ idi. Eski Türk ailesi diğer topluluklarda olduğu gibi geniş (büyük) aile değil, küçük (dar) aile durumunda idi. Eski Türk ailesinde özel mülkiyet var idi. Halbuki diğer topluluklarda ailede mülkiyetin ortaklık esasına dayalı olduğu anlaşılmaktadır. Eski Türklerde aile içerisinde kadının hür olması durumu diğer topluluklarda hemen hiç görülmemektedir. Kadının korunmasını hedef alan leviratus sistemi- Moğollar hariç- diğer topluluklarda yoktur. Diğer topluluklarda görülen yakın akraba ile evlenme; kardeşi ve kızları ile evlenme; birbirlerinin karılarını satın alma, karısını çocuk yapması için başkasına takdim etme, kadınları yakma vs gibi adetlere Türk ailesinde rastlanmaz. Aile içerisinde çocukların satılmasına, öldürülmesine ve diri diri gömülmesine de eski Türk ailesinde rastlanmamaktadır.

Geleneksel ailede ayrışmışlık ve kaynaşmışlık alanları epey belirgindir. Eşler alt sistemi ele alınırsa, kadın ve erkek arasındaki statü farkı, işlev ayrımı ve hatta fiziksel konum ayrımı bile, eşler alt sisteminin roller bağlamında kesin sınırlarla ikiye bölündüğünü göstermektedir. Geleneksel ailede eşler arasında fazla bir duygusal ifade ve iletişim olmaması da bu sınırın bir belirtisidir (25). Geleneksel Türk ailesi normlarla

beslenen rol ve yetki dağılımları açısından belirgin ve ayrılmış bir yapıya sahiptir. Ancak normatif beklentilerin dışına çıkan duygusal ilişkiler ve kişisel beklentiler açısından sınırları belli olmayan ayrışmamış, benlikler arası kaynaşmaya yatkın bir niteliği vardır (25).

Aslında Türk ailesinin değıştiği nokta sanayi inkılâbı sonrasıdır. Sanayinin de gelişmesiyle aile yapılarını ve oluşumlarını bir değışim sürecine sokmaktadır. Bugünkü Türk ailesinin bazı değışimleri hala yaşamasının sebebi sosyal yapısındaki değışimlerin hala devam etmesidir.

Şehirlerin büyümesi, sanayi merkezlerinin meydana gelmesi, köylerden şehirlere büyük göçler olması ile meydana gelen sosyal yapıdaki değışiklikler, aile yapısını da hızla değıştirmekte, bununla da kültür değışiklikleri meydana gelmektedir. Öte yandan kültür değışmeleri de aile ve cemiyet yapısı üzerinde derin izler bırakan tesirler icra etmektedir (26). Bununla beraber kültürel normlara ve değışmelere Fişek(25) şöyle bir açıklama getirmiştir; “Kültürel normlar sistem sınırlarını, yani ilişki kurallarını korudukça, aile bireyleri bu normlara sadık kaldıkça ve kendi içleri ile aile ve toplumun beklentileri arasında uyum oldukça, o aile ve bireyler sağlıklı olarak işlevlerini sürdürebilirler. Örneğin, kocanın üstünlüğünü kabul eden kadın ya da babasının uzaklığını geçerli bir yetki simgesi olarak gören erkek çocuk reddedildiğini ya da sevilmediğini düşünmez. Normal aile içi ilişkileri düzenlendikçe, fikir ve duygu tartışmasına da pek gerek kalmaz.”

Bunlarla birlikte incelenmesi gereken bir noktada ailede kadın-erkek ilişkileridir. Her toplumda ailenin yapısı ve kadın-erkek ilişkileri, kadının toplumsal konumu, toplumun işbölümü ve katmanlaşma sistemiyle ilişki içinde olduğundan, kadın ve erkeklerin statü ve tutumları da evlilik ve aile biçimlerinde olduğ gibi farklılaşmaktadır (27). Türklerdeki kadının aile içindeki yerine baktığımızda aslında kadının aile içinde çok önemli bir yere sahip olduğunu görebiliriz. Türk aile yapısı daha çok babaerkil gibi gözükmekte fakat kadının da söz hakkı olduğ ve erkeğin kadının görüşüne önem verdiği görülmektedir. Eski Türk toplumlarının savaşa katılacağı, kargaşanın ve baskının yoğun olduğ dönemlerde bile hatunlar önemli sayılmış ve onların fikirleri alınıp değerlendirilmiştir.

Kadının yeri ile ilgili günümüz Türk ailelerinde de sıkıntı yaşanmamaktadır çünkü toplum yapılarının değışmesi, kadının çalışma hayatındaki yeri, evdeki iş

paylaşımı gibi ortak yaşamla ilgili değişiklikler kadının evdeki statüsünü de değiştirmiştir.

Sanayinin gelişmesiyle birlikte aile tipleri de değişmekte ve bunun sonuçları da topluma yansımaktadır. Artık aile tipleri küçülmüş, ailedeki üye sayısı veya çocuk sayısı sınırlı hale gelmiş veya getirilmiştir. Aileler anne, baba ve çocuktan ya da çocuklardan ibaret olan çekirdek aile veya diğer adıyla küçük aile tipine dönmüştür. Bu aile tipinde de genellikle anne baba çalışmakta ve çocukların bakımını da başkaları üstlenmektedir. Bununla birlikte aileler çocuk yapma sayılarını da azaltmıştır. Böylece genç nüfus oranı giderek düşmeye başlamıştır.

2.3.Sosyolojik Açıdan Spor

Kavram olarak çok çeşitli anlamlar ifade eden sporun kesin bir tarifini yapmak oldukça zordur. Spor herkes tarafından kabul edilmiş ve benimsenmiştir. Ancak kesin bir tanımı yoktur. Bu konuda birçok tanım yapılmıştır. Bu yüzden sporun birkaç tanımının birlikte verilmesinin daha doğru olacağını inancındayız.

Spor, beden eğitimi faaliyetlerini özelleştirerek çeşitli branşlarda somutlaşmış, üst düzeyde yapıldığında fizyolojik, psikolojik, estetik, teknik özellikleri gerekli kılan yarışmaya dayalı ve katı kurallarla çevrili bir etkinliktir (28).

Spor, oyunla yarışı birleştiren, yeteneklerin fazla yer aldığı, mücadele ve yoğun çalışma gerektiren, üstünlüğü kabul etmeyi amaçlayan, ödül ve cezanın olduğu bir eylemdir (29).

Spor, çok çeşitli amaç ve araçlarla yapılan, önceden belirlenmiş ve benimsenmiş, kuralları farklı derecelerde olsa da uymayı gerektiren, performansı artırıcı bedensel aktivitelerdir (30).

Spor, kendine özgü kurum ve kuralları olan, yarışma tarzında uygulanan, bazı özellikleri oyuna, bazı yönleri ile de işe benzeyen, profesyonel faaliyete dönüşmeye elverişli, baskın yönü fiziki efor olan serbest zaman aktivitesidir (31).

Bütün bu tanımlar incelendiğinde sporun sosyoloji boyutunu en iyi anlatan tanımın Magnane'nin (31) yaptığı tanım olarak kabul edebiliriz. Bu tanımı biraz daha açıklayacak olursak;

Spor bir kurumdur ve kuralları vardır. Bir sosyal gerçekliğin kurum olarak kabul edilmesi için kişilerin sosyal gereksinimlerini karşılaması, onaylanmış olması,

sürekli olması gibi vasıfları taşıması gerekir. O halde sporun bir kurum olduğunu kabul edebiliriz. Spor belirli kurallar içerisinde yapılır, spordaki her branşın kendine özgü kuralları vardır. Spor bir oyundur çünkü oyunu ve oyunun özelliklerinin karşılar. Oyun, özgürce razı olunan, ama tamamen emredici kurallara uygun olarak belirli zaman ve mekan sınırları içerisinde gerçekleştirilen, bizatihi bir amaca sahip olan, bir gerilim ve sevinç duygusu ile “alışılmış hayat” tan “başka türlü olmak” bilincinin eşlik ettiği, iradi bir eylem veya faaliyettir (32). Oyunun özelliklerini de kısaca özetleyecek olursak; oyun doğal ve özgürdür. Ona ne dışarıdan amaç verilebilir ne de baskı yapılabilir. Oyun kapalı kendi içinde sonsuzca süren bir devinimdir. Değişik yönelimler ve birbirine karşıt durumlar oyunda bir araya gelip denge bulurlar (33). Spor profesyonel faaliyete dönüşmeye elverişlidir. Çünkü yaptığınız işi iyi şekilde icra ederseniz profesyonelleşebilirsiniz. Türkiye’de sadece spor kanalıyla (belli bir branşta kendini yetiştirmiş ve tüm zamanını bu branşa ve bu branşla ilgili yaptıklarına adanmış) geçimini sağlayan birçok insan vardır. Hatta bunu spora aktif katılanlar ve pasif katılanlar olarak ayırabiliriz. Spora aktif katılanlar, bizzat yaptığı sporla bu işten para kazananlardır, spora pasif katılanlar ise spor kanalıyla geçimlerini sağlayanlardır. Örneğin spor malzemeleri satanlar, spor tesislerinde çalışanlar v.b gibi. Spor tanımının açıklanmasında başka bir boyut gibi gözükken bir şey daha vardır ki buda serbest zaman aktivitesi olmasıdır. Tezcan’a (34) göre serbest zaman; kişinin hem kendisi hem de başkaları için bütün zorluklardan veya bağlantılardan kurtulduğu ve kendi isteği ile seçeceği faaliyetle uğraşacağı zaman olarak, yani kişinin kesin olarak bağımsız ve özgür olduğu iş hayatının dışındaki zamandır. Bu doğrultuda sporu profesyonel şekilde yapanları dahil etmezsek spor, serbest zaman aktivitesidir.

Sporla ilgili bütün bu tanımlar incelendiğinde tanımlardan genel olarak şu sonuç ortaya çıkmaktadır. Sporun oyun ve yarışı birleştirdiği, yarışma boyutunun olduğu, fiziki çaba sarf edildiği, belirli kuralları olan serbest zaman aktivitesi olduğu görülür. Sporun tam anlamıyla bir tanımının olmaması ya da yapılan tanımların eleştirilere açık olması bu kavramın hala yorumlandığının ve yoruma açık olduğunu göstermektedir.

Spor, oyun ve sağlığı birleştiren bir kavramdır. Bedensel hareketlerden farkı serbest olarak yapılmaması ve bir yarışma boyutunun olmasıdır. Bu faaliyete bireylerin yönelmesinin amacı eğlenmek, dinlenmek ve hoşça vakit geçirmekten, sağlığını

korumaya, güçlü olmaya, sosyal bir çevre edinmeye ya da para kazanmaya kadar geniş ve değişken bir yelpaze içinde yer almaktadır (35).

Aracı'ya (28) göre spor çok çeşitli yönlerden önemlidir. Bunları açıklayacak olursak;

- 1) Kişisel Yönden Sporun Önemi: Günlük işlerini ve yaşayışlarını en verimli şekilde yürütebilecek kuvvet, çeviklik, esneklik, çabukluk ve dayanıklılık sağlar. İyi moral ölçüleri içerisinde gelişmiş kemik, kas yapısı ve iyi duruş alışkanlıkları kazandırır. Hastalıklara karşı dayanıklılık sağlar. Oyun, folklor, halk dansları, mahalli ve milli oyunlar, ritmik faaliyetlerle ilgili beceri ve yetenekler kazandırır. Bedensel etkinlikler aracılığıyla geçerli sağlıklı yaşam davranış nitelikleri kazandırır. Kültürel zevk ve duyarlılık sağlar. Serbest zamanları değerlendirme davranış ve becerileri kazandırır (28).
- 2) Toplumsal Yönden Önemi: Liderlik, hoşgörü, arkadaşlık, iyiyi, doğruyu ve güzeli takdir etme gibi nitelikler kazandırır. Kendini kontrol etmeyi, başkalarına ve kurallara saygıyı öğretir. Olumlu ve sağlıklı yaşama alışkanlıkları kazandırır. Ölçülü ve planlı bir şekilde çalışmayı ve dinlenmeyi öğretir. Yeni bir gün ve faaliyete istekli ve kuvvetli başlamayı sağlar. Toplumsal sorumluluğu geliştirir. Birlikte olma, birlikte iş yapma ve bireyin toplumda kendisini belirlemesine olanak verir (28).
- 3) Ekonomik Yönden Önemi: Ferdin günlük işlerini ve yaşayışını en verimli şekilde yürütebilmesini sağlar. Yapıcı ve üretici yeteneklerini geliştirir. İş, görev ve meslek sorumluluğu kazandırır. Ekonomik düzenin getirdiği düşünce davranış, bilgi ve becerilerin bireylere aktarılmasını sağlar. Bilgi alanında ihtisaslaşmayı ve yaratıcılık gücünü geliştirir. İş gücünü artırır (28).
- 4) Çocuklar ve Gençler için Spor Eğitiminin Önemi: Spor etkili ve çekici bir eğitim unsurudur. Bireyi topluma hazırlar. Bireyin mevcut yapısını geliştirici ve eğitici rol oynamasının yanında fikir ve ruh eğitiminde önemli bir rolü vardır. Genç nesillerin yapıcı, yaratıcı ve üretici olmasında sosyal kaynaşma ve kültürel kalkınmaya büyük etkisi olmaktadır. Kişiyi toplumun önemli ve onurlu bir üyesi yapar. İyi alışkanlıklar

edinmede önemli bir rolü vardır. Bedensel ve ruhsal bir eğitim aracıdır. İnsanın niteliklerini geliştirip üretim ve uygarlık yarışında daha başarılı hale gelmesini sağlar. Kişilere hem statü kazandırır, hem de kişilerin gelir düzeyini arttırır. Yetenek esaslarına göre fırsat eşitliği sağlar. Spor eğitimi bireyleri iyi ve nitelikli hale getirip onları gerekli bilgi ve yeteneklerle donatmakla kalmayıp sosyal çevrenin değişmesine hız kazandırır. Başarıyı arttıran önemli bir unsurdur. Toplumların eğitim ve kültür düzeyini arttırır. Bir rekabet, mücadele, işbirliği ve uyum sağlar. Sosyal hayatın ve sosyal çevrenin en önemli ögesidir. Çocuk ve gençlerin her bakımdan gelişmesinde önemli bir rol oynamakta, büyüme çağındaki çocuklar için bedensel sağlık, fizyolojik gelişme, iyi bir kişiliğin oluşması ve ruh sağlığı bakımından yararlı ve gereklidir. Sağlıklı olmanın en önemli koşulu spora erken yaşlarda başlamaktır. Spor yapanların hareket sistemleri daha sağlam ve esnek olmaktadır. Spor yapanların kendine güvenleri daha fazladır. Spor kötü alışkanlıklardan daha kolay kurtulmaya yardımcı olur. Spor bir tedavi yöntemidir (28).

- 5) Ulusal ve Uluslararası İlişkilerde Sporun Önemi: Çağımızda spor, uluslararası müsterek bir dil niteliğindedir. Ülkeler arasında yapılan spor karşılaşmaları, yakınlaşmayı sağlamakta, karşılıklı sevgi ve saygı ortamı yaratılmakta ve spor sayesinde dünyada güçlü ve kalıcı dostluklar oluşmakta ve dolayısıyla barış sağlanmaktadır. Spor, diplomasi alanında kendini kabul ettirmiştir. Dış politika açısından spor, her ülkenin dünya ölçüsünde olumlu yönde propaganda yapması, bazen aktüel bir nitelik taşıyan sportif başarılar ile gerçekleşmektedir. Bu durum milli prestij unsuru olmaktan çıkıp hem iç hem de dış dayanışmayı güçlendirmek bakımından tüm ülkelerin başvurduğu bir durumdur. Spor, iç ve dış turizmin gelişmesine katkıda bulunur. Spor, suçlu ve özürlü gibi sorunlu insanların sosyal hayata uyum sağlamalarında önemli bir vasıta olmaktadır. Spor, kültürün ayrılmaz bir parçasıdır. Çağımızda spor bir bilim olarak ele alınmıştır (28).

Toplumsal olayları hazırlayan ilk girişimler, spor alanında da bazı yeniliklere neden olur. Dağınık ve önemsiz davranışlar zamanla birikim yaratarak yeni patlamalar oluşturur. Sporda toplumsal etkinliği arttıracaklardan ilki özellikle

çekirdek ailedir. Ailede herkesin spor yapması, toplumda her yaştakilerin spor yapması demektir (36).

2.3.1.Sporun Kökeni

Tarihte spor denilince hep Antikçağ anımsanır. Oysa Antikçağ'da iki spor etkinliği vardır. Bunlar günümüz diliyle Beden Eğitimi ve Yarışma Sporları. Bu ikisi sporun temel taşıyıcısı olarak görülebilir. Fakat günümüzde spor yarışmanın ötesine taşmış ve yarışmayı da kuşatan sportif mücadele ya da sportif uğraş haline gelmiştir (33).

Spor kavramı 14. yy' da İngiltere'de başlayan ulusallaşma hareketiyle ortaya çıkmıştır. Spor sözcük olarak ilk İngiltere'de ortaya çıkmıştır (33). Spor sözcüğünün kökeni Latineden gelmektedir. İngiliz diline girmiş, Latince sözcüklerin İngilizleştirilmesi amacıyla başındaki ekler atılınca “disport”,”dysport”,”desport” biçimindeki kullanımlarından geriye “sport” kalmıştır (33). Anlamı eğlenmek, hoşça vakit geçirmek, gevşeme, geçinmek, oyalanmaktır.

Voight'in anlatımıyla Robert Hessen'e (37) göre spor, “açık havaya duyulan özlem, bedensel yetkinlik için gösterilen çaba; Anglo Norman ırkının haz duyduğu Germen içgüdüleridir”. Hessen özellikle üç ortak noktaya işaret eder (37). “ İlk olarak her gerçek spor açık havada ve kişinin kendi isteğiyle yapılmalıdır. İkincisi tekniğe tam olarak egemen olmalı, onun gereklerini yerine getirmelidir. Üçüncüsü, sporcu bu tekniği özgür ve bağımsız olarak yarışmalarda denemelidir (37).

Sporun sanayileşmeyle ilgili boyutları vardır. Ancak, sporun temel ilkeleri sanayileşmeden de önce ortaya çıkmıştır. Etkileri ile bütün toplumsal alanda kendini hissettiren sanayinin gelişmesi, aslında 18. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmıştır. Oysa sporun geleceği belirleyici ilkeleri ve eğilimleri, daha da önce, 17. yüzyılda şekillenmeye başlamıştır (38).

Spor aynı zamanda bir eğitim aracıdır. Sporun eğitim aracı olarak kullanılması yeni değildir. Antikçağda da Spor Eğitim' in bir aracıydı. Platon, Devlet adlı eserinde gençlerin yetiştirilmesi için müzikten sonra beden eğitimini önemle vurgular: “...Müzikten sonra gençlerin yetişmesinde beden eğitimi gelir...”Bu işle insanın çocukluktan başlayıp, ömrü boyunca uğraşması gerekir. Antikçağda Paidea insanın her bakımdan yetkinleşmesini gösteren ilkedir. Platon' a göre Paidea' nın iki önemli yanı

müzik ve beden eğitimi ile gerçekleşmekteydi. Müzik eğitimi önceliklidir beden eğitimi ise buna bağlıdır. Antikçağda spor yalnızca eğitim içindir ve eğitimin bir parçasıdır. Sporun eğitimde kullanılmasının da en önemli sebebi savaştı (33).

Spor eski zamanlarda daha çok boş zamanları değerlendirmek için yapılan bir etkinlik olarak görülmüş fakat zaman ilerledikçe yarışma ve kazanma boyutu ortaya çıkmıştır. Eski zamanlarda spor, boş zamanları değerlendirme olarak görülüyordu çünkü sporun oyun boyutu daha çok ön plandaydı. Günümüzde de sporun oyun olması boyutu hala varlığını korumaktadır.

Yine eskiden her çeşit bedensel alıştırmalar spor kavramı altında toplanmaktaydı. Böyle olunca da atletizm, yarışma oyunları, yüzme, kürek, yelken, kayak, binicilik, eskrim, tenis, boks, bisiklet, yürüyüş, dağcılık ile daha geniş anlamda otomobil yarışları, uçuculuk ve atıcılık gibi teknik uğraşlarla; okullarda yapılan her çeşit beden hareketleri, beden sağlığı, bedensel güçlülük kazanmadan başlayarak kazanç sağlama aşamasına kadar değişen etkinlikler bu kavram altında toplanmıştır (39).

2.3.2.Sporun İşlevselliği

Tarihsel süreç içerisinde, sportif eylemler devam etmekte ve dünden bugüne bu katılım her geçen zaman içerisinde artmaktadır. Spor artık evrensel bir boyut kazanmıştır. Dünyanın hemen her yerinde sportif eylemlere katılım vardır ve hızla çoğalmaktadır. Sporun insanlar arasında bu kadar yaygın hale gelmesinin, spora bu kadar katılımın olmasının, kabul görmesinin şüphesiz birçok nedeni vardır.

Spor kanalıyla insanlar bir araya gelmekte, çeşitli aktiviteler yapmakta, kendilerini geliştirmekte, kendilerine olan özgüvenleri artmakta, iyi bir sağlık ve iyi bir görünüşe sahip olmakta, sosyal çevrelerini geliştirmekte, belli bir alanda kendilerini ispat etme şansına sahip olmaktadır.

Spor bugün eğitim aracı olarak da çocuğun her yönden gelişmesinde büyük rol oynar. Sportif oyunlara bir ekip üyesi olarak katılma; çocukta yardımlaşma, beraber çalışma, diğer ekip elemanlarına ve oyun düzenine saygılı olma gibi duyguları geliştirir. Sosyal ilişki ve bağları kuvvetlendirir (40).

Görüldüğü üzere gerek genç insanın, gerek çocuğun, gerekse yetişkinin hayatında sporun önemli ve tartışılmaz bir yeri vardır. İnsan hayatının bir bölümünde mutlaka sportif etkinliklere katılmıştır. Bu katılım aktif ya da pasif olabilir.

İnsanlar aktif olarak sportif eylemlere katılmasalar bile yapılan aktiviteleri izleyerek, yorum yaparak, tartışarak, destek vererek ya da protesto ederek bu eylemlere pasif de olsa katılmış oluyorlar. Toplumun bu kadar ilgisini çeken bir konuyu da medya gündemde tutarak bu ilginin devamını sağlamaktadır. Bu şekilde medya yoluyla insanlarda spora pasif olarak katılmaya devam ederler.

Peki, bu sportif eylemler insanların neden bu kadar dikkatini çekmektedir, neden bu kadar katılım sağlanmaktadır?

Bu sorunun cevabı hiç şüphesiz sporun topluma ve insana sağladığı yararlar, etkilerdir. Sporun insan hayatına ve toplumumuza sağladığı yararları, sporun işlevselliğinden bahsederek anlatabiliriz.

Spor kavramını anlatırken, bireye kişisel yönden birçok gelişim sağladığından söz edilmişti. Kişinin çeşitli alanlarda becerisi gelişir, iyi bir görünüme sahip olur. Bireyin kendine olan güvenini artırır. Birey başarıyı yakaladıkça kendisine olan bakış açısı, kendini algılaması değişir. Spor bireyde mücadele etme, heyecan duyma, yarışma ve üstün gelme duygusunu geliştirir. Ancak bunların hepsini sporun sağladığı yararlar olarak adlandırabiliriz. Sporun zararının olabileceğini düşünemediğimiz ve bulamadığımız için ancak yararlı taraflarından bahsedebiliyoruz.

Toplumsal alanda da karşımıza çıkan sporun çeşitli işlevler üstlendiği görülmektedir. Bunlardan da bahsetmenin sporu ve sağladığı faydaları daha iyi anlatacağına inanıyorum.

- 1) Haz, Eğlence ve Mutluluk İşlevi: Sporun en önemli ve en görülür işlevidir. Bireyler çeşitli aktivitelere katılarak stres atarlar, deşarj olurlar. Spor belli bir zaman diliminde bile olsa bir süreliğine kişinin sorunlarından uzaklaşmasına, günün yorgunluğunu atmaya, geçici olarak hiçbir şey düşünmemeye sebebiyet vererek kişiyi rahatlatır. Kişi bu şekilde kısa bir süre olsa bile hayatın getirdiklerinden uzaklaşır.
- 2) Sağlık İşlevi: Endüstrileşmeyle başlayan tarihsel dönem insanlığın daha önceki dönemlerinden farklı olarak “kas gücü” nün yerini “makine gücü” nün almasıyla karakterizedir. Bir taraftan sürekli gelişen teknoloji günlük hayatta bedensel faaliyetin yerini her geçen gün biraz daha azaltırken, diğer taraftan aşırı beslenme

başta kalp-damar hastalıkları olmak üzere önemli sağlık sorunlarına neden olmaktadır; bu süreç sporu sağlık açısından zorunlu bir aktivite olarak gündeme getirmektedir (35). Her birey bu yoğun tempo içinde kendisine zaman ayırmak, sağlıklı bir biçimde yaşamını devam ettirmek ister. Bunu yapabilmenin gerekli koşullarından biri ve en önemlisi düzenli spora ve sportif faaliyetlere zaman ayırmaktır.

- 3) Gelir Sağlama, Meslek İşlevi: Sporun bu işlevine bakıldığında özellikle günümüzde spor iktisadi alanın en önemli sektörlerinden biri haline gelmiştir. İnsanlar spor vasıtasıyla ekonomik kazanç sağlamaktadır. Spor bugün büyük bir iş ve çalışma alanı oluşturmaktadır ve milyonlarca dolarlık bir endüstri haline gelmiştir. Televizyon gelirleri, reklamlar, sponsorluk anlaşmaları, seyirci gelirleri, ürün satımından elde edilen gelirler v.s büyük bir ekonomik alana sahip olduğu söylenebilir. Sportif eylemlere tüm dünyada çok fazla pay ayrılması da sporun ekonomik boyutunun bir göstergesidir (29).
- 4) Statü İşlevi: Sporun artık profesyonel bir aktiviteye dönüşmesi, bu alanda faaliyet gösteren bireylerin bir statü elde etmelerine neden olmuştur. Birey kendini bu alanda tamamlamış, geliştirmiş ve kendine sosyal bir statü sağlamıştır. Alt tabakadan gelen insanlar spor vasıtasıyla kendilerine farklı tabakalarda yer bulurlar. Spor yoluyla insanlar kendilerini gösterirler ve kendilerine bir sosyal statü sağlarlar. Bu vasıta ile toplumda kendilerine yer ararlar.
- 5) Meşguliyet İşlevi: Daha öncede belirttiğimiz gibi gerek sporla aktif olarak ilgilenenlerin (sportif faaliyette bulunanların) gerekse sporla pasif olarak ilgilenenlerin (bu faaliyetleri izleyenlerin, takip edenlerin, yorum yapıp tartışanların) sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bu ilgiye oranla medyanın da sporla ilgisi, yer vermesi, spora ayrılan süre v.b sürekli artış göstermektedir. İnsanlar artık serbest zamanlarının çoğunu bu yollardan birine başvurarak harcarlar.
- 6) Sosyal Çevre İşlevi: İnsanlar spor sayesinde kendilerine yeni arkadaşlar, yeni dostlar, yeni ve yakın ilişkiler bulabilir. Sportif eylemlere katılan bireyler,

katıldıkları sosyal yapı içinde bulunan bireylerle, iletişim kurarak, onları tanıyarak ve kendilerini tanıtarak sosyalleşirler (29).

- 7) **Güzellik ve Form İşlevi:** Sporun en önemli işlevlerinden biri de bireye sağladığı bedensel görüntüdür. Birey öncelikli olarak sporu sağlık için yapar fakat daha sonra bu şekilde daha iyi bir görünüşe, daha iyi bir fiziğe sahip olur. Birey daha iyi bir görünüşe sahip olarak kendini daha iyi hisseder ve bireyin kendi beden algısı değişir.
- 8) **Güç İşlevi:** Spor bireyin kendisine olan güvenini arttırarak daha önce de bahsettiğimiz gibi kendini algılamasını, bakış açısını değiştirir. Birey spor yaparak ya da sportif etkinliklerde bulunarak kendini geliştirerek toplumda kendisine bir yer edinir.
- 9) **Aidiyet(Kimlik) İşlevi:** Spor sayesinde birey bir gruba ya da kuruma ait olduğunu hisseder. Kendini bir tarafa yönlendirir ve bireyde “birliktelik” duygusunun oluşmasına yardımcı olur .
- 10) **Sosyalleşme İşlevi:** Birey sporla yeni bir çevreyle, yeni bir grupla tanışır. İnsanlarla spor vasıtasıyla birlikte olarak aralarındaki iletişimi kuvvetlendirir. Daha çok kişiyle ilişki içinde olur. Daha çok kişiyle birlikte olarak, çevresini genişleterek ve geliştirerek sosyalleşme sürecini hızlandırmış olur.
- 11) **Eğitim-Öğretim İşlevi:** Spor, bireyin davranışlarının istendik ve olumlu yönde gelişmesine neden olur. Birey, birlikte hareket ettiği grubun kurallarını benimser ve bunu uygular. Böylece eğitim işlevi yerine getirilmiş olur. Öğrendiklerini farklı bir sosyal grupta veya çevrede uygular ve kendine yeni bir sosyal çevre edinmiş olur. Bu şekilde de öğretim boyutu kazanılmış olur.
- 12) **Boş Zamanları Değerlendirmesindeki İşlevi:** Bireyin iş yapmak zorunda olduğu zamanın dışında kalan zaman, boş zaman olarak değerlendirilir. Birey bu zamanını resim yaparak, müzik dinleyerek, kitap okuyarak, oyunlar oynayarak veya spor

yaparak geçirebilir. Sportif etkinliklerin bu kadar yaygın hale gelmesinde şüphesiz insanların serbest zamanlarının fazla olmasının yeri vardır. Bireyin kendine ayıracağı zamanı fazla olduğu için kendisiyle ilgilenebilir, kendisine yeni ve popüler etkinlikler bulabilir-ki bu etkinliklerin başında medyanın desteklediği, yaygın hale gelmiş olan spor yer almaktadır.

- 13) Siyasal İşlevi:** Pek çok siyasi birim, kendisiyle spor arasında sıkı bağlantılar kurar. Bazı siyasetçiler sporu kendi siyasi amaçları için kullanabilir. Siyasetçiler sporu gizli amaçları doğrultusunda kullanabildikleri gibi, bazı bireylerde sportif eylemlerle ilgilenerken veya spor kulüpleri yönetiminde görev alarak, sporu siyasi amaçları için bir araç olarak kullanabilmektedirler (29).
- 14) Bütünleştirici İşlevi:** Birbirinden bağımsız ve bağlantısı olmadan yaşayan pek çok birey sporla ortak bir amaç doğrultusunda bir araya gelirler. Bu bireyler hiç tanımadıkları insanlarla bu ortak amaç noktasında buluşup birlik, beraberlik bilinci oluşturur. İnsanlar bu ortak noktada buluşup kendilerine hiç yakın olmasalar da, birbirlerini hiç tanımasalar da bir araya gelip bir grup olabilirler ve bu grup içinde aynı bilinçteymiş gibi hareket edebilirler.
- 15) Toplumsal Hareketlilik İşlevi:** Spor, toplumsal hareketlilik işlevi yönünden önemli bir hareket alanı olarak görülmektedir. Yoksul ailelerden, ayrıcalıksız etnik kökenlerden, alt tabakalardan gelen yetenekli çocuklar ve gençler spor kanalıyla toplumda sosyal ekonomik yönlerden kendilerine (her zaman olmasa da) bir yer edinebilir (41). Bireyler spor kanalıyla kazandıkları bu sosyal statüleriyle var olurlar.
- 16) Gösteri ve Şenliklere Yönelik İşlevi:** İnsanlar sportif eylemlere zevk almak, iyi vakit geçirmek, mutlu olmak, stres atmak gibi beklentilerinin karşılanması için katılırlar. Sporun bu işlevselliği taraftarları mutlu ettiği gibi yarışmaların da daha zevkli olarak neşe içinde izlemelerine neden olmaktadır (29).

2.4.Gençlik

Araştırma konumuzun anlaşılabilmesi için üzerinde durulması gereken kavramlardan biri de gençlik kavramıdır. Bu dönemi anlayabilmek, bu dönemin ne olduğunu bilmek ve bu dönem çocuklarının özelliklerini bilmek bizim için önemli olacaktır.

Yaş olarak “genç” tanımı açısından çeşitli yaklaşımlar vardır. Konuyu insanın fizyolojik fonksiyonlarındaki gelişim yönünden ele alan tanımlar, buluşla birlikte gençlik dönemini başlatır (42). Genç sözcüğü, Latince’de büyümek, olgunlaşmak anlamına gelen “adolescere” kökünden gelmektedir (40). Batı literatüründeki “adolescent” sözcüğünün karşılığı olarak kullanılan sözcük, yapısı gereği bir durumu değil bir süreci belirtmektedir. Bu süreç ilk ergenlik belirtilerinin başladığı 12 yaşından, büyümenin durduğu 21 yaşına kadar olan zamanı kapsar (40). Gençlik kavramı çocukluktan çıkıp yetişkinliğe girilme sürecindeki bir evredir. Birey bu evreyi bir geçiş dönemi olarak geçirir.

İlk ergenlik belirtileriyle başlayan bu çağ bedensel büyüme, cinsel uyanış ve bilinçlenme çağıdır. Bu yıllarda duygular yoğundur ve sürekli dalgalanma gösterirler. Genç sevinçle üzüntü, sevgi ile nefret arasında gidip gelir. Ruhsal tepkilerde aşırılık, davranışlarında çelişki bu döneme özgü bocalamanın belirtileridir. Genç iç dünya ile dış dünya arasında dengeler kurmaya çalışır (43).

Genç bu dönemde kendini daha bağımsız, daha özgür hisseder. Bu ruh halinin yoğun yaşanması sebebiyle kişi bu dönemde daha asi davranır, aileden uzaklaşır, arkadaş çevresini kendisi için daha önemli hisseder ve bu arkadaş çevresi hayatındaki kararlarda daha baskındır. Beğenilme duygusu ergen için çok önemlidir. Özellikle bu dönemde ergenin beğenilmek istediğinin daha çok belli etmesinin göstergesinden biri de ayna karşısında geçirdiği zamandır.

Bireyde bu dönemde sadece duygusal bazı buhranlar ve sorunlar değil aynı zamanda biyolojik gelişmelerde yaşandığı için birey, bir olgunlaşma dönemine girmiş olur. Fiziksel, duygusal ve sosyo-kültürel yönlerin geliştiği bu dönemde birey için dikkat çekmek çok önemlidir. Kişi bir gruba dâhil olma ve bu grupta bir yere sahip olma arzusundadır. Ergenler bu dönemde sorumluluk almaya isteklidir. Sorumluluk olarak çevreye büyüdüklerini hissettirmek isterler.

Gençlik yaş dönemi 12–25 veya 15–25 arası yaş dönemini kapsamaktadır. Gençlik, çocukluk ile ergenlik arasında yer alan, biyolojik, psikolojik, zihinsel ve sosyal açıdan bir gelişme ve olgunlaşmanın yer aldığı yaşama hazırlık çağıdır (40). Gencin bu dönemde anne ve babasıyla olan ilişkilerinin iyi olması için ailenin o çocuca sahip olmaktan, onun sorumluluğunu üstlenmekten mutlu olması, çocuğun sevgi, güven duygusu v.b duygusal ihtiyaçları yanında beslenme, sağlık, okul, giyim, harçlık, kitap-oyuncak ve eğlence-tatil gibi ihtiyaçlarını mümkün olduğu ölçüde karşılaması gerekir (44).

Gençlik çağı gerçekten bunalımlar, öfkeler, çatışmalar ve kaygılar dönemidir. Kişinin kendi kendisiyle ve çevreyle sürtüşme ve savaş dönemidir. Ancak yalnız olumsuzlukların toplandığı bir çağ değildir. Gençlik tatlı hayallerin, tutkuların ve idealizmin filizlendiği, sıkı arkadaşlıkların, ilk sevgilerin yaşandığı dönemdir (43). Gençlerin bu dönemde yaratıcılıklarının en yüksek seviyede olduğu görülür. Gençlerin en verimli olmaları beklenecek ve enerjilerini çok yoğun olduğu bu dönemde, onların bu özelliklerinden faydalanıp kendilerini geliştirmeleri ve bu dönemi rahat atmalarını sağlayacak en önemli ortam aileleridir.

Gençlik döneminin 12–25 yaş dönemine rastladığını düşünürsek bu dönemi de ikiye ayırabiliriz. Bu dönemleri birinci ve ikinci gençlik dönemi diye ayıracak olursak birinci gençlik dönemi 12–18 yaş, ikinci gençlik dönemi 18–25 yaş dönemine rastlamaktadır. Birinci gençlik dönemi ortaokul ve lise dönemine gelmektedir. Kızların 13 yaşından sonra erkeklerin ise 14 yaşından sonra buluş çağına girdiğini düşünecek olursak bireyin tam olarak ergenlik dönemi yaşadığı safha lise dönemine gelmektedir. Yani çatışmaların en yoğun yaşandığı, duygusallığın en yoğun olduğu, en fazla gelgitlerin olduğu dönem lise dönemidir. Birey bu yaşlarda bir taraftan çevreye büyüdüğünü kabullendirmeye çalışırken diğer taraftan da değişen bedenine alışmaya çalışmaktadır. Ülkemiz şartlarını düşünecek olursak birey ergenliğin vermiş olduğu bu bunalımlı zamanları yaşarken aynı zamanda gelecekle ilgili çok ciddi kaygıları da vardır. Birey geleceğini güven altına almanın yollarını da aramaktadır.

Gençlerin ergenlik döneminin bunalımları dışındaki en önemli sorunu ise gelecek kaygısı diyebiliriz. Gelecekle ilgili çok ciddi sıkıntılarının olmasının yanı sıra kendilerini çevreye kabullendirme, büyüüklerini aile ve çevrelerine kabullendirme, yaşadıkları duygusal bunalımlar, bağımsız olma ve kendi başlarına hareket edebilme

istekleri olarak bu sorunları da öne sürebiliriz. Aile bu sorunların bir kısmıyla başa çıkmaya çalışmaktadır ama yeterli olamamaktadır. Aile, çocukla olan aradaki sınırı geçmemeye çalışmaktadır yani genelde hep engeller koymaktadır. Çocukla olan samimi ilişkilerin taviz olabileceğini düşünmektedir. Bunun yanı sıra birey okulda istediklerini tam olarak bulamamaktadır. Yaşının vermiş olduğu genel özellik olarak dikkat çekmek istemekte ve bunun için okulun kuralları ona sıkıcı gelmektedir. Gencin bulunduğu ortam tarafından reddedilmesi ya da ona karşı kısıtlayıcı veya denetleyici davranışların olması gençte olumsuz kişilik gelişimine sebep olmaktadır.

2.4.1.Gençlik ve Spor

Gençlik çağı, sigara, içki, uyuşturucular, değişik arkadaş grupları vb. pek çok şeye merak ve eğilimlerin var olduğu bir dönemdir. Eğitim, bu merak ve eğilimlerin tehlikeli boyutlara dönüşmeden tatmin edilmesi ve atlatılmasının tek yoludur. Eğitim bu amacını gerçekleştirebilmek için çeşitli araçlar kullanır. Spor ise, bu araçlar içerisinde gençlere ulaşabilmenin en kolay ve belki de en etkili olanıdır. Çünkü sportif çalışmalar, gençlere, enerjilerini, onların sağlığına katkıda bulunacak şekilde kullanma olanağı yaratırken kurallara uymayı, birlik, dayanışma, işbirliği ve paylaşma ilkelerini yerleştirerek bireyin topluma uyumunu sağlar (40). Öztürk(40) sporun gencin yaşamındaki yeriyle ilgili çok önemli noktalara değinmiştir. Genç, spor kanalıyla sosyal çevresini genişletir, yine bu yolla belli bir arkadaş grubuna sahip ve dahil olur, bu grubun kurallarının benimser. Spor kanalıyla ergen kendini ispatlamaya çalışır. Yeteneklerinin farkına varır ve bunları sergilemek ister. Başardığını bilmek ve göstermek onun için önemlidir çünkü bu yolla odak noktası haline dönüşebilir. Yani gencin istediği şey “dikkat çekmek” bu yolla sağlanmış olur. Ergen spor vasıtasıyla o dönemde kendine aykırı bulduğu, hoşlanmadığı disiplin içinde çalışmayı, başarmayı öğrenir. Bireyin spor yoluyla kendine olan özgüveni artar, kendini başarılı bulur. Genç bu yolla ergenliğin vermiş olduğu sıkıntılardan kısmen de olsa uzaklaşır ve bu dönemi daha rahat atlatır.

Arkadaşlık, yüzme gibi ne kadar erken başlanırsa o denli kolay gelişen bir yetenektir. En sağlıklı bir ailenin bile çocuğa veremeyeceği tek şey arkadaşlıktır. Aile ancak çocuğa uygun oyun ve arkadaşlık ortamı yaratarak yardımcı olabilir. Arkadaşsızlığın yarattığı yalnızlık ve eksiklik duygusunu aileden gelen sevgi, ilgi,

hoşgörü, hoşça vakit geçirmek gideremez. Arkadaşlarca aranmak, beğenilmek ve benimsenmek benlik saygısının önemli bir koşuludur. Genç ilişkilere girerek zekâsıyla, spor ve sanat yetenekleriyle kendini kanıtlar (43). Görüldüğü üzere spor bireyin en önemli çevresini, yani arkadaş grubunun oluşmasına yardımcı olur. Çünkü ergenlik döneminde arkadaş çevresi birey için aileden daha önce gelmektedir. Spor yolu ile birey kazandığı birçok şeyin yanı sıra kendine bir çevrede edinir yani arkadaş ortamını geliştirir. Sosyal bir gruba dahil olmanın avantajıyla çevresinde fark edilir.

2.5. Spor Sosyolojisi Çerçevesinde Aile Spor İlişkisi

2.5.1.Spor Araştırmalarında Aile

Aile spor araştırmalarında uzun yıllardır üzerinde durulan önemli bir konuyu oluşturur. Spor aile ilişkisini araştıran çalışmalar spor politikalarınca desteklenen araştırmalar arasında yer almamasına rağmen gündemdeki yerini korumakta ve bu konuyla ilgili bazı problemler araştırılmaktadır. Kay(45)'a göre spora katılımı etkilemesi açısından aile ile ilgili araştırmalar üç başlık altında toplanabilir. Bunlar şöyle ifade edilebilir:

- a) Sporda sosyalleşme ajanı olarak aile
- b) Spora pratik destek sağlayıcı olarak aile
- c) Sporda farklılaşma kaynağı olarak aile

Araştırmamızın bu kısmında konuyla ilgili literatürden yararlanarak bu üç konu hakkında bilgi verilecektir.

2.5.1.1.Sporda Sosyalleşme Ajanı Olarak Aile

Spora katılımı kolaylaştırıcı bir faktör olarak ailenin önemi konusunda yaygın bir araştırma geleneği bulunmaktadır. Buradaki temel konu çocukların spora katılımı üzerinde ailenin, genellikle ebeveynlerin etkisidir. Sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalar, örneğin çocukların ilk sportif deneyimlerini tanımlamada ebeveynin etkisini incelemiştir. Bu araştırmalar aynı zamanda aile üyeleri tarafından gerçekleştirilen sportif faaliyetlerin tipi ile çocukların sportif deneyimleri tanımlamaları arasındaki ilişkileri de araştırmışlardır. Konu ile ilgili yapılan araştırmalar (46, 49)

ailenin sporda sosyalizasyon konusunda özellikle çocukluğun ilk yıllarında önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

Sosyolojik açıdan aile birincil sosyalleşme ajanı olarak önemli bir kurumdur. Çocukların kendi kimliklerini tanımaları, ait oldukları toplumların kural ve normlarını öğrenmeleri sosyalleşme anlamına gelmektedir. Sporda birincil sosyalleşme boyunca bu öğrenme süreci fikirlerden, tutumlardan, sporla ilgili beden hareketlerinden (örneğin fiziksel hünerler, koordinasyon teknikleri, çeviklik gibi beceriler..) bir dizi becerilerin gelişmesini bu öğrenme süreci kapsamaktadır. Aile, bu birincil becerilerin elde edilmesinde çok önemli işlevlerde bulunmaktadır. Sporda sosyalleşme ajanı olarak ailenin birincil görevi üzerinde duran sosyal araştırmacılar, daha çok deneysel araştırmalar yapmışlardır (50, 52) . Bunlar spora katılan aile üyelerinin çocuklarının konu ile ilgili daha iyi örnek oluşturduklarını söylerler. Örneğin çocukların spora katılımı aynı cinsiyetteki ebeveynin spora katılımından etkilenmektedir. Ebeveynler özellikle ilk ve orta çocukluk dönemi üzerinde etkilidirler. Ebeveynlerin çocukların spor zekasının gelişmesinde de farklı roller oynadıkları varsayılmaktadır. Bununla birlikte ortaya çıkan bu sonuçlar çok da açık değildir. Örneğin Wold ve Anderssen (51) çocukların spora katılımlarının ailelerinden daha çok çocukluk çağındaki akranlarından güçlü bir şekilde etkilendiklerini vurgularlar.

Araştırmacılar tarafından bu konuda farklı bir perspektifin de geliştirildiği görülmektedir. Bu perspektif tamamlayıcı bir özelliğe de sahiptir. Bu perspektife göre ailenin yaptığı spor değil ailenin spora katılım konusundaki etkileridir. Bu bağlamda örneğin Hellstedt (53) Birleşik Devletlerde aile sisteminin odağı olarak spor üzerinde durur. Bu ailelerde çocukların ve gençlerin spora katılımı aile çerçevesinde organize olmaktadır. Bu sistem önemli oranlarda ailenin zaman, para ve duygusal olarak çocukların sportif faaliyetlerine katkıda bulunmalarıyla nitelendirilir. Coakley (54) tarafından yapılan ilk analizler spora yönelik bu ebeveyn desteğinin özellikle iyi ebeveyn görüşüyle paralel olduğunu ortaya koyar. Aynı zamanda bu davranış bir aile anlayışı ve bir aile ideali olarak desteklenmektedir. Bu ailelerde spor aile kavramına katkıda bulunmak, ailenin yakınlaşmasını ve bütünleşmesini sağlamada fırsatlar sunmaktadır.

Sporda sosyalleşmede ailenin temel rolü ile ilgili araştırmalardan genel olarak şu sonuçlar çıkarılabilir:

- 1) Aile, çocukların sporla tanışmasında çok önemlidir. En önemli etkisi sporcuların yaşamı üzerindedir.
- 2) Katılım üzerinde ailenin çok güçlü olan etkisi pozitif de olabilir, negatif de olabilir. Bu durum ailelerin spora verdiği anlama göre değişir. Şayet spora olumlu destek verme durumunda spora katılımında aile önemli bir katkıda bulunabilir.
- 3) Bütün bunlara rağmen ailenin etkisinin de bir sınırı olduğu ortaya çıkmıştır.

2.5.1.2.Sporla Pratik Destekleyici Olarak Aile

Sosyal öğrenmede ailenin rolünü açıklayan kuramsal perspektifler çocukların spora katılmalarında ailenin öneminin anlaşılmasında ciddi bir katkıda bulunmuşlardır. Aile tek önemli faktör olmamasına rağmen toplumun değerlerini aktarmada, rol modellerini sağlamada önemli katkılarda bulunmaktadır. Çocukların spora katılımını cesaretlendirme ve onaylamanın yanı sıra çocuk ve gençlere sporla ilgili pratik destekler sağlamaları da bu konuyla ilişkilendirilebilir.

Ailelerin spora pratik destekler sağlamaları üzerine çalışan birçok araştırmacı vardır. Coakley (55) bütün düzeylerde çocukların spora katılımlarının ailenin gerekli parayı, zamanı ve kişisel desteği sağlamasına bağlı olduğuna dikkat çekmiştir. Ebeveynler ayrıca çocukların sportif faaliyetlerini hızlandıracak bir katkıda bulunmaktadırlar. Örneğin sportif faaliyetler organize ederek.

Birleşik Devletlerde çok sayıda niteliksel araştırma gençlik çağında yarışmacı sporlara katılmada bütün bir ailenin aşamalı olarak etkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum üzerinde ailenin yaşama biçimi ve spor yapması önemlidir. Bir ebeveynin belirttiği gibi; “yüzmek haftada birkaç saati almaktadır, fakat şimdi onu yapmazsak o, yaşamımızı alacak.” Bu ifadeden de anlaşılacağı gibi spor bu tür ailelerin yaşama tarzının merkezinde yer almaktadır.

Ailenin spor üzerindeki bir diğer etkisi de ekonomiktir. Örneğin Kelly (56)'e göre batı toplumlarında aile spora katılıma kaynak sağlayan mali bir ünedir. Ailelerin bu kaynakları sağlama kapasiteleri koşullara göre değişmektedir. Ailenin ekonomik problemlerle karşı karşıya kaldığı durumlarda çocuklara destek sağlamaları zorlaşmaktadır. Sonuç olarak daha genç oldukları dönemlerde çocukların spora katılımında ailenin desteği farklılaşmaktadır. Ailenin kaynak olma yeteneği de spora

destek yeteneğini etkilemektedir. Ailelerin bu gereksinimleri karşılama kapasitesinin sınırlı olduğu bilinmektedir.

2.5.1.3.Sporla Farklılaşma Kaynağı Olarak Aile

Spora katılımın farklılaşmış kalıpları spora katılımın niceliksel ölçülmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. İngiltere’de, birkaç on yıl önce sporda çok güçlü bir sosyal bölünmenin ortaya çıktığı görülmüştür. Bunlar erkekler, kadınlar arasında ve farklı sosyal gruplar arasında görülmektedir.

Konuyla ilgili yapılan araştırmalarda (57, 59) sporda toplumsal cinsiyet farklılaşmasında ailenin etkisi en açık şekilde ortaya konmuştur. Sporda feminist analizler, ailenin kızlarda ve erkeklerde spora katılım ve fiziksel aktiviteler gibi konularda ailenin farklılaştığını ortaya koymuştur. Çocukların ilk oyun faaliyetlerinin araştırılmasında ebeveynlerin kız ve erkekler yaşamlarının ilk başlarında farklılaştığını ortaya koymuştur. Sporda toplumsal cinsiyet analizleri yetişkinlerin spora katılımı konusunda ailenin etkisini incelemiştir. Feminist görüşler spora katılımında kadınların etkili olduğunu göstermiştir. Özellikle annenin rolü bu konuda daha dikkat çekicidir.

2.5.1.4.Türkiye’de Spor Araştırmalarında Aile Faktörü

Sporla aile faktörünün etkisi konusunda Türkiye’de de bazı araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalarda çocuğun spora yönelmesinden hangi spor branşını seçeceğine kadar bir dizi kararın alınmasında ailenin önemli roller üstlendiği ortaya çıkmıştır. Örneğin Kepoğlu’nun(3) yüksek lisans tezi olarak Giresun ilinde yaptığı araştırmada, spora ilgi duyan anne ve babaların çocuklarını da spor yapmaya teşvik ettikleri; bunun tersinin de doğru olduğu belirlenmiştir (3).Konu ile ilgili bir diğer araştırmada Demir (5) tarafından yapılmıştır. Demir İstanbul Burhan Felek Spor Tesisi yaz spor okuluna gelen 7-14 yaş grubunda yer alan 481 çocuk üzerinde yaptığı araştırmada çocukların spora yönelmesinde en önemli etkinin aile olduğu; bu yönlendirmenin anne babanın eğitim düzeyine paralel olarak arttığını belirlemiştir.

Kılıçgil (4) 1997–98 yılında Ankara ilinde 38 spor kulübünün bünyesinde 8 branşta-güreş, basketbol, voleybol, futbol, atletizm, kayak ve halter- toplam 436 elit sporcu üzerinde anket tekniği ile yaptığı araştırmada sporculardan kendilerini spor yapmaya yönelten etkenleri “çok az”, “az”, “orta”, “fazla” ve “çok fazla” olmak üzere

5'li derecelendirmeleri istenmiş; "ailem yöneltti" seçeneğine "fazla" ve "çok fazla" cevabını verenlerin %53.70 ile birinci sırada yer aldığı ortaya çıkmıştır.

Yine Kılıçgil (60) tarafından yapılan bir araştırmada ailelerin sosyoekonomik düzeyi ile çocuklarını yönlendirdikleri spor türü arasında bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucuna göre çocuklar istediği için 61, çocuklar istemediği halde yaz futbol okuluna gönderen 16 aile alt sosyoekonomik düzeye sahiptir. Bu aileler çocuklarının gelecekte iyi bir maddi kazancı olmasını istemektedir. Çünkü Türkiye'de futbol popüler bir spordur ve profesyonelleşmenin tüm şartları işlevseldir. Bu araştırma sosyoekonomik düzeyi düşük olan ailelerin çocuklarını yaz futbol okuluna göndererek maddi bir katkıda bulunmaktadır. Bu ailelerin gerçekte uzun vadeli bir yatırımdır.

Benzer bir sonuçta Doğan ve Özçaldıran (61) tarafından da bulunmuştur. Bu araştırmada "Futbola ve yüzmeye yeni başlayan çocukların ailelerinin sosyoekonomik durumlarının karşılaştırılması" amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda futbola çocuklarını yönlendiren ailelerin alt gelir grubunda yer aldıkları, çocuklarının spora yönelmesine pratik ve ekonomik açıdan baktıkları ortaya çıkmıştır.

Türkiye'de spora yönelme ve spordan beklentiler toplumsal cinsiyet değişkeni açısından da araştırılmıştır. Örneğin Yıldırım ve arkadaşları (62) "Farklı cinsiyetteki lise öğrencilerinin beden eğitimi dersinden beklentileri" adlı araştırmalarında kız öğrencilerin beden eğitimi dersinden beklentilerinin sosyal, zihinsel, etik, estetik, ritmik ve koordinatif nitelikler üzerinde yoğunlaştığı, erkek öğrencilerin ise beden eğitiminin fiziksel gelişim amacının ön plana çıkardıkları görülmektedir. Bu bulgu sporda sosyo-demografik özelliklerin etkili olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak gerek uluslararası literatür ve gerekse de ulusal literatür incelendiğinde ailenin gerek spora yönelmede ve gerekse de spor yapmada, sportif olaylar karşısında tutum ve tavır belirlemede etkili bir faktör olduğu anlaşılmaktadır. Tüm bu açıklamalar aile faktörünün spor üzerindeki etkisinin yeni araştırmalarla çok boyutlu olarak ortaya konulmasının gerekli olduğunu göstermektedir.

3.GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma hem açıklayıcı hem de betimleyici niteliğe sahip olan bir araştırmadır. Ailelerin sosyo-ekonomik durumu, spora karşı tutumları, ailede spor yapan üye veya üyelerin olması, ailenin tipi, ailenin büyüklüğü gibi değişkenler ile lise öğrencilerin spora katılım düzeyleri arasında bir ilişkinin olup-olmadığı tespit edilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca anne babanın öğrencilerin spor yapmaları konusundaki tutum ve düşünceleri de ortaya konulmaktadır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Adana-Kozan ilçesindeki Mehmet Akif Ersoy Lisesi'ndeki lise 1, 2 ve 3. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin sayısı yaklaşık olarak 1000'dir. Bu öğrenciler içerisinden tesadüfi örnekleme tekniği ile 200 kişilik öğrenci grubu seçilmiştir. Bu sayı araştırma evreninin % 20'sini oluşturmaktadır. Örneklem evreni temsil özelliği bulunmaktadır

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Bu araştırmanın verileri lise öğrencileri ve ailelerine yönelik hazırlanmış anket formları ile elde edilmiştir. Kısacası araştırmanın veri toplama aracı ankettir. İlk uygulanan anket öğrenci anketidir. Bu anket 43 sorudan oluşmaktadır. Anket soruları oluşturulmadan önce öğrencilere spora katılımları ve aileleri ile ilgili sorular sorulmuş ve bu soruların ışığında kısa bir kompozisyon yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin yazdıkları bu kompozisyonlardan hareketle anket soruları hazırlanmıştır. Ankette, öğrencilerin ve ailelerin sosyo-demografik özellikleri, öğrencilerin spora katılımlarını, spor konusundaki tutum ve düşüncelerini ailelerinin spora bakışını, ailede spor yapma durumunu vb. ölçen sorular yer almaktadır. İkinci olarak uygulanan anket ise anne-baba anketidir. Bu anket 10 sorudan oluşmaktadır. Ankette anne ve babaların spor konusunda öğrencilere yönelik yaklaşım, düşünce ve davranışları ortaya konulacaktır. Araştırmada öğrencilere anket uygulandıktan sonra öğrencilerin anne ve babalarına da ayrı ayrı anket uygulanmıştır. Bu iki uygulamada amaç, öğrencinin anne-babalarıyla ilgili değerlendirmeleriyle, anne-babanın kendi bakış açılarını ve yaklaşımlarını

karşılaştırmaktır. Anketlerde 19 anne anketi ve 20 baba anketi doldurulmamıştır. Bu anketlerin boş bırakılmasının sebebi ise öğrenci ya ailesinden ayrı yaşamaktadır ya da anne babalarından biri veya her ikisi de sağ değildir. Bununla birlikte ailesi ile yaşamayan fakat ailesine ulaşma imkânımız olan öğrencilerin anne ve babalarına anket uygulanmıştır. Toplam ebeveyn sayısı 181'dir. Araştırmacı, anketleri 2007 Ocak ve Şubat aylarında öncelikle örnekleme oluşturan öğrencilere daha sonra ise anne ve babalarına birebir kendisi uygulamıştır.

3.4.Araştırma Verilerinin Analizi ve Yorumlanması ile İlgili İşlemler

Araştırmadan elde edilen veriler öncelikle yüzdeler ve çapraz tablolar halinde sunulup yorumlanmıştır. Değişkenler arasındaki dağılımın anlamlılığı için ki kare (X^2) tekniğinden yararlanılmıştır.

3.5.Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Mehmet Akif Ersoy Lisesinde Beden Eğitimi dersi olan 1, 2 ve 3. sınıf öğrencilerin aileleri ile sınırlıdır. Araştırma ile ilgili bulgular bu evren üzerine genellenecektir.

4. BULGULAR

Çizelge 1. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı (%)

Sınıf Düzeyi	n	%
Lise 1	83	41,5
Lise 2	57	28,5
Lise 3	60	30,0
Toplam	200	100,0

Çizelge 1, lise öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre dağılımını göstermektedir. Çizelgeden de görüldüğü gibi öğrencilerin çoğunluğunu lise 1. sınıflar oluşturmaktadır. Lise 1. sınıf öğrencilerinin oranı % 41,5 iken lise 2. sınıf öğrencilerinin oranı % 28,5 ve lise 3. sınıf öğrencilerinin oranı ise % 30'dur.

Çizelge 2. Öğrencilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (%)

Yaş Grupları	n	%
14–16 yaş	135	67,5
17–19 yaş	65	32,5
Toplam	200	100,0

Çizelge 2, lise öğrencilerinin yaş gruplarına göre dağılımını göstermektedir. Çizelgeden de görüldüğü gibi öğrencilerin büyük bir kısmı 14–16 yaş grubunda yer almaktadır. 14–16 yaş arası öğrencilerin oranı % 67,5 iken 17–19 yaş arası öğrencilerin oranı ise % 32,5'dir.

Çizelge 3. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı (%)

Cinsiyet	n	%
Kız	102	51,0
Erkek	98	49,0
Toplam	200	100,0

Araştırmaya katılan lise öğrencileri cinsiyet açısından değerlendirildiğinde, yukarıdaki çizelge 3'deki durum ortaya çıkmıştır. Çizelgeden de görüldüğü gibi kız ve erkek sayısı yaklaşık olarak eşit orandadır. Böyle bir oranın ortaya çıkmasında, sınıflardaki kız ve erkek öğrencilerin kompozisyonunun birbirine yakın olmasının

etkili olduğu düşünölmektedir. Elde edilen oran yaklaşık olarak eşittir. Kız öğrencilerin oranı % 51 iken erkek öğrencilerin oranı % 49'dur.

Çizelge 4. Ailenin Çocuk İçin Spor Tercih ve Cinsiyetin Dağılımı

	Futb.	Voleyb.	Basketb.	Hentb.	Atlzm	Yüzme	Diğer	Toplam
Kız	6	40	33	2	4	8	9	102
Erkek	56	0	23	1	3	7	8	98
Toplam	62	40	56	3	7	15	17	200

$$X^2 (6) = 82,663, p < 0,05$$

Yukarıdaki çizelgede öğrencinin cinsiyeti ile ailenin çocuğunun yapmasını istediğı spor branşlarının çapraz tablosu verilmiştir ve aralarında bir fark olup olmadığını öğrenmek için ki-kare testi yapılmıştır.

Araştırmada hipotez olarak öne sürdüğümüz “ ebeveynin çocuğı için spor tercihi öğrencinin cinsiyetine göre farklılaşır” şeklinde ifade edilen hipoteze yapılan ki-kare analizi sonucunda değişkenler arasında anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p < 0,05$). Ebeveynler çocuklarının cinsiyetine göre spor branşları tercih etmektedirler. Çapraz tabloya bakılırsa özellikle dikkat çeken konu ise kızların voleybol (40) erkeklerin ise futbol (56) oynamasının istenmesidir.

Çizelge 5. Öğrencilerin Doğum Yerlerine Göre Dağılımı (%)

Doğum Yeri	n	%
Köy	39	19,5
Kasaba	32	16,0
Kent	129	64,5
Toplam	200	100,0

Çizelge 5, öğrencilerin doğum yerlerine göre dağılımını göstermektedir. Çizelgeden de görüldüğü gibi öğrencilerin çoğunluğu kent doğumludur. Kent doğumluların oranı % 64,5'dir. Dağılımda daha sonra % 19,5 ile köy doğumlular yer almaktadır. Kasaba doğumluların oranı köy ve kent doğumluların oranına göre (% 16) daha düşüktür.

Çizelge 6. Öğrencinin Doğum Yeri ve Spora Katılım Düzeyinin Dağılımı

	Düşük	Orta	Yüksek	Toplam
Köy	20	5	14	39
Kasaba	7	12	13	32
Kent	39	42	48	129
Toplam	66	59	75	200

$$X^2 (4) = 10,334, p < 0,05$$

Çizelge 6, lise öğrencilerinin doğum yeri ile spora katılım düzeyleri arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Dağılıma bakıldığında, spora katılımın doğum yerine göre farklılaştığı görülmektedir. Özellikle kent doğumlularda spora katılım düzeyleri (48), köy(14) ve kasaba(13) doğumlulara göre yüksektir.

Bu bağlamda araştırmada hipotez olarak öne sürülen “lise öğrencilerinde doğum yeri spora katılım düzeyini etkiler, kent doğumlularda spora katılım, köy ve kasaba doğumlulara göre yüksektir” hipotezi test edilmiştir. Yapılan ki-kare testi sonucunda öğrencinin doğum yeri ile spora katılımı arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Yapılan test sonucuna göre kent doğumluların spora katılım oranı köy ve kasaba doğumlulara göre daha yüksektir.

Çizelge 7. Öğrencilerin Aile Tipine Göre Dağılımı (%)

Aile Tipi	n	%
Çekirdek aile	175	87,5
Geniş aile	25	12,5
Toplam	200	100,0

Aile sosyolojik bir değişken olarak araştırmalarda önemli bir faktör olarak ele alınır. Bu bağlamda bu araştırmada da aile çok yönlü olarak incelenmiştir. Aile tipi anne-baba, eğitim düzeyi, meslek önemli değişkenlerdir.

Çizelge 7, lise öğrencilerinin aile tiplerine göre dağılımını göstermektedir. Çekirdek aile tipinin oranı % 87,5 iken geniş aile oranı % 12,5’dir.

Çizelge 8. Aile Tipi ve Ailenin Spora Destek Durumunun Dağılımı

Aile tipi	Maddi destek sağlar, teşvik eder	Maddi destek sağlar, teşvik etmez	Maddi destek sağlamaz, teşvik etmez	Maddi destek sağlamaz ama teşvik eder	Toplam
Çekirdek aile	61	43	36	35	175
Geniş aile	8	6	4	7	25
Toplam	69	49	40	42	200

$$X^2 (3) = 0,950 , p > 0,05$$

Yukarıdaki çizelge aile tipi ile öğrencinin spor yapmasına yönelik ailenin destek ve teşvikini göstermektedir. Çizelgeye baktığımızda ailenin, öğrencinin spor yapmasına yönelik desteğinin, aile tipine göre farklılaşmadığı görülmektedir. Dağılım düzensizdir.

Yapılan ki-kare testi sonucunda değişkenler arasında dikkate değer bir fark bulunmamıştır. Kısaca aile tipine göre ailenin öğrenciyi spora özendirme ve desteklemesi arasında anlamlı fark yoktur. Bu çerçevede “çekirdek aileler, spora katılımı özendirir, destekler” hipotezinin yanlış olduğu ortaya çıkmıştır.

Çizelge 9. Öğrencilerin Anne ve Baba Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı (%)

Eğitim Düzeyi	Anne		Baba	
	n	%	n	%
Okuryazar değil	27	13,5	-	-
Okuryazar	10	5,0	5	2,5
İlkokul mezunu	103	51,3	91	45,5
Ortaokul mezunu	24	12,0	39	19,5
Lise mezunu	30	15,0	42	21,0
Yüksek okul ve üstü	6	3,0	23	11,5
Toplam	200	100,0	200	100,0

Çizelge 9, araştırmaya katılan öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeyinin dağılımını göstermektedir. Öğrencilerinin anne eğitim düzeyinin ilkökul mezunu kategorisinde yoğunlaştığı görülmektedir. İlkokul mezunlarının oranı % 51,5 iken lise mezunlarının oranı % 15, okuryazar olmayanların oranı % 13,5 , ortaokul mezunlarının oranı % 12, okuryazarların oranı % 5 ve yüksek okul ve üstünün % 3 gibi bir orana sahip olduğu görülmektedir. Baba eğitim düzeyinin de anne eğitim düzeyi gibi ilkökul mezunları üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Ayrıca anne eğitim düzeyinde okuryazar olmayanların oranı % 13,5 iken baba eğitim düzeyinde okuryazar olmayanların bulunmaması da dikkat çekici bir durumdur. İlkokul

mezunlarının oranı % 45,5 iken ortaokul mezunlarının oranı ise 19,5'dir. Lise mezunlarının oranı % 21, yüksek okul üstü % 11,5 ve son olarak okuryazarların oranı ise % 2,5'dir. Anne eğitim düzeyine göre babanın eğitim düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Anne eğitim düzeyinde yüksekokul ve üstü % 3 iken baba eğitim düzeyinde % 11,5'dir. Sonuç olarak, baba eğitim düzeyi, daha çok ilkökuller kategorisinde yoğunlaşmasına rağmen, anneye karşılaştırıldığında diğer kategorilerde yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 10. Anne- Baba Eğitim Düzeyi ve Spora Katılımının Dağılımı

Eğitim Düzeyi	Anne				Baba			
	Spora Katılım				Spora Katılım			
	Düşük	Orta	Yüksek	Toplam	Düşük	Orta	Yüksek	Toplam
Okuryazar değil	10	7	10	27	-	-	-	-
Okuryazar	5	2	3	10	2	0	3	5
İlkokul mezunu	35	32	36	103	38	26	27	91
Ortaokul mezunu	6	9	9	24	10	9	20	39
Lise m.	8	8	14	30	9	16	17	42
Yüksek okul ve üstü	2	1	3	6	7	8	8	23
Toplam	66	59	75	200	66	59	75	200

$$X^2 (10) = 4,568 , p > 0,05$$

$$X^2 (8) = 12,178 , p > 0,05$$

Yukarıdaki çizelgede annenin eğitim düzeyi ile babanın eğitim düzeyi ve öğrencinin spora katılım düzeyinin çapraz çizelgesi verilmiştir. Çizelgeden de görüldüğü gibi hem annede hem de babada dağılım düzensizdir. Anne ve baba için ayrı ayrı değerlendirme yapılmıştır. Araştırmada hipotez olarak geliştirilen “eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin çocuklarının spora katılımı yüksektir” hipotezi yapılan ki-kare testinin sonucuna göre yanlışlanmıştır. Anne ve babada ikisinde de yapılan ki-kare testi sonucunda değişkenler arasında bir fark bulunamamıştır. Kısa ebeveynlerin eğitim düzeyi ile öğrencinin spora katılımı arasında bir fark yoktur.

Çizelge 11. Öğrencilerin Anne- Babalarının Çalışma Durumuna Göre Dağılımı (%)

Çalışma Durumu	Anne		Baba	
	n	%	n	%
Çalışıyor	22	11,0	151	75,5
Emekli	6	3,0	33	16,5
İşsiz	168	84,0	9	4,5
Sağ değil	4	2,0	7	3,5
Toplam	200	100,0	200	100,0

Çizelge 11, öğrencilerin anne ve babalarının çalışma durumunu göstermektedir. Annenin çalışma durumunu % 84'lük gibi büyük bir kısmını işsizler ya da ev hanımı diyebileceğimiz bölüm oluşturmaktadır. Çalışanların oranı % 11 iken emeklilerin oranı ise % 3'dür. Öğrenciler arasından annesi sağ olmayanların oranı ise % 2'dir. Babanın çalışma durumunda ise çalışanların oranı % 75,5 iken emeklilerin oranı % 16,5 ve işsizlerin oranı ise % 4,5'dir. Öğrenciler arasından babası sağ olmayanların oranı ise % 3,5'dir. Genel olarak değerlendirildiğinde örnekleme babanın çalışma oranının yüksek olduğu söylenebilir.

Çizelge 12. Öğrencilerin Anne- Babalarının Meslek Gruplarına Göre Dağılımı (%)

Meslek Grupları	Anne		Baba	
	n	%	n	%
İşsiz	176	88,0	4	2,0
Düzensiz işler	2	1,0	53	26,5
Serbest	2	1,0	26	13,0
Büro tipi	5	2,5	17	8,5
İşçi	4	2,0	23	11,5
Esnaf	2	1,0	31	15,5
Kalifiye işler	7	3,5	25	12,5
Yönetici	1	0,5	6	3,0
Diğer	1	0,5	15	7,5
Toplam	200	100,0	200	100,0

Çizelge 12, araştırmaya katılan öğrencilerin anne ve babalarının meslek gruplarına göre dağılımını göstermektedir. Babanın meslek grubunun en fazla yoğunlaştığı düzensiz işlerin oranı % 26,5'dir, işsizlerin oranı % 2, serbest meslek grubunun oranı % 13, büro tipi % 8,5 , işçilerin oranı % 11,5 ,esnafın oranı % 15,5 , kalifiye işler (öğretmen , doktor, avukat, mühendis vb.) % 12,5 ,yönetici % 3 ve son olarak bunların dışında diğer meslek grubunun oranı ise % 7,5'dir. Anne meslek grubunun en fazla yoğunlaştığı % 88,0'lik oranla annenin işsiz olmasıdır.

Aslında bu duruma işsizlik denilerek ev hanımı durumu anlatılmak istenmektedir. Anne mesleklerini baba meslekleri ile karşılaştıracak olursak daha çok babanın çalıştığı görülmektedir. Anne meslek grubunu % 1 düzensiz işler, % 1 serbest meslek, % 2,5 büro tipi, % 2 işçi, % 1 esnaf, % 3,5 kalifiye işler, % 0,5 yönetici meslek grubu ve % 0,5’de bunların dışında diğer meslek grubu oluşturmaktadır. Ancak, annelerin ev hanımlığı rolleriyle de aile ekonomisini etkilediği de bilinmektedir.

Çizelge 13. Öğrencilerin Aileleriyle Birlikte Yaşama Durumuna Göre Dağılımı (%)

Aileyle birlikte yaşama durumu	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Evet	85	83,4	88	89,8	173	86,5
Hayır	17	16,6	10	10,2	27	13,5
Toplam	102	100,0	98	100,0	200	100,0

Çizelge 13, öğrencilerin aileleriyle birlikte yaşama durumuna göre dağılımın göstermektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu aileleriyle beraber yaşamaktadır. Kız öğrencilerin aileleriyle birlikte yaşama oranı % 83,4 iken erkeklerin % 89,8 ‘dir. Ailelerinden ayrı yaşayan, akrabasının, yakınının yanında veya yurttan kalan kız öğrencilerin ailelerinden ayrı yaşama oranı % 16,6 iken erkeklerin % 10,2 ‘dir.

Çizelge 14. Öğrencilerin Aile Büyüklüğünün Dağılımı (%)

Aile Büyüklüğü	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
2–4 kişi	25	24,5	27	27,6	52	26,0
5–7 kişi	70	68,7	60	61,2	130	65,0
8–10 kişi	6	5,9	8	8,2	14	7,0
11–13 kişi	1	0,9	3	3,0	4	2,0
Toplam	102	100,0	98	100,0	200	100,0

Çizelge 14, öğrencilerin aile büyüklüğüne göre dağılımını göstermektedir. Öğrencilerin ailedeki birey sayısının en fazla 5–7 kişilik gruplarda toplandığı görülmektedir ve toplamda oranı % 65’dir. Daha sonra 2–4 kişilik aileler gelmektedir ve oranı % 26’dır. 8–10 kişilik ailelerin oranı % 7 ve 11–13 kişilik ailelerin oranı ise % 2’dir. Kız ve erkek öğrencilerin aile büyüklüğü ayrı ayrı değerlendirildiğinde aile büyüklüklerinin birbirine benzer olduğu görülmektedir.

Çizelge 15. Öğrencilerin Aile Gelir Düzeylerine Göre Dağılımı (%)

Gelir Düzeyi(TL)	n	%
400 ve altı	38	19,0
401–600	59	29,5
601–800	36	18,0
801–1000	42	21,0
1001–1500	14	7,0
1500 üstü	11	5,5
Toplam	200	100,0

Çizelge 15, araştırmaya katılan öğrencilerin aile gelir düzeylerine göre dağılımını göstermektedir. Aile gelir düzeyinin en fazla % 29,5 ile 401–600 tl arasında olduğu görülmektedir. Daha sonra % 21 ile 801–1000 tl, % 19 ile 400 tl ve altı, % 18 ile 601–800 tl, % 7 ile 1001–1500 tl ve son olarak % 5,5 ile 1500 tl üstü gelire sahip olanların olduğu görülmektedir. Çizelgeden de görüleceği gibi 1000 tl ve üstü gelir düzeyi olanların toplamı % 12,5 gibi düşük bir orandır. Bu sonuçlara göre ailelerin genel olarak gelir düzeyinin düşük olduğu söylenebilir.

Çizelge 16. Ailenin Gelir Düzeyi ve Spora Katılımının Dağılımı

Gelir Düzeyi (TL)	Düşük	Orta	Yüksek	Toplam
400 ve altı	20	10	8	38
401–600	18	15	26	59
601–800	10	13	13	36
801–1000	15	10	17	42
1001–1500	2	8	4	14
1500 üstü	1	3	7	11
Toplam	66	59	75	200

$$X^2 (10) = 19,273 , p < 0,05$$

Çizelge 16, ailenin gelir düzeyi ile öğrencinin spora katılımı arasındaki farkı göstermektedir. Dağılıma bakıldığında 400 tl ve alt gelir grubunda yer alanların çoğunluğunun (20) düşük katılım gösterdiği görülmektedir. 401–600 tl grubunda yer alanların önemli bir kısmı (26) yüksek katılım göstermektedir. Özellikle 1500 tl ve üstü grupta yer alanların büyük çoğunluğu (7) yüksek katılım göstermektedir. Dağılım bütünüyle dikkate alındığında gelir arttıkça spora katılım çok büyük farklar olmamasına rağmen genellikle artmaktadır. Elde edilen ki-kare değeri değişkenler arasında fark olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, araştırmanın hipotezlerinden biri olan “lise öğrencilerde ailenin gelir düzeyi arttıkça spora katılım artar” hipotezi doğrulanmıştır.

Çizelge 17. Öğrencilerin Ailelerinde Spor Yapma Durumunun Dağılımı (%)

Spor Yapma Durumu	n	%
Evet	62	31,0
Hayır	138	69,0
Toplam	200	100,0

Çizelge 17, lise öğrencilerinin ailelerinin spor yapma durumunu göstermektedir. Çizelgeden de görüldüğü gibi öğrencilerin ailelerinde spor yapanların oranı (% 31) düşüktür. Büyük çoğunluğu (% 69,0) spor yapmamaktadır.

Çizelge 18. Öğrencilerin Ailelerinde Spor Yapan Bireylerin Dağılımı (%)

Spor Yapan Bireyler	n	%
Anne	3	4,83
Baba	9	14,51
Kardeş	47	75,80
Cevapsız	3	4,83
Toplam	62	100,0

Çizelge 18, öğrencilerin ailelerindeki spor yapan bireylerin dağılımını göstermektedir. Çizelge 17’de de görüldüğü gibi ailelerin % 69’unda hala spor yapan birey bulunmamaktadır. Öğrencilerin ailelerinde spor yapanların dağılımı tablo 18’de görülmektedir. Spor yapanların büyük bir bölümünün ailedeki kardeşlerin oluşturduğu görülmektedir ki bunlarında oranı % 75,8’dir. Öğrencilerin % 14,51’inin babası spor yaparken % 4,83’ünün annesi spor yapmakta ve % 4,83’ü ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Öğrencilerin ailelerinde spor yapan anne ve baba oranının düşük olması dikkat çekmektedir. Ancak anne ve babalar karşılaştırıldığında, ailede babanın spor yapma oranı anneye göre daha yüksektir.

Çizelge 19. Öğrencilerin Ailelerinde Geçmişte Spor Yapanların Dağılımı (%)

Spor Yapma Durumu	n	%
Evet	41	20,5
Hayır	159	79,5
Toplam	200	100,0

Çizelge 19, öğrencilerin ailelerinde daha önce (geçmişte) spor yapanların olup olmadığını göstermektedir. Aile bireylerinin % 79,5’inin daha önce spor yapmadığı görülmektedir. Spor yapanların oranı ise % 20,5’dir.

Çizelge 20. Öğrencilerin Ailelerinde Geçmişte Spor Yapan Bireylerin Dağılımı (%)

Spor Yapan Bireyler	n	%
Anne	3	7,31
Baba	16	39,02
Kardeş	16	39,02
Diğer	5	12,19
Cevapsız	1	2,43
Toplam	41	100,0

Çizelge 19’da, öğrencilerin ailelerinde geçmişte spor yapan bireylerin oranının (% 20,5), yapmayanlara göre (% 79,5) oldukça düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmada, geçmişte spor yapan bu % 20,5’lik oran (41 kişi), yeniden değerlendirilerek çizelge 20 oluşturulmuştur. Çizelge 20, bu kişilerin dağılımını göstermektedir. Dağılıma baktığımızda, öncelikle şunu söylemek olanaklıdır; geçmişte spor yapanlar baba ve kardeş üzerinde yoğunlaşırken, anne oran olarak düşüktür. Bu oranlar, özellikle aile de annenin geçmişte ve bugün spor yapması konusunda düşük düzeyde yer aldığını göstermektedir.

Çizelge 21. Öğrencilerin Ailelerinde Spor Yapanların Yaptıkları Spor Branşına Göre Dağılımı (%)

Spor Branşları	n	%
Futbol	76	47,2
Voleybol	28	17,3
Basketbol	24	14,9
Hentbol	3	1,8
Atletizm	8	4,9
Yüzme	9	5,5
Diğer	13	8,4
Toplam	161	100,0

Çizelge 21, öğrencilerin ailelerinde spor yapanların, yaptığı spor branşına göre dağılımını göstermektedir. Sorulan soru sadece spor yapanları ilgilendirdiği ve birden fazla spor branşını işaretledikleri için frekans 161 çıkmıştır. En fazla yapılan spor branşı % 47,2’lik oranla futbol olmuştur. Daha sonra % 17,3’lük oranla voleybol, % 14,9’luk oranla basketbol, % 5,5 ile yüzme, % 4,9 ile atletizm ve son olarak % 1,8 ile hentbol gelmektedir. Bunların dışında farklı bir branş ile uğraşanların (güreş, masa tenisi, boks vb.) oranı ise % 8.4’dür.

Çizelge 22. Öğrencilerin Cinsiyeti ve Spora Katılım Düzeyinin Dağılımı

	Düşük		Orta		Yüksek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kız	53	80,4	29	49,2	20	26,7	102	59,0
Erkek	13	19,6	30	50,8	55	73,3	98	41,0
Toplam	66	100,0	59	100,0	75	100,0	200	100,0

$$X^2 (2) = 40,529, p < 0,05$$

Çizelge 22'ye bakıldığında, spora katılımın cinsiyete göre farklılaştığı görülmektedir. Çizelgede dağılım düzenlidir. Dağılımda erkek öğrencilerin kızlara göre daha yüksek katılım gösterdikleri görülmektedir. Elde edilen ki-kare değeri değişkenler arasında bir fark olduğunu ifade etmektedir.

Araştırmada öne sürdüğümüz hipotezlerden biri olan “spora katılım düzeyi cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Erkek öğrencilerde spora katılım kız öğrencilere göre daha yüksektir” hipotezi yapılan analiz sonucunda doğrulanmıştır. Erkeklerin spora katılımı kız öğrencilere göre daha yüksektir.

Çizelge 23. Öğrencilerin Sporu Hangi Seviyede Yaptıklarının Dağılımı (%)

Yapılan Sporun Seviyesi	n	%
Amatör	57	28,5
Profesyonel	9	4,5
Boş zaman değerlendirme	101	50,5
Diğer	33	16,5
Toplam	200	100,0

Öğrencilerin spor yapmaları kadar sporu hangi seviyede yaptıkları da önemlidir. Çizelge 23, öğrencilerin sporu hangi seviyede yaptıklarının oran olarak dağılımını göstermektedir. Öğrencilerin % 50,5'i sporu boş zaman değerlendirme aktivitesi olarak yapmaktadır. Amatör olarak spor yapanlar oran olarak % 28,5 iken, öğrencilerin % 4,5'lik gibi çok az bir kısmı sporu profesyonel olarak yapmaktadır. Bunların dışında % 14,5'i bu seçeneklerin haricinde farklı şekilde yapmaktadır. Bunlar beden eğitimi derslerinde, tatillerde, stres atmak istediklerinde vb. gibi amaçlarla spor yapmaktadır.

Çizelge 24. Öğrencilerin Spor Yapma Sıklığının Dağılımı (%)

Spor Yapma Sıklığı	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Her gün	13	12,8	23	23,4	36	18,0
Haftada birkaç kez	42	41,2	55	56,1	97	48,5
Ayda birkaç kez	19	18,6	14	14,2	33	16,5
Nadiren	24	25,5	4	4,2	28	14,0
Diğer	4	3,9	2	2,1	6	3,0
Toplam	102	100,0	98	100,0	200	100,0

Çizelge 24, lise öğrencilerinin spor yapma sıklığına göre dağılımını göstermektedir. Kız ve erkek öğrenciler önce ayrı ayrı değerlendirilmiş daha sonra ise birlikte toplam olarak değerlendirilmiştir. Öğrencileri birlikte toplam olarak değerlendirdiğimizde dağılımda haftada birkaç kez spor yapanların oranı % 48,5'dir. Her gün düzenli spor yapanların oranı % 18 iken ayda birkaç kez spor yapanların oranı % 16,5 ve nadiren spor yapanların oranı ise % 14'dür. Bunların dışında farklı zaman dilimlerinde (diğer) spor yapanların oranı ise % 3'dür. Çizelgeye bakıldığında erkek öğrencilerin sporu yapma sıklığı kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 25.Spora Katılım Düzeyi ve Spor Yapma Sıklığının Dağılımı

	Her gün düzenli	Haftada birkaç kez	Ayda birkaç kez	Nadiren	Diğer	Toplam
Düşük	3	15	23	21	4	66
Orta	2	42	8	5	2	59
Yüksek	31	40	2	2	0	75
Toplam	36	97	33	28	6	200

$$X^2 (8) = 101,930 , p < 0,05$$

Çizelge 25, spora katılım düzeyi ile spor yapma sıklığının birleşik olarak dağılımını göstermektedir. Dağılımda her gün düzenli spor yapanlarda katılımın yüksek olduğu görülmektedir.

Spora katılım düzeyi ile spor yapma sıklığı karşılaştırıldığında ortaya anlamlı sonuçlar çıkmaktadır. Çizelgede de görüldüğü gibi, yüksek düzeyde katılım gösterenlerin her gün düzenli olarak spor yapmaları (31), düşük ve orta düzeyde katılıma göre oldukça yüksektir. Düşük düzeyde katılanlar, haftada birkaç kez (15) ve ayda birkaç kez (23) kategorilerinde yoğunlaşmaktadır.

Araştırmanın hipotezlerinden biri olan “öğrencinin spor yapma sıklığı ile spora katılım düzeyi arasında istatistikî bir ilişki vardır, yani sporu daha fazla sıklıkla yapan öğrencilerin spora katılımı yüksektir” ifadesinden yola çıkarak öğrencinin spora yapma sıklığı ile spora katılımı arasında ki-kare testi yapılmıştır. Yapılan ki-

kare analizi sonucunda bulunan sonuç anlamlı çıkmıştır. Kısaca öğrencinin spor yapma sıklığı arttıkça spora katılımı da artmaktadır.

Çizelge 26. Öğrencilerin Yaptıkları Spor Branşına Göre Dağılımı (%)

Spor Branşları	n	%
Futbol	99	28,3
Voleybol	98	28,0
Basketbol	84	24,0
Hentbol	10	2,9
Atletizm	14	4,0
Yüzme	30	8,5
Diğer	15	4,3
Toplam	350	100,0

Çizelge 26, araştırmaya katılan öğrencilerin yaptıkları spor branşlarının dağılımını göstermektedir. Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerden spor yapanları kendi içerisinde yaptıkları spor branşına göre değerlendirilmesi yapıldı. Ayrıca soruda birden fazla seçenek işaretlenebildiği için frekans 350 olarak çıkmıştır. Bu çizelgede öğrencilerin futbol ve voleybolda yoğunlaştığı görülmektedir. Futbol oynayanların oranı % 28,3 iken voleybol oynayanların oranı ise % 28,0'dır. Basketbol oynayanların oranı % 24,0 , yüzme sporunun yapanların oranı % 8,5 , bunların dışında farklı bir spor branşıyla uğraşanların oranı % 4,3 atletizm ile uğraşanların oranı % 4,0 ve son olarak hentbol oynayanların oranı % 2,9'dır.

Çizelge 27. Öğrencilerin Spor Konusunda Bilgi Düzeyinin Dağılımı (%)

Bilgi Düzeyi	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Yüksek	9	8,8	34	34,7	43	21,5
Orta	71	69,6	57	58,2	128	64,0
Düşük	22	21,6	7	7,1	29	14,5
Toplam	102	100,0	98	100,0	200	100,0

Bu araştırmada, öğrencileri spor konusundaki bilgi düzeyi, onların kendi değerlendirmesine göre, subjektif olarak ölçülmüştür. Çizelge 27, bu çerçevede hazırlanmıştır. Çizelge 27, öğrencilerin spor konusundaki kendi bilgi düzeylerini nasıl gördüklerinin dağılımını göstermektedir. Öğrenciler değerlendirilirken kız ve erkekler kendi içerisinde ayrı ayrı değerlendirilmiş daha sonra tüm öğrencilerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Kız ve erkek tüm öğrencilerin % 64'ü bilgilerini orta seviyede görmekte, % 21,5'i yüksek seviyede görmekte, % 14,5'i ise düşük seviyede görmekte. Öğrencilerin çoğunun spora katılımı yoğun olmasa da bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 28. Öğrencilerin Spor Konusunda Beceri Düzeyinin Dağılımı (%)

Beceri Düzeyi	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Yüksek	13	12,7	28	28,5	41	20,5
Orta	60	5,9	57	58,2	117	58,5
Düşük	29	28,4	13	13,3	42	21,0
Toplam	102	100,0	100,0	100,0	200	100,0

Çizelge 28, öğrencilerin spor konusunda kendi beceri düzeylerini nasıl gördüklerinin dağılımını göstermektedir. Öğrenciler önce kız erkek olarak değerlendirilmiş daha sonra kız-erkek birlikte değerlendirilmiştir. Öğrencilerin % 58,5'i beceri düzeyinin orta düzeyde olduğunu görmekte, % 21'i düşük düzeyde görmekte, % 20,5'i ise yüksek düzeyde beceri sahibi olduğunu düşünmektedir.

Çizelge 29. Öğrencilerin Yaptıkları Sporla İlgili Gelecekte Projelerinin Olup-Olmadığının Dağılımı (%)

Gelecekteki Projeler	n	%
Evet	78	39,0
Hayır	52	26,0
Cevapsız	70	35,0
Toplam	200	100,0

Çizelge 29, araştırmaya katılan öğrencilerin sporla ilgili gelecekte düşündüğü projelerin olup olmadığını göstermektedir. Öğrencilerin % 39'unun gelecekle ilgili projesi varken % 26'sının sporla ilgili projesi bulunmamaktadır. % 35'i ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Öğrencilerin % 39'unun sporla ilgili projesi olması oldukça dikkat çekicidir. Bu oran öğrencilerin sporu gelip geçici bir etkinlik olarak yapmadıklarını göstermektedir.

Çizelge 30. Öğrencilerin Yaptıkları Sporla İlgili Projelerinin Dağılımı (%)

Projeler	n	%
Profesyonel olmak	33	42,3
Amatör olmak	5	6,4
Hobi olarak devam etmek	36	46,2
Diğer	4	5,1
Toplam	78	100,0

Çizelge 30, öğrencilerin sporla ilgili projelerinin dağılımını göstermektedir. Çizelge 29’de öğrencilerin % 39’unun projesi olduğunu görmüştük. Bu çizelge, projesi olan öğrencilerin kendi içerisinde yapmayı istedikleri projelere göre dağılımını göstermektedir. Buna göre % 42,3’ünün profesyonel olmak istemesi yine dikkat edilmesi gereken bir noktadır. Hobi olarak devam etmek isteyenler % 46,2 iken amatör olmak isteyenlerin oranı % 6,4’dür. Bunların dışında farklı bir projesi olanların oranı ise % 5,1’dir.

Çizelge 31. Öğrencilere Göre Sporun Neden Önemli Olduğunun Dağılımı (%)

Sporun Önemi	n	%
Sağlığım açısından faydalı	155	25,8
Bedensel ve kişisel gelişimim açısından faydalı	140	23,3
Sosyalleşmeye yardımcı oluyor	105	17,5
Spor yaparken stres atıyorum	120	20
Boş zamanlarımı değerlendiriyorum	76	12,7
Diğer	4	0,7
Toplam	600	100,0

Çizelge 31, öğrencilerin sporu neden önemsediklerinin dağılımını göstermektedir. Araştırmada öğrencilere “size göre spor yapmak neden önemlidir” şeklinde bir soru yöneltildi. Bu soruda öğrenciler birden fazla seçenek işaretleyebilmekteydi. Bu yüzden toplam 200 öğrenci varken bu çizelgedeki frekans 600 olarak çıkmıştır. Çizelge 31 bu verilere göre hazırlanmıştır. Öğrencilerin % 25,8’i sporun sağlık açısından faydalı olduğunu, % 23,3’ü bedensel ve kişisel gelişim açısından faydalı olduğunu, % 17,5’i spor yaparken sosyal çevresinin arttığını ve sosyalleşmelerine yardımcı olduğunu, % 20’si spor yaparken stres attıklarını ve kendilerini daha rahat hissettiklerini, % 12,7’si boş zamanlarını değerlendirdiklerini ve % 0,7’si bunların dışında farklı düşünceye sahiptir.

Çizelge 32. Öğrencilerin Spor Yapmasına Karşı Anne- Baba Yaklaşımının Dağılımı (%)

Anne- Baba Yaklaşımı	Anne		Baba	
	n	%	n	%
Olumlu bakar, destekler	87	43,5	96	48,0
Olumlu bakar, desteklemez	44	22,0	40	20,0
Olumsuz bakar, desteklemez	15	7,5	17	8,5
İlgisi yok	54	27,0	47	23,5
Toplam	200	100,0	200	100,0

Çizelge 32, araştırmaya katılan öğrencilerin spor yapmasına karşı anne-babalarının yaklaşımını göstermektedir. Annelerin yaklaşımı çizelgede de yer aldığı

gibi % 43,5'inin spora olumlu baktığı ve desteklediği, % 22'sinin spora olumlu baktığı fakat desteklemediği, % 7,5'inin ise spora olumsuz baktığı ve desteklemediği ve son olarak % 27'sinin ise spora karşı ilgisinin olmadığı şeklindedir. Çizelge incelendiğinde genel olarak annenin spora olumlu baktığı ve desteklediği görülse de % 27 gibi azımsanamayacak bir bölümünün spora karşı ilgisiz olması da dikkat çekici bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine çizelge 32'de öğrencinin spor yapmasına karşı babanın yaklaşımının dağılımını görebilmekteyiz. Babaların yaklaşımı çizelgeden de görüldüğü gibi % 48 gibi yüksek bir oranının spora olumlu baktığı ve desteklediği görülmektedir. % 20'sinin spora olumlu baktığı fakat desteklemediği, % 8,5'inin spora olumsuz baktığı ve desteklemediği, % 23,5'inin ise spora karşı ilgisinin olmadığı görülmektedir. Anne ile baba yaklaşımlarını karşılaştıracak olursak aralarında çok büyük farklılıkların olmadığı, sonuçların genel olarak birbirine paralel olduğu görülmektedir.

Çizelge 33. Anne- Babanın Spora Karşı Yaklaşımı ve Çocuğunun Spora Katılım Düzeyinin Dağılımı

Ailenin Yaklaşımı	Anne				Baba			
	Düşük	Orta	Yüksek	toplam	Düşük	Orta	yüksek	toplam
Olumlu bkr, destekler	34	21	32	87	30	28	38	96
Olumlu bkr, desteklemez	8	19	17	44	10	13	17	40
Olumsuz bakar, desteklemez	3	3	9	15	7	6	4	17
İlgisi yok	21	16	17	54	19	12	16	47
Toplam	66	59	75	200	66	59	75	200

$$X^2 (6) = 11,911 , p>0,05$$

$$X^2 (6) = 3,977 , p>0,05$$

Çizelge 33, anne- babanın spora karşı yaklaşımı ile çocuğunun spora katılım düzeyinin dağılımını göstermektedir. Araştırmada ileri sürdüğümüz “spora karşı olumlu yaklaşıma sahip ailelere üye olmak spora katılımı artırır” hipotezimiz doğrultusunda anne ve babaya ayrı ayrı ki-kare testi uygulanmıştır. Yapılan ki-kare testi sonucunda değişkenler arasında istatistikî bir değerde fark olmaması nedeniyle hipotezimizin yanlış olduğu ortaya çıkmıştır. Kısacası ailenin olumlu yaklaşıma sahip olmasıyla öğrencinin spora katılımı arasında anlamlı bir fark yoktur.

Çizelge 34. Öğrencilerin Spor Yapmasına Yönelik Ailenin Destek Biçimine Göre Dağılımı (%)

Ailenin Destek ve Teşviki	n	%
Maddi destek sağlar ve teşvik eder	69	34,5
Maddi destek sağlar ama teşvik etmez	49	24,5
Maddi destek sağlamaz ve teşvik etmez	40	20,0
Maddi destek sağlamaz ama teşvik eder	42	21,0
Toplam	200	100,0

Çizelge 34, öğrencilerin spor yapmasına yönelik ailenin destek ve teşvikinin dağılımını göstermektedir. Öğrencilerin ailesinin % 34,5'inin maddi destek sağladıkları ve onları spor yapmaları için teşvik ettikleri, % 24,5'inin maddi destek sağladığı ama onları spor yapmaları için teşvik etmediği, % 20'sinin hem maddi destek sağlamadığı hem de onları spor yapmaları için teşvik etmediği, % 21'inin ise maddi destek sağlamadığı ama teşvik ettiği görülmüştür. Çizelge bütün olarak değerlendirildiğinde ailenin, öğrencinin spor yapmasına “maddi destek sağlamasının, teşvikten daha fazla” olduğu söylenebilir.

Çizelge 35. Ailenin Ne Tür Maddi Destek Sağladığının Dağılımı (%)

Ailenin maddi desteği	n	%
Spor malzemeleri alır	125	62,5
Klüp aidatı, kurs ücreti v.s beni destekler	40	20,0
Müsabakalara götürür, gönderir	35	17,5
Toplam	200	100,0

Çizelge 35, lise öğrencilerinin ailelerinin yaptığı maddi desteğin (eğer maddi destek sağlıyorsa) nasıl olduğunu göstermektedir. Öğrencilere “aileniz spor yapmanızda maddi destek sağlıyorsa ne tür destek yapmaktadır” şeklinde soru sorulmuş ve cevaplandırılması istenmiştir. Öğrenciler bu soruya birden fazla seçenek işaretleyerek de cevap vermiştir. Çizelgeden de görüldüğü gibi ailelerin % 62,5 gibi yüksek bir oranının spor malzemeleri (eşofman, ayakkabı, top, raket vb.) aldığı, % 20'sinin kulüp aidatı, kurs ücreti ödediği veya özel spor eğitimi almasını desteklediği, % 17,5'inin ise müsabakalara veya yarışmalara götürdüğü veya gönderdiği görülmektedir.

Çizelge 36. Ailelerin Kız ve Erkeklerin Spor Yapması Konusunda Yaklaşımlarının Dağılımı (%)

Ailenin Yaklaşımı	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkekleri onaylar	4	3,9	31	31,6	35	17,5
Kızları onaylar	6	5,9	6	6,2	12	6,0
İkisini de onaylar	76	74,6	38	38,6	114	57,0
Erkekleri onaylamaz	0	0	1	1,0	1	0,5
Kızları onaylamaz	8	7,8	4	4,2	12	6,0
İkisini de onaylamaz	8	7,8	18	18,4	26	13,0
Toplam	102	100,0	98	100,0	200	100,0

Çizelge 36, araştırmaya katılan öğrencilerin kendi düşüncelerine göre ailelerinin kız ve erkek çocuklarının spor yapması konusundaki tutumlarının dağılımını göstermektedir. Kız öğrencilerin ailelerinin yaklaşımı ve erkek öğrencilerin ailelerinin yaklaşımı ayrı ayrı değerlendirilip daha sonra tüm öğrencilerden üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Değerlendirme tüm öğrenciler üzerinden yapılacaktır. Çizelgeye bakıldığında ilk olarak ailelerin % 57'sinin kız ve erkek ayrımı yapmadan spor yapmayı onayladığı ve desteklediği görülmektedir. Ancak kız ve erkeğin spor yapması konusunda, diğer oranlarda göz önüne alındığında erkek lehine bir durum söz konusudur. Ailelerin % 17,5'i erkeğin spor yapmasını onaylarken sadece % 6'sı kızın spor yapmasını onaylamaktadır. Ailelerin % 13'ünün kız ve erkek ikisini de onaylamadığı görülürken, % 6'sı kızların ve % 0,5' i ise erkeğin spor yapmasını onaylamamaktadır.

Çizelge 37. Ailelerin Çocuklarının Yaptıkları Sporla İlgili Davranışlarının Dağılımı (%)

Ailenin Sporla İlgili Davranışları	Anne		Baba	
	n	%	n	%
Maçlarını izler	20	16,7	30	21,4
Antrenmanlarını izler	4	3,3	10	7,2
Spor yapmam için destekler, teşvik eder	96	80	100	71,4
Toplam	120	100,0	140	100,0

Çizelge 37, spor yapan lise öğrencilerinin anne ve babalarının çocuklarının yaptığı spora yönelik hangi davranışları sergilediğini göstermektedir. Öğrencilere yönelik “anneniz yaptığınız sporla ilgili hangi davranışları gösterir?” şeklinde soru sorulmuş ve öğrencilerin cevaplaması istemiştir. Ayrıca öğrenciler bu soruyu cevaplarırken birden fazla seçenek işaretlemişlerdir. Çizelgeden de görüldüğü gibi öğrencilerin annesinin % 80'i öğrencinin spor yapmasını onayladığı ve desteklediği görülmüştür. % 16,7'sinin maçları izlemeye gittiği % 3,3'ünün ise antrenmanları izlemeye gittiği görülmektedir. Yine aynı şekilde spor yapan öğrencilere yönelik

“babanız yaptığınız sporla ilgili hangi davranışları gösterir?” şeklinde soru sorulmuş ve öğrencilerin cevaplama istemiştir. Öğrencilerin bu soruyu cevaplarırken birden fazla cevap vermesine izin verilmiştir. Anne yaklaşımında olduğu gibi baba yaklaşımında da öğrencinin spor yapması için destek sağlanıyor ve teşvik ediliyor, oranı % 71,42’dir. Çizelgede de görüldüğü gibi % 21,42’si maçlarını izlemeye gider, % 7,14’ü ise antrenmanlarını izlemeye gider. Anne yaklaşımı ile karşılaştırıldığında babanın antrenman ve maç izlemede oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 38. Ailenin Öğrenci İçin Spor Tercihine Göre Dağılımı (%)

Spor Branşları	n	%
Futbol	62	31,0
Voleybol	40	20,0
Basketbol	56	28,0
Hentbol	3	1,5
Atletizm	7	3,5
Yüzme	15	7,5
Diğer	17	8,5
Toplam	200	100,0

Çizelge 38, araştırmaya katılan öğrencilerin spor seçiminde ailenin tercih ettiği spor branşlarının dağılımını göstermektedir. Çizelgeden de görüldüğü gibi ailelerin % 31’i futbolu tercih ederken, % 28’i basketbol, % 20’si voleybol, % 7,5’i yüzme, % 3,5’i atletizm, % 1,5’i hentbol ve % 8,5’i de bunların dışında farklı bir branşı yapmalarını istemektedir.

Çizelge 39. Öğrencilerin Sporla İlgili Yaşantılarında Ailenin Etkisinin Dağılımı (%)

Ailenin Etkisi	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Evet	44	43,1	43	43,9	87	43,5
Hayır	58	56,9	55	56,1	113	56,5
Toplam	102	100,0	98	100,0	200	100,0

Çizelge 39, öğrencilerin spor yaşantısında ailenin etkisinin olup olmadığını araştırmaktadır. Bu çizelgede de kız ve erkek öğrenciler önce ayrı değerlendirilip sonra tüm öğrenciler değerlendirilmiştir. Tüm öğrencilerin sporla ilgili deneyimlerinde % 43,5 oranında ailenin etkisi olurken % 56,5 oranında ailenin etkisi olmamıştır. Türkiye’deki araştırmalara dönecek olursak Kılıçgil’in (4) 1997-1998 yılında Ankara’da spor kulüplerinde yaptığı araştırmada sporculardan kendilerini spora yönelten etkenler istenmiş ve % 53,7 ile “ailem yöneltti” seçeneği

birinci sırada yer aldığını görmüştük. Yine Demir'in (5) yaptığı İstanbul'da yaptığı araştırmada çocukların spora yönelmesinde en önemli etkinin aile olduğu; bu yönlendirmenin de anne babanın eğitim düzeyine bağlı olarak arttığı belirlenmiştir. Bu sonuçlara bakılırsa ailenin çocuğu spora yönlendirmesinde ne kadar önemli bir etken olduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge 40. Ailelerin, Öğrencinin Spor Yaşantısı Üzerindeki Etkilerinin Dağılımı (%)

Ailenin Etkisi	n	%
Sporla tanışmamı sağladı	22	25,3
Beni bilinçlendirdi	12	13,8
Malzeme aldı	26	29,9
Maça götürdü	4	4,6
Spor yaptık	9	10,3
Klube yazdırdı	7	8,0
Diğer	7	8,0
Toplam	87	100,0

Çizelge 40, öğrencilerin spor yaşantısında ailenin etkisinin nasıl olduğunu göstermektedir. Çizelge 39'de öğrencinin spor yaşantısında ailenin etkisinin olup olmadığını görmüştük ve bu çizelge ailelerin % 43,5'inin etkisinin olduğunu göstermişti. Çizelge 40, bu ailelerin kendi içerisinde öğrenciyi nasıl etkilediklerinin dağılımını göstermektedir. Ailelerin % 29,9'unun malzeme aldığı, % 25,3'inin sporla tanışmasını sağladığı, % 13,8'unun öğrenciyi spor konusunda bilinçlendirdiği, % 10,3'ünün beraber spor yaptığı, % 8,0'i herhangi bir spor klubüne yazdırdığı, % 4,6'sının maça götürdüğü ve bunların dışında % 8,0'i ise farklı şekilde spor deneyimi yaşattıkları görülmektedir.

Çizelge 41. Öğrencilerin Ailelerinin Spor Yapma Durumlarının Dağılımı (%)

Spor Yapma Durumları	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Evet	28	27,5	34	34,7	62	31,0
Hayır	74	72,5	64	65,3	138	69,0
Toplam	102	100,0	98	100,0	200	100,0

Çizelge 41, öğrencilerin ailelerinin spor yapma durumlarını göstermektedir. Öğrenciler öncelikle kız ve erkek olarak kendi içinde değerlendirilmiştir. Daha sonra genel olarak değerlendirilmiştir. Çizelge ile ilgili yorum tüm öğrenciler için yapılmıştır. Öğrencilerin ailelerinde şuan spor yapan bireyler % 69 iken spor yapmayan bireyler % 31'lik kısmı oluşturmaktadır.

Çizelge 42. Ailedeki Spor Yapan Bireylerin Öğrenci Üzerindeki Etkilerinin Dağılımı (%)

Spor Yapma Durumları	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Olumlu etkiledi	23	82,1	22	64,7	45	72,6
Deneyim sağladı	1	3,6	3	8,8	4	6,5
Etkisi yok	3	10,7	6	17,6	9	14,4
Cevapsız	1	3,6	3	8,8	4	6,5
Toplam	28	100,0	34	100,0	62	100,0

Çizelge 42, öğrencilerin ailelerinde şuan spor yapan bireylerin onları nasıl etkilediğinin dağılımını göstermektedir. Çizelge 41’da öğrencilerin ailelerinde şuan hala spor yapan bireylerin dağılımını görmüştük. Çizelge 42, hala spor yapan bireyler üzerinden değerlendirilmiştir. Öğrencilerin % 72,6’sı ailelerinden olumlu yönden etkilenirken % 14,4’üne ailenin hiçbir etkisi olmazken, % 6,5’i bu durumdan deneyim kazanmıştır. % 6,5’i ise cevapsız bırakmıştır.

Çizelge 43. Öğrencilerin Ailelerinin Geçmişte Spor Yapma Durumlarının Dağılımı (%)

Spor Yapma Durumları	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Evet	21	20,6	20	20,4	41	20,5
Hayır	81	79,4	78	79,6	159	79,5
Toplam	102	100,0	98	100,0	200	100,0

Çizelge 43, lise öğrencilerinin ailelerinde daha önce(geçmişte) spor yapanların olup olmadığını göstermektedir. Genel olarak tüm öğrenciler değerlendirildiğinde aile bireylerinin % 79,5’inin daha önce spor yapmadığını görmekteyiz. Spor yapanların oranı ise % 20,5’dir.

Çizelge 44. Ailedeki Geçmişte Spor Yapan Bireylerin Öğrenci Üzerindeki Etkilerinin Dağılımı (%)

Spor Yapma Durumları	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Olumlu etkiledi	16	76,2	14	70,0	30	73,2
Deneyim sağladı	1	4,8	3	15,0	4	9,8
Etkisi yok	3	14,2	2	10,0	5	12,2
Cevapsız	1	4,8	1	5,0	2	4,8
Toplam	21	100,0	20	100,0	41	100,0

Çizelge 44, araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinde geçmişte spor yapan varsa onlardan nasıl etkilendiğinin dağılımını göstermektedir. Genel olarak tüm öğrenciler değerlendirildiğinde bu durumdan % 73,2'si olumlu etkilenirken, % 9,8'i bu durumdan deneyim kazanmış,% 12,2'sine hiçbir etkisi olmazken, % 4,8'i cevapsız bırakmıştır. Soruya cevap veren 41 öğrenci (ailesinde geçmişte spor yapan), sonuç olarak % 80 oranında bu durumdan pozitif yönde etkilenmektedirler. Çizelge 44'deki bulgular aynı zamanda çizelge 42'deki bulgularla da paralellik arz etmektedir.

Çizelge 45. Öğrencilerin Ailelerinin Spor Eğitimi Kullanmalarının Dağılımı (%)

Sporun Eğitimde Kullanılması	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Ödül olarak	19	18,6	18	18,4	37	18,5
Ceza olarak	5	4,9	4	4,1	9	4,5
Hem ödül hem de ceza olarak	38	37,3	37	37,8	75	37,5
Ödül olarak kullanmaz	5	4,9	4	4,1	9	4,5
Ceza olarak kullanmaz	3	2,9	7	7,1	10	5,0
Hiçbir şekilde kullanmaz	32	31,4	28	28,5	60	30,0
Toplam	102	100,0	98	100,0	200	100,0

Çizelge 45, lise öğrencilerinin ailelerinin sporu, öğrencilerin eğitiminde nasıl kullandıklarının dağılımını göstermektedir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde, ailelerin sporu, öğrenci eğitiminde hem ödül hem de ceza olarak kullanmalarının oranı % 37,5 iken, % 18,5'i ödül olarak kullanmakta, % 4,5'i ceza olarak kullanmakta, yine % 4,5'i ödül olarak kullanmamakta, % 5'i ceza olarak kullanmamakta ve % 30'u ise hiçbir şekilde kullanmamaktadır. Çizelgeye bakarak, sporun daha çok(%37;5) hem ödül ve hem de ceza aracı olarak kullanıldığını söyleyebiliriz. Ancak % 30 gibi önemli bir oran ailenin sporu Hiçbir şekilde kullanmadığını da ortaya koymaktadır. Ödül ve ceza olarak kullanma kategorileri karşılaştırıldığında ödül olarak kullanmanın daha yüksek bir oran teşkil ettiğini söyleyebiliriz.

Çizelge 46. Spor Konusunda Anne- Babanın Yaklaşımlarının Dağılımı (%)

Anne ve Babanın Yaklaşımı	Anne		Baba	
	n	%	n	%
Spor birey ve toplum açısından çok yararlı	76	42,0	78	43,2
Spor birey toplum açısından yararlı	72	39,8	72	40,1
Spor birey toplum açısından yararsız	21	11,6	23	12,8
Spor birey ve toplum açısından çok yararsız	12	6,6	7	3,9
Toplam	181	100,0	180	100,0

Çizelge 46, öğrencilerin anne ve babalarının spor konusundaki yaklaşımlarının dağılımını göstermektedir. Genel olarak çizelge de görüleceği gibi annelerin yaklaşımı olumludur. Anneler sporun birey ve toplum açısından yararlı veya çok yararlı olarak görmektedir. Sporun birey ve toplum açısından çok yararlı olduğunu düşünen annelerin oranı % 42,0 iken sporun birey ve toplum açısından yararlı olduğunu düşünen annelerin oranı % 39,8 , sporun birey ve toplum açısından yararsız olduğunu düşünenlerin oranı % 11,6 ve sporun birey ve toplum açısından çok yararsız olduğunu düşünenlerin oranı ise % 6,6'dır. Çoğunluğun spor yararlı veya çok yararlı düşünmesine rağmen sporun yararsız olduğunu düşünenlerin oranının % 20'ye yakın olması da dikkat çekici bir durum olarak karşımıza çıkar.

Babalar da sporun birey ve toplum açısından yararlı ya da çok yararlı olduğu fikrinde birleşmişlerdir. Sporun birey ve toplum açısından çok yararlı olduğunu düşünen babaların oranı % 43,2'dir, yararlı olduğunu düşünenlerin oranı % 40,0'dır, yararsız olduğunu düşünenlerin oranı % 12,8 iken sporun birey ve toplum açısından çok yararsız olduğunu düşünenlerin oranı ise % 3,9'dur.

Çizelge 47. Öğrencilerin Spor Yapması Konusunda Anne- Babanın Düşüncelerinin Dağılımı (%)

Anne ve Babanın Düşünceleri	Anne		Baba	
	n	%	n	%
Olumlu buluyorum, destekliyorum	84	46,4	89	49,2
Olumlu buluyorum ama desteklemiyorum	45	24,9	46	25,4
Olumsuz buluyorum, desteklemiyorum	25	13,8	25	13,9
Fikrim yok	27	14,9	20	11,1
Toplam	181	100,0	180	100,0

Çizelge 47, anne ve babaların çocuklarının(öğrencilerin) spor yapması konusundaki düşüncelerinin dağılımını göstermektedir. Veli anketinde “çocuğunuzun spor yapması konusundaki düşünceleriniz nelerdir?” şeklinde soru sorulmuş ve kendilerine en uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Annelerin çoğunluğu “çocuğumun spor yapmasını olumlu buluyorum ve destekliyorum” seçeneğinde yoğunlaşmıştır. Böyle düşünenlerin oranı % 46,4 iken, olumlu bulan fakat desteklemeyenlerin oranı ise % 24,9 ve olumsuz bulan aynı zamanda desteklemeyenlerin oranı ise % 13,8'dir. Çocuğunun spor yapması konusunda fikir sahibi olmayanların oranı ise % 14,9'dur.

Babaların çoğunluğu da “çocuğumun spor yapmasını olumlu buluyorum ve destekliyorum” seçeneğinde yoğunlaşmıştır. Böyle düşünenlerin oranı 49,2'dir. Babaların % 25,4'ü olumlu buluyor ama desteklemiyor, % 13,9'u olumsuz buluyor ve desteklemiyor ve % 11,1'i ise fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir. Annenin düşüncesi ile babanın düşüncesi arasında çok küçük farklılıklar olsa da bariz bir fark olmadığı görülmektedir.

Çizelge 48. Anne- Babalara Göre Öğrencinin Spor Yapmasının Derslerine Etkilerinin Dağılımı (%)

Sporun Derse Etkisi	Anne		Baba	
	n	%	n	%
Çok olumlu	11	6,1	17	9,4
Olumlu	67	37,0	61	33,8
Olumsuz	55	30,4	46	25,6
Çok olumsuz	10	5,5	10	5,6
Fikrim yok	38	21,0	46	25,6
Toplam	181	100,0	180	100,0

Toplumumuzda, özellikle öğrencilerin spor yapmasının onların okul başarısını olumsuz etkileyeceğine yönelik genel bir kanı vardır. Araştırmaya katılan öğrencilerin anne ve babalarının bu konudaki görüşlerine öğrenilmeye çalışılmıştır.

Çizelge 48, lise öğrencilerinin annelerinin çocuğunun spor yapmasının derslerini nasıl etkileyeceğine yönelik düşüncelerini göstermektedir. Anne ve babalara “size göre oğlunuzun ya da kızınızın spor yapması derslerini nasıl etkiler?” şeklinde soru sorulmuş ve cevaplandırmaları istenmiştir. Öğrenci annelerinin % 37,0’si sporun dersi olumlu etkileyeceğini düşünmektedir. Annelerin çoğunluğu böyle düşünürken, olumlu düşünenlerin oranına yakın bir kısım ise (% 30,4) sporun öğrencinin derslerini olumsuz etkilediğini düşünmektedir. Sporun öğrencinin dersleri üzerinde nasıl etkisi olacağı hakkında fikri olmayan annelerin oranı % 21,0 iken, çok olumlu etkileyeceğini düşünenlerin oranı % 6,1 ve sporun öğrencinin derslerini çok olumsuz etkileyeceğini düşünenlerin oranı ise % 5,5’dir.

Çizelgeden de görüldüğü gibi öğrenci babaları bu soruyu % 33,8’i olumlu, % 25,6’sı olumsuz, % 25,6’sı fikrim yok, % 9,4’ü çok olumlu, % 5,6’sı ise çok olumsuz olarak cevaplamıştır. Babanın bu konudaki düşüncesi her ne kadar olumlu etki üzerinde yoğunlaşsa da dikkat çeken bir diğer nokta ise fikrim yok diyenlerin oranının toplamda ¼’lük dilime sahip olmasıdır. Babaların “olumsuz” ile “fikrim yok” seçeneğinde eşdeğer olması da başka farklı bir noktadır. Anne anketinin sonuçları ile karşılaştıracak olursak sonucun pek fazla değişmediği görülmektedir.

Çizelge 49. Ailelere Göre Çocuklarının Boş Zamanlarını Spor Yaparak Geçirmesinin Yararlı Olup-olmadığının Dağılımı (%)

Sporun Derse Etkisi	Anne		Baba	
	n	%	n	%
Evet	121	66,9	126	70,0
Hayır	24	13,2	22	12,2
Fikrim yok	36	19,9	32	17,8
Toplam	181	100,0	180	100,0

Çizelge 49, lise öğrencilerinin anne ve babalarına “size göre çocuğunuzun boş zamanlarını spor yaparak geçirmesi yararlı mıdır?” şeklinde sorulmuş ve cevaplamaları istenmiştir. Annelerin % 66,9’u bu soruya evet şeklinde cevap vermiştir. Anneler çocuklarının boş zamanlarını başka faaliyetle uğraşacaklarına spor yapmalarını tercih etmektedir. Annelerin % 13,2’si hayır şeklinde cevap vermekte ve % 19,9’u ise bu soruya fikrim yok cevabını vermiştir. Babaların % 70,0’i evet cevabı vermekte, %12,2’si hayır cevabı vermekte, % 17,8’i ise fikrim yok şeklinde cevap vermiştir. Çizelgede de görüldüğü gibi babanın büyük çoğunluğu çocuğunun boş zamanlarında spor yapmasını onaylamaktadır. Kavramsal çerçevede sporu serbest zaman aktivitesi olarak da hatırlamaktayız.

Çizelge 50. Anne- Babaların Çocuğunun Spor Yapmasından Beklentilerinin Dağılımı (%)

Spordan Beklentiler	Anne		Baba	
	n	%	n	%
Boş zamanlarını değerlendirmede yarar sağlıyor	110	36,1	100	31,5
Sağlığını olumlu etkileyeceğini düşünüyorum	109	35,9	117	36,9
İleride bu işten para kazanacağını düşünüyorum	9	3,0	11	3,5
Hobi olarak devam ettireceğini düşünüyorum	61	20,1	60	18,9
İleride sporu bırakacağını düşünüyorum	15	4,9	39	9,2
Toplam	304	100,0	317	100,0

Çizelge 50, öğrencilerin anne- babalarının çocuğunun yaptığı spordan beklentilerinin dağılımını göstermektedir. Öğrencilerin anne- babalarına “çocuğunuzun spor yapmasından ne veya neler bekliyorsunuz?” şeklinde soru yöneltilmiş ve cevaplamaları istenmiştir. Bu anket 181 anne tarafından cevaplanırken cevaplarda birden çok seçenek işaretlenmesi sebebiyle frekansı 304 şeklinde çıkmıştır. Öğrencilerin annelerinin spordan neler beklediğine bakacak olursak % 36,1’lik oranla boş zamanlarını değerlendirmede yarar sağlıyor, % 35,9’u ise çocuğumun sağlığını olumlu etkileyeceğinin düşünüyorum seçeneğinde yoğunlaştıklarını görüyoruz. Bu sonuca göre annelerin sporu boş zaman değerlendirme aktivitesi ve sağlık açısından yararlı olarak değerlendirdiklerini görmekteyiz. % 20,1’i sporu hobi olarak devam ettireceğini düşünüyorum derken, % 4,9’u ileride sporu bırakacağını düşünmekte ve % 3’ü ise ileride bu işten para kazanacağını düşünüyorum şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre annelerin düşük bir oranı öğrencinin ileride spordan para kazanabileceğini düşünmektedir.

Babaya uygulanan ankette normalde 180 baba katılmış fakat cevaplandırmada birden çok işaretlemeye izin verildiği için frekans 317 olarak çıkmıştır. Çizelgeye göre babaların % 36,9’u çocuğumun sağlığının olumlu etkileneceğini düşünüyorum seçeneğini işaretlemiş, % 31,5’i boş zamanları değerlendirmede yarar sağlıyor, % 18,9’u sporu hobi olarak devam ettireceğini düşünüyorum derken, % 9,2’si ileride

sporu bırakacağını düşünmekte ve % 3,5'i ileride bu işten para kazanacağını düşünüyorum şeklinde cevap vermiştir. Anne anket sonuçlarıyla karşılaştırılacak olursak anne anketinde yoğunluk en fazla boş zaman değerlendirme aktivitesi olarak görülmektedir. Genel olarak anne ve baba anketinde diğer sonuçlar hemen hemen aynı oranda olmakta fakat baba anketinde anne anketine oranla “ileride sporu bırakacak” seçeneği daha fazla orandadır.

Çizelge 51. Anne- Babaların Çocuklarının Spor Yapmasına Bakışının Dağılımı (%)

Anne- Babanın Bakış Açısı	Anne		Baba	
	n	%	n	%
Oğlumun spor yapmasını onaylar ve desteklerim	47	26,0	35	19,4
Oğlumun spor yapmasını onaylamam ve desteklemem	12	6,7	8	4,4
Kızımın spor yapmasını onaylar ve desteklerim	29	16,0	31	17,2
Kızımın spor yapmasını onaylamam ve desteklemem	33	18,3	27	15,0
Oğlumun ve kızımın spor yapmasını onaylarım ve desteklerim	40	23,0	57	31,7
Oğlumun ve kızımın spor yapmasını onaylamam ve desteklemem	20	11,0	22	12,3
Toplam	181	100,0	180	100,0

Çizelge 51, anne ve babaların çocuklarının spor yapmasına bakış açılarının dağılımını göstermektedir. Anne- babalara “çocuğunuzun spor yapmasına nasıl bakarsınız” diye sorulmuş ve çizelgede belirtilen seçenekler sunulmuştur. Öğrencilerin anneleri çizelgeden de görüleceği gibi % 26,0 ile erkek çocuklarının spor yapması en fazla desteklemektedir. Oğlumun ve kızımın spor yapmasını desteklerim ve onaylarım diyenlerin oranı % 23,0 iken kızımın spor yapmasını onaylamam, desteklemem diyenlerin oranı % 18,3 , kızımın spor yapmasını onaylarım ve desteklerim seçeneğini işaretleyenlerin oranı % 16,0 ,oğlumun ve kızımın spor yapmasını onaylamam ve desteklemem şeklinde cevap verenlerin oranı % 11,0 ve oğlumun spor yapmasını onaylamam ve desteklemem şeklinde cevap verenlerin oranı ise % 6,7'dir. Çizelgeden de görüldüğü gibi erkek ve kızın spor yapmasını onaylamak ve desteklemek konusunda annenin bakış açılarında farklılıklar bulunmaktadır. Anneler erkek çocuklarının spor yapma konusunda daha destekleyici davranmaktadır. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi babaların büyük çoğunluğu (% 31,7'si) oğlumun ya da kızımın spor yapmasını onaylarım ve desteklerim seçeneğinde yoğunlaşmıştır. % 19,4'ü oğlumun spor yapmasını onaylarım ve desteklerim, % 17,2'si kızımın spor yapmasını onaylarım ve desteklerim, % 15,0'i kızımın spor yapmasını onaylamam ve desteklemem, % 12,3'ü oğlumun ya da kızımın spor yapmasını onaylamam ve desteklemem, son olarak % 4,4'ü oğlumun spor yapmasını onaylamam şeklinde cevap vermiştir. Çizelgeye göre erkek ya da kız çocuğunu onaylamak ve desteklemek konusunda

babanın düşüncelerinde çok fazla farklılık olmamakla birlikte erkek ya da kız çocuğunun spor yapmasını onaylamamak ve desteklememek konusunda farklılıklar bulunmaktadır. Anneler gibi babalarda erkek çocuklarını kız çocuklarına oranla daha fazla desteklemekte ve onaylamaktadır.

Çizelge 52. Anne- Babaların Çocuğunu Spor Konusunda Bilinçlendirip Yönlendirmelerinin Dağılımı (%)

Sporda Bilinçlendirme	Anne		Baba	
	n	%	n	%
Evet	36	19,9	50	27,8
Hayır	145	80,1	130	72,2
Toplam	181	100,0	180	100,0

Çizelge 52, araştırmaya katılan öğrencilerin anne- babalarının çocuklarını spor konusunda ne kadar bilinçlendirip yönlendirdiğini göstermektedir. Annelerin çok düşük bir kısmı % 19,9'u spor konusunda çocuğunu bilinçlendirip yönlendirirken, % 80,1'i ise hayır cevabını vererek çocuğunu spor konusunda bilinçlendirip yönlendirmediğini ifade etmiştir. Babaların % 27,8'i gibi düşük bir kısmı çocuğunu spor konusunda bilinçlendirip yönlendirdiğini belirtirken, % 72,2'si çocuğunu spor konusunda bilinçlendirip yönlendirmediğini ifade etmiştir. Anne anketinin cevaplarına göre babanın anneye oranla daha bilinçlendirici ve yönlendirici olduğu görülmektedir.

Çizelge 53. Anne- Babaların Çocuğunu Spor Konusunda Nasıl Bilinçlendirip Yönlendirme Yaptıklarının Dağılımı (%)

Anne- Babanın Bakış Açısı	Anne		Baba	
	n	%	n	%
Maç izliyoruz	8	22,2	15	30,0
Sağlıklı olduğunu anlatıyorum	17	47,2	19	38,0
Maddi manevi getirisini anlatıyorum	5	13,9	6	12,0
Spora başlattım	2	5,6	1	2,0
Cevapsız	4	11,1	9	18,0
Toplam	36	100,0	50	100,0

Çizelge 53, öğrencilerin anne ve babaların çocuklarını spora nasıl yönlendirdiklerinin dağılımını göstermektedir. Çizelge 52'de evet diye cevap verenler içinden bu çizelgenin değerlendirmesi yapılmıştır. Annelerin içinden bu soruyu cevaplayanların sayısı 36'dır çünkü bu soruya cevap vermek için bir önceki sorunun evet şeklinde cevaplanmış olması gerekliydi. Spor konusunda çocuğunu bilinçlendirip yönlendiren annelerin frekansı 36 olduğu için, yönlendirmenin nasıl olduğu da kendi aralarında yapılmıştır. Çizelgeden de görüleceği gibi anneler yoğun olarak öncelikle % 47,2 oranında çocuklarına sporun sağlıklı olduğunu

açıklamaktadır. % 22,2'si ise beraber maç izlediklerini ifade etmişken, % 13,9'u sporun maddi manevi getirisini anlattıklarını, % 5,6'sı ise çocuğunu spora başlattığını ifade etmiştir. % 11,1'i ise bir önceki soruya evet diye cevap verdikleri halde yaptıkları yönlendirmenin nasıl olduğunu ifade etmemiştir.

Babaların içinden bu sorunun değerlendirilmesine 50 kişi katılmıştır çünkü bir önceki “çocuğunuzu spor konusunda bilinçlendirip yönlendiriyor musunuz?” sorusuna “evet” cevabı verenler bu soruyu cevaplandırmıştır. Sonuçlar ise bu soruyu cevaplandıranlar arasında yapılmıştır. Çizelgede görüldüğü gibi babaların % 38,0 oranında öncelikli olarak “sağlıklı olduğunu anlatıyorum” seçeneğinde yoğunlaştığı görülmektedir. % 30,0'u beraber maç izliyoruz, % 12,0'si maddi-manevi getirisini anlatıyorum, % 2,0'si ise spora başlattım şeklinde cevap vermişlerdir. % 18,0'si ise bir önceki soruya “evet” şeklinde cevap verirken bu soruyu cevapsız bırakmışlardır. Annenin anket sonuçlarıyla karşılaştırma yapacak olursak yönlendirmelerin aynı seçenek üzerinde (sağlıklı olduğunu anlatıyorum) yoğun olduğu görülmekte fakat annede oranın daha yüksek olduğu görülmektedir. Anne ile baba anket sonuçları arasındaki bir diğer fark ise “birlikte maç izliyoruz” ifadesinin oranı anneye oranla babada daha fazladır. Bunun da sebebi erkeklerin maç izleme oranının bayanlara oranla daha yüksek olması olarak düşünülebilir.

Çizelge 54. Anne- Babaların Çocuğunun Spor Yapmasının Maddi Açıdan Desteğinin Dağılımı (%)

Maddi Destek Durumu	Anne		Baba	
	n	%	n	%
Evet	99	54,7	113	62,8
Hayır	82	45,3	67	37,2
Toplam	181	100,0	180	100,0

Çizelge 54, öğrencilerin anne ve babalarının çocuklarına maddi destek sağlamak konusunda yardımının olup olmadığının dağılımını göstermektedir. Annelerin % 54,7'si çocuğunu maddi açıdan desteklediğini ifade ederken, % 45,3'ü maddi açıdan desteklememektedir. Babaların % 62,77 gibi büyük bir çoğunluğu çocuğuna maddi destek sağladığını ifade ederken, % 37,22'si ise çocuğunun spor yapmasına maddi destek sağlamamaktadır.

Çizelge 55. Anne- Babaların Çocuğunun Spor Yapmasında Nasıl Maddi Destek Sağladığının Dağılımı (%)

Anne- Babanın Maddi Desteği	Anne		Baba	
	n	%	n	%
Spor malzemesi alıyorum	77	77,8	68	60,2
Manevi destek sağlıyorum	2	2,0		
Maddi-manevi destek sağlıyorum	10	10,2	26	23,0
Diğer	6	7,0	8	7,1
Cevapsız	4	4,0	11	9,7
Toplam	99	100,0	113	100,0

Çizelge 55, araştırmaya katılan öğrencilerin anne ve babalarının çocuklarına maddi kaynağı nasıl sağladıklarının dağılımını göstermektedir. Annelerin içinden bu soruya bir önceki soruda çocuğuna maddi destekte bulunanlar cevap verdiği için frekansı 99 olarak çıkmıştır. Annelerin % 77,8’lik gibi büyük bir oranı spor malzemesi alarak maddi destek sağladıklarını ifade etmiştir. Annelerin % 10,2’si maddi-manevi destek sağladığını, % 2,0’si manevi destek sağladıklarını, % 7,0’si bunların dışında farklı bir şekilde destek olduklarını (spor klüplerine gönderme, maçlara götürme vs. gibi),% 4,0’ü ise bir önceki soruda maddi destek sağladıklarını belirtirken bu soruyu cevapsız bırakmışlardır. Çizelgeden de görüleceği gibi annelerin maddi destek anlayışının spor malzemesi almak konusunda yoğunlaştığı görülmektedir. Oysa çocuğa spor malzemesi (eşofman, ayakkabı) almanın ailenin birincil görevi olduğu düşünülürse yaptıkları bu desteğin maddi destek tarafı bulunmamaktadır.

Babaların içinden bir önceki soruya “evet” cevabı veren 113 kişidir. Bu yüzden değerlendirmenin frekansı 113 olarak çıkmıştır. Babaların % 60,2’si spor malzemesi aldığını, % 23,0’ü maddi-manevi destek sağladıklarını, % 7,1’i bunların dışında farklı bir şekilde destek olduklarını (kursa gönderme, maçlara gönderme vs.), % 9,7’si ise bir önceki soruda “evet” cevabı verdikleri halde bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Yine annenin maddi desteğinin nasıl olduğunu açıklarken belirttiğimiz gibi spor malzemesi almayı ailenin birincil görevi olduğu düşünülürse yaptıkları bu desteğin maddi tarafı bulunmamaktadır.

5. TARTIŞMA

Spor, kişinin kendini ifade etmesinde, yenilemesinde, geliştirmesinde, kendine güven duymasında, kendini kabul etmesi ve ettirmesinde önemli bir araçtır. Kişi spor vasıtasıyla toplumda kendini ortaya koyabilmekte, statü elde etmekte ve kişilik kazanmaktadır. Bu çerçevede sosyolojinin spora yönelmesi oldukça önemlidir. Sosyalleşme sürecinin ilk başladığı yerin aile olduğunu hatırlanırsa (7) ve yine sosyalleşmede sporun önemli bir faktör olduğu göz önüne alınırsa spora katılımı ailenin etkisinin olup olmadığını araştırmanın önemi anlaşılacaktır. Spor sayesinde birey iletişim halinde olur, herhangi bir gruba dâhil olur, kendini rahat hisseder, deşarj olur, zamanını olumlu yönde kullanır, sporun ve spor yapmanın gerektirdiği kuralları benimser ve uygular, en önemlisi spor yaparken kendini bulur. Çünkü spor yoluyla kendini en iyi ifade etme şansına sahip olacak, kendini fark ettirecektir. Aynı zamanda spor yoluyla kendi becerilerini, yapabildiklerini ortaya koyar. Birey için spor önemlidir çünkü spor yoluyla hem haz duyarken hem de çevresine kendini fark ettirecek ve kabul ettirecektir. Sosyalleşme sürecinde kendini ispatlamak, kabul ettirmek, yeteneklerini ortaya koymak önemlidir. Bunu en iyi şekilde yapabileceği alan olarak da sporu kendine daha yakın görür. Bu şekilde spor yoluyla aktif hale gelir ve toplum üyeleri ile iletişime geçer. Bu yüzden sosyalleşme aracı olarak spor iyi bir seçimdir. Spor kendini sosyalleşme ajanı ya da aracı olarak ifade ettirir(45).

Aile, spor üzerinde etkili olan bir kurum ve gruptur. Çünkü aile, çocukluk, ergenlik ve hatta gençlik yıllarında en etkili çevredir (62). Aile sosyolojik açıdan birincil sosyalleşme aracıdır (45). Böylesine etki gösteren bir kurumun bireyin spora katılımını etkilememesi şüphesiz imkânsızdır. Aile faktörünün spor üzerinde belirleyici olduğu ve sporun özellikle sosyalleşme sürecinde elde edilen kazanımlardan biri olduğu görülmektedir. Ailenin spora katılımı etkileyen faktör olduğu yapılan birçok araştırmada ortaya konmuştur (3, 4, 5, 45, 62, 65).

Lise öğrencilerinin spora katılımında ailenin etkisini/rolünü araştıran bu çalışmada dikkate değer bulgular ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bu bölümünde ortaya çıkan bu bulgular ele alınıp tartışılacaktır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik profili genel olarak değerlendirildiğinde; ailelerin sosyo-ekonomik düzeyinin düşük olduğunu

söyleyebiliriz. Aileler gelir düzeyi ve anne-baba eğitim düzeyi açısından düşük düzeyde bulunmaktadırlar. Büyük çoğunluğu çekirdek aile tipi içerisinde yer alan ailelerde çalışma oranı babada yüksektir. Ancak, baba meslekleri ve çalışma alanları daha çok düzensiz işlerde ve çiftçilik, serbest, işçi gibi düşük profilli işlerde yoğunlaşmaktadır. Gelir düzeyinin düşük olması bu bağlamda anlamlıdır. Ailelerde hane büyüklüğü ise daha çok 5–7 kişilik gruplardan oluşmaktadır.

Araştırmada yukarıda ifade edilen ailenin sosyo-ekonomik özellikleri ile öğrencilerin spora katılım düzeyleri arasında farklar aranmıştır. Elde edilen bulguları bu çerçevede değerlendirdiğimizde şunları söyleyebiliriz:

Bunlardan birisi aile tipiyle ilgilidir. Öğrencilerin büyük bir kısmının (% 87,5) aile yapısı çekirdek aile tipindedir. Çekirdek ailenin tanımını hatırlarsak; kentsel alanda yaşayan, hane halkı sayısı sınırlı, sanayi, ticaret ya da hizmet sektöründe çalışan, akrabalık bağlarının görece önemini yitirdiği, karar alma mekanizmasının aile üyeleri arasında paylaşıldığı geleneksel yaşam tarzından uzaklaşan bir aile tipidir (10). Bu tanımdan yola çıkarak araştırma yapılan bölgenin de kentsel olması nedeniyle çekirdek aile tipinin yaygın olması beklenen bir sonuçtur. Bu araştırmada aile tipi ile spora katılım düzeyi ilişkilendirilmiş, fakat anlamlı bir fark bulunmamıştır. Çekirdek ailede çocuğa verilen değer yüksek olduğu bilinmektedir. Bu nedenle spor da dâhil birçok konuda ailenin çocuğu veya genci destekleyeceği düşünülür. Araştırmamızda bu yönde bir fark çıkması ailelerin özellikle ekonomik düzeylerinin düşüklüğü ile açıklanabilir.

Nitekim gelir düzeyi yüksek olan ailelerde spora katılımın yüksek olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi sınıflandırıldığında daha çok orta düzeyde gelire sahip oldukları bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen bu bulguya göre ailenin gelir düzeyi arttıkça öğrencinin spora katılımı artmaktadır. Bireyin spor yapması için salt tesis ya da salt kullanacağı malzemelerin olması yeterli değildir. Her ikisinin de mevcut olması gerekmektedir. Ailenin gelir düzeyi de önem teşkil etmektedir. Kılıçgil'in (4) araştırmasına göre ailenin gelir düzeyi, bireyi yönlendirdikleri branşı belirlemede etkili olmaktadır. Ailelerin eğer ekonomik gücü varsa çocuklarını desteklemektedir. Ekonomik gücü yoksa çocuğun spor yapmaya ya vakti olmuyor ya da imkânları olmuyor. Çünkü çocuk ailesine ekonomik anlamda destek veya yardım için uğraşmaktadır. Bu durum da çocuğun spordan uzaklaşmasına sebep olmaktadır.

Yapılan araştırmada öğrencinin anne ve babasının eğitim düzeyi ile öğrencinin spora katılım düzeyi arasında fark olduğu bir hipotez olarak ileri sürülmüş, fakat bu değişkenler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Çizelge 12'ye bakıldığında babanın eğitim durumunun daha çok ilkokul kategorisinde yoğunlaştığı görülmektedir. Lise, yüksek okul ve üstü mezunu olanların oranı düşüktür. Anne eğitim düzeyi babayla karşılaştırıldığında daha da düşüktür. Sonuç olarak örnekleme oluşturan öğrencilerin anne-baba eğitim düzeyi düşüktür. Bu bağlamda eğitim düzeyi ve spora katılım arasında yapılan ki-kare analizinin manidar çıkmamasının bir nedeni gruplar arasında dikkate değer farklılaşmanın olmaması ile açıklanabilir. Konuyla ilgili literatürde eğitim düzeyinin spora yönelmede etkili olduğunu ortaya koymaktadır. . Topkaya ve Serbes tarafından ilköğretim öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada ailelerin eğitim düzeylerinin ve mesleklerinin çocuğunun hangi spor branşını seçeceğini belirlemede önemli farklar bulmuşlardır (64). Araştırmalarının sonucuna göre lise ve üniversite eğitimine sahip aileler çocuğunu öncelikle yüzme sporuna yönlendirirken, ilk/ortaokul eğitimine sahip aileler öncelikli futbol branşına yönlendirmektedir. Yine Demir'in (5) yaptığı araştırmada çocukların spora yönelmesinde ailenin birincil etken olduğu ve çocuğu yönlendirmenin de anne-babanın eğitim düzeyine paralel olduğu belirlenmiştir. Yapılacak araştırmalarda eğitim düzeyleri farklı aileler seçilip karşılaştırma yapılması daha anlamlı sonuçlar verebilir.

Lise öğrencileri üzerinde yapılan bu çalışmada, spora katılımı yüksek olan öğrencilerin doğum yerleri dikkate alındığında, bulgularda da göreceğimiz gibi kent doğumluların oranının yüksek olduğu ve bu öğrencilerinin spora katılımı arasında fark bulunduğu görülmektedir. Doğum yeri köy ve kasaba olan, öğrencilerin spora katılımının düşük düzeyde olmasını; gerekli imkân ve koşulların yeterli olmamasına (yeterli tesis olmayışı, spor malzemesi temininin zor oluşu, yaşam koşullarında önceliğin farklı şeylere yönlendirilmesi gibi) bağlayabiliriz.

Öğrencilerin spora katılımını etkilediği varsayılan “ ailedeki bireylerin spor yapıp yapmadığı veya daha önce spor geçmişinin bulunup bulunmama durumu ” da önemli bir faktördür. Çünkü aile fertleri arasında spor yapan birinin olması, bireyi spora teşvik eden bir unsurdur (66). Bu yüzden ailede spor yapan bireyin ya da bireylerin olması veya ailedeki fertlerin daha önce spor yapmaları öğrencinin spora katılımı açısından önemli bir yer teşkil etmektedir. Konuyla ilgili Kılıçgil'in (4) yaptığı

araştırmada aile bireylerinden spor yapan birinin bulunması ile bireyin spora katılımı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu araştırmada da lise öğrencilerinin ailelerinde spor yapmış olanların çocukların spora katılımında daha etkili rol oynayacağı varsayılmıştır. Yapılan çalışmada elde edilen verilere göre araştırmaya katılan öğrencilerinin ailesinde spor yapan fertlerin oranı % 31'dir. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 72'si bu durumdan olumlu etkilendiklerini, % 6'sı ise deneyim kazandıklarını belirtmektedirler. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin ailesinde geçmişte spor yapanların oranının (% 20,5) ise çok düşük olduğu görölmektedir. Bireyin ilk sosyalleştiği, toplumsallaştığı, toplum ve yaşam hakkında ilk bilgilerini kazandığı yerin aile olduğunu düşündüğümüzde, çocuğun spor yaşantısında nasıl etkili olduğu anlaşılacaktır. Çünkü birey ilk yaşlarından itibaren aile üyelerini örnek alır, onları taklit eder ya da onlar gibi olmak ister. Aile, bireyin hayatında bu kadar önemli yer tutarken, bireyin spora katılımını da etkilememesi düşünülemez.

Öğrencilerin spor yapmasına yönelik olarak ailelerin yaklaşımının genelde olumlu olduğu bulunmuştur. Anne ve baba yaklaşımı genel olarak ayrı ayrı yorumlarsak; anne sporu yararlı görmekte, olumlu görmekte, fakat olumlu bulduğu kadar destek sağlamamaktadır. Bireyin yaptığı sporun derslerinin etkilemesi konusundaki düşünceleri olumlu ve olumsuz aynı seviyededir. Buna karşın büyük bir çoğunluğu çocuğunun boş zamanlarını spor yaparak geçirmesini yararlı görmektedir. Son olarak öğrencilerin anneleri spor yaparken çocuklarının boş zamanlarını değerlendirdiklerini ve çocuğunun sağlığını olumlu etkilediğini düşünmektedir. Annenin genel olarak tavrına bakılırsa sporu çocuğu için olumlu görmekte, fakat bu görüşüne rağmen çocuğunu spor konusunda bilinçlendirmemektedir. Ülkemiz şartlarını göz önüne alacak olursak sporun ancak profesyonel anlamda çok fazla olmadığı getirisi olduğu yani gelir sağlamadığı (genel olarak tüm branşlar değerlendirildiğinde) bilinmektedir. Buna göre annenin de sporu sadece boş zaman değerlendirme etkinliği olarak görmesi normaldir. Babanın yaklaşımı ve görüşü ise anne ile paraleldir.

Ailenin çocuğu için spor tercihleri çocuğunun cinsiyetine göre farklılaşmaktadır. Konuyla ilgili literatür (57,59) ailenin kızlarda ve erkeklerde spora katılım ve fiziksel aktiviteler konusunda farklılaştırıcı bir etkide bulunduğunu ortaya koymaktadır. Aileler erkek çocukları için futbolu, kız çocukları için ise voleybolu tercih etmektedirler. Yani ailelerin spor tercihi ile çocuğunun cinsiyeti arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Futbol genel olarak ülkemizde ve dünyada erkek sporu olarak algılanmaktadır. Ayrıca futbol diğer branşlara göre daha serttir. Bu yüzden erkeğe göre daha nazik olarak düşünülen bayanların bu branşa uzak görülmesi toplumsal kültürümüz açısından anlamlıdır. Yıldırım ve ark.(61) yaptıkları çalışmada da kız öğrencilerin beden eğitimi derslerinden beklentilerinin sosyal, zihinsel, etik, estetik, ritmik ve koordinatif nitelikler üzerinde yoğunlaştığı, erkek öğrencilerin ise beden eğitimi derslerinde fiziksel gelişim amacını ön plana çıkardıkları görülmektedir. Bu biçimde şekil alan ve yetişen bireylerin de ileride bir ailede anne ya da baba olacağı düşünülürse, toplumsal cinsiyete göre bu sonuçlarında çıkması normal karşılanabilir. Bununla beraber sadece basketbol branşında kız erkek sayıları eşit olarak görülebilir. Bu branşın ise ailenin çocuğu için seçtiği sporun tercih sırasında eşit olarak gözlenmesini basketbolun henüz yerleşik bir spor olmamasına, yani ülkemizde gelişim gösterdiği halde bu branşı herhangi bir cinsiyete yüklenmemesine bağlayabiliriz.

Cinsiyet faktörü sporda katılım düzeyi üzerinde de etkilidir. Bu araştırmada lise öğrencileri arasında erkeklerin spora katılım düzeyinin kızlara göre yine yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Benzer bulgu spor yapma sıklığında görülmektedir. Araştırmada ortaya çıkan bu bulgu cinsiyetin önemli bir değişken olduğunu ortaya çıkarmanın yanı sıra, Türkiye’de kızların erkeklere göre spora daha düşük düzeyde katıldıklarını da ortaya koymaktadır.

Ailenin özellikle erkeklerde futbol üzerine yoğunlaşmasını da futbolun popülaritesi ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ile ilişkilendirebiliriz. Türkiye’de ve dünyada maddi anlamda kazanç sağlayan en önemli branş futbol olarak görülmektedir. Bu durum bireyin ve ailesinin spor tercihini etkilemektedir. Kılıcıgil (60) yaptığı çalışmada ailelerin çocuklarını yaz futbol okuluna gönderme sebepleri içerisinde çocuğun ileride futbol yoluyla kazanç sağlayabileceği için ailenin tercihi olduğundan söz etmektedir. Aileler tüm dünyada bu kadar yaygın olan spordan çocuklarının dolayısı ile kendilerinin de faydalanmasını isteyecektir. Yapılan çalışmalar, futbolun getirisini düşünerek çocuklarını bu branşa yönlendiren, destek olan ve hatta çocuğu isteksiz olsa dahi futbolla uğraşmasını sağlayan ailelerin genel olarak alt gelir düzeyine sahip ve eğitim düzeyi düşük olduğunu saptamıştır (60, 63). Aile çocuğunun bu yolla kendini göstermesini, ispatlamasını görmek istemektedir. Bu şekilde çocuklarını üst seviyeye taşımak ve içinde buldukları durumdan kurtulmak istemektedir. Yurt dışında yapılan

çalışmalarda da (45, 53) ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre spor tercihi yapıldığı görülmektedir. Ülkemizde de futbol alt düzey gruplara ait hissedildiği için, ailelerin sosyo-ekonomik düzeyine göre yaptıkları ve yönlendirdikleri branşlar da farklılaşmaktadır(63).

Tüm bu sonuçlarla birlikte sporda toplumsal cinsiyeti göz önünde olduğunu vurgulayan birçok çalışmada vardır (57, 59). Aile çocuğunu yetiştirirken çocuğun daha ilk yaşlarından itibaren cinsiyeti ile ilgili yüklemeleri yapmaya başlamaktadır(Hangi renk ona aittir, hangi eşyaları kullanabilir, hangi oyuncularla oynar, hangi sporu yapar gibi). Dolayısı ile yapılan bu yüklemeler sonucunda birey tercihlerini kız veya erkek oluşuna göre yapmaktadır. Aileden başlayan bu süreç kısır döngü şeklinde devam etmektedir. Çünkü ailenin aşıladığı şeyleri ilerde birey kendisi aile olduğunda o da çocuklarına aşılayacaktır. Bu sebeple toplumsal cinsiyetin bu kadar bariz şekilde ortaya çıkması anlamlıdır.

Araştırmada elde edilen bir diğer önemli bulguda ailenin çocuğun spor yapmasını olumlu bulması ve onu bu çerçevede desteklemesi ve teşvik etmesidir. Maddi desteklerin yanı sıra, zendirmede önemlidir. Elde edilen bu bulgu spor sosyolojisi literatürüyle uygunluk arz etmektedir. Aile hem sosyalleştirici hem de pratik destek sağlayıcı bir rol oynamaktadır.

Yapılan araştırmada lise ğrencilerinin spor yapma sıklığı ve spora katılım düzeyinin ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma bulgularına göre spor yapma sıklığı arttıķa spora katılım düzeyi de oran olarak yükselmektedir. Yine spor yapma sıklığı cinsiyete göre de farklılaşmaktadır. Kız öğrencilerde spor yapma sıklığı erkeklere göre düşüktür. Kız ğrencilerin spor yapma sıklığının düşüklüğü onların spora katılım düzeyinin düşüklüğüyle paraleldir. Elde edilen bu bulgu spor yapma sıklığının önemini ortaya koymasından önemlidir.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Lise öğrencilerinin spora katılımında ailenin rolünü ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma sonucunda ailenin sosyal bir faktör olarak spora katılımı değişik şekillerde etkilediği bulunmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre, küçük bir kent özelliğine sahip olan Kozan'da aile, gençleri sosyalleştirme, maddi destek sağlama ve sporda toplumsal cinsiyet olarak farklılaştırıcı bir etki yapmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin aileleri genel olarak çekirdek aile tipine sahiptir. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan aile bu koşullarda bile gencin spor yapmasına karşı olumlu bakmakta ve çeşitli şekillerde desteklemektedir.

Aile, öncelikle gencin spor tercihini etkilemektedir. Araştırma bulgularına göre ailenin genç için spor tercihi ile cinsiyet arasında fark vardır. Erkekler için daha çok futbol tercih edilirken, kızlar için voleybol tercih edilmektedir. Bu bağlamda spora katılımında iki cinsiyet arasında da bir ilişki bulunmaktadır. Erkeklerde katılım düzeyi daha yüksektir.

Aile, kız ve erkek öğrencilerin spor yapması konusunda olumlu bir tutuma sahiptir. Önemli oranda(%57) her ikisinin de (kız ve erkek) spor yapmasına olumlu bakmaktadır. Ancak kız ve erkek konusundaki tercihleri ayrı ayrı incelendiğinde erkekler lehine bir farkın olduğu da dikkat çekmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre aile, gençlerin spor yaşantısını etkilemektedir. Aileler daha çok öğrencinin spor yapmasını destekleyip, teşvik etmekte, maçlara göndermektedir. Maddi destek sağlamakta, ancak bu desteğin çok yüksek olmadığı da bir gerçektir.

Öğrencilerin ailelerinin geçmişte spor yapmış olması onları olumlu etkilemektedir. Ailede spor yapanlar olması, rol modeli olma açısından önemlidir.

Yine, önemli sonuçlardan biri de aile gelir düzeyi ile öğrencinin spora katılım düzeyinin ilişkili olmasıdır. Gelir düzeyi yüksek olan ailelere üye olan gençlerde spora katılım yüksektir. Bu da ekonomik faktörün önemli olduğunu göstermektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin anne-baba eğitim düzeyi ve mesleklerinin spora katılımında etkili olmadığı ortaya çıkmıştır. Literatürle uyuşmayan bu sonuç, örnekleme oluşturanların daha homojen bir yapı oluşturmasına bağlı

açıklanabilir. Örneğin, ailelerin eğitim düzeyi daha çok ilkokul ve meslekleri ise daha çok düzensiz işlerde yoğunlaşmaktadır.

Araştırmanın bir başka sonucu da öğrencinin doğum yeri spora katılımının ilişkili olmasıdır. Kent ve kasaba doğumlu öğrenciler, spora katılım düzeyi açısından köy doğumlulara göre daha iyi bir durumdadır. Bu da kentte spor konusunda daha iyi imkânların olması ile açıklanabilir.

Aile tipi ile spora katılım düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasında araştırma örneklemini oluşturan öğrencilerin büyük oranda (% 87,5) çekirdek aile tipi içerisinde yer almalarının etkili olduğu varsayılabilir.

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan hareketle bazı önerilerde bulunmak olanaklıdır. Bunları şöyle ifade edebiliriz:

- 1) Ailenin cinsiyet konusunda sporda farklılaştırıcı işlevi, aileler bilinçlendirilerek daha dengeli hale getirilmelidir. Türkiye’de erkekler futbol oynar, kızlar voleybol oynar anlayışı kırılmalıdır. Her öğrenci yeteneğine ve tercihlerine göre spor yapmalıdır.
- 2) Ailenin spor konusundaki desteği ve teşviki daha etkili hale getirilmelidir. Bu konuda kitle iletişim araçlarından yararlanılabilir. Ayrıca eğitim çalışmaları yapılabilir.
- 3) Başarılı öğrenciler spora yönlendirilirken ailenin gücünden yararlanılmalıdır.
- 4) Ailenin sosyo-ekonomik düzeyini yükselten politikalar izlenmelidir. Bu politikalar ile Türkiye’nin spor politikaları arasında ilişkiler kurulmalıdır. Sporda başarı için güçlü ve gelişmiş aile anlayışı yaygınlaştırılmalıdır.

Araştırmamızın sonuçlarına göre başka önerilerde bulunmakta mümkündür. Araştırmamızdan çıkan tam sonuçları ifade etmese de dolaylı olarak bu çalışmanın sonuçlarıyla bağlantılı olduğunu düşünmekteyiz. Bunlar;

- Aile, sporu ve spora katılımı etkileyen bir kurum ve gruptur. Bu çerçevede ailenin spora katılımı üzerindeki etkisini araştıran çok yönlü çalışmalar yapılmalıdır.
- Spor eğitimi yapılırken öğrencilerin aileleriyle beden eğitimi öğretmenleri arasında sağlıklı ilişkiler geliştirilmelidir. Beden eğitimi öğretmenleri öğrencilerin ailelerini tanımalıdır. Bu yönde eğitici projeler geliştirilebilir.

KAYNAKLAR

- 1- Hess, B, Markson, E ve Stein, P. *Sociology, Macmillan Puplicing Company, New York, 1988.*
- 2- Erişim: www.binternet.com/nrhobbs/what.htm Erişim Tarihi: 27.02.2004
- 3- Kepoğlu, A. “Kitle Sporü ve Tesis Politikaları-Giresun ili Uygulaması”. Akt. Amman, Tayfun. Sporda Sosyal Bilimler, iç “Spor sosyolojisi” Alfa Kitabevi, İstanbul, 2000.
- 4- Kılçgil, E. *Sosyal Çevre-Spor İlişkileri (Teori ve Elit Sporculara İlişkin Bir Uygulama)*, Bağırgan Yayım Evi Ankara, 1998.
- 5- Demir, A. *7-14 Yaş Grubu Çocuklarının Spora Yönlendirilmesinde Etki Eden Faktörler.*,Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 1996.
- 6- Yalvaç, M. *Aile Sosyolojisi, Yayınlanmamış Ders Notları.* İnönü Üniversitesi, Malatya, 2000.
- 7- Sayın, Ö. *Aile Sosyolojisi, Ailenin Toplumdaki Yeri*, İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1990: 57
- 8- Erkal, M. *Sosyoloji (Toplum Bilim)*, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1983.
- 9- Ozankaya, Ö. *Toplumbilime Giriş.* Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1997
- 10- Gökçe, B. *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar*, Savaş Yayınevi. 1996.
- 11- Marshall, G. *Sosyoloji Sözlüğü.* Çeviren Akınay, Osman; Kömürcü, Derya Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1999.
- 12- Erişim: www.sosyalhizmetuzmani.org/temelkavram.htm Erişim tarihi: 10.09.2006
- 13- Nirun, N. *Sistematiik Sosyoloji Yönünden Sosyal Dinamik Bünye Analizi*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, yay.sayı: 56. 1991.
- 14- Maclver, R.M. *On Community Society and Power*, Chicago: The University of Chicago Pres. 1970.
- 15- Külebi, A. *Grup Dinamiğinde İnsan Davranışı.* Bilim Yayınları, Ankara, 1986.
- 16- Ficher, J. *Sosyoloji nedir?* ,Çeviren Nilgün Çelebi, Toplum kitapevi, Konya, 1993.

- 17- Erişim: www.felsefe.gen.tr/sosyoloji_sozlugu.asp Erişim Tarihi: 19.10.2006
- 18- Erişim: www.sporbilim.com/t-grupvespor.html Erişim Tarihi: 08.09.2006
- 19- Aslan, C. *Sosyolojiye Giriş: Kavramları ve Kullanımları*, Karahan kitabevi, Adana, **2005**.
- 20- Erişim: www.sporbilim.com/t_aile.html Erişim Tarihi: 20.11.2006
- 21- Erişim: www.kocav.org.tr/bulten/araştırma2.htm Erişim Tarihi: 25.08.2006
- 22- Erişim: www.alevibektasi.org/aliaktas1.htm Erişim Tarihi: 19.03.2006
- 23- Türkdoğan, O. *Sosyokültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*. Cilt 1, T.C Başbakanlık Aile Araştırma Kanunu, **1992**.
- 24- Donuk, A. “Çeşitli Toplumluluklarda ve Eski Türklerde Aile” ,derleyen Dikeçligül, Beylü; Çiğdem, Ahmet. “Aile Yazıları 1” Ankara, **1991**.
- 25- Fişek, G. “Türk Ailesinin Dinamik ve Yapısal Özellikleri Üzerinde Düşünceler ve Konuya İlişkin Bir Ön Çalışma Raporu” , derleyen Dikeçligül, Beylü; Çiğdem, Ahmet. “Aile Yazıları 3” Ankara, **1991**.
- 26- Eröz, M. “Türk Ailesi” , derleyen Dikeçligül, Beylü; Çiğdem, Ahmet. “Aile Yazıları 1” Ankara, **1991**.
- 27- Özen, S. “Aile Kurumuna Bazı Sosyolojik Yaklaşımlar”. Derleyen Dikeçligül, Beylü; Çiğdem, Ahmet “Aile Yazıları 1”. Ankara, **1991**.
- 28- Aracı, H. *Öğretmenler ve Öğrenciler İçin Okullarda Beden Eğitimi*, Nobel Yayın Dağıtım, **2004**.
- 29- Altınok, C. *Spor Sosyolojisi*, Yayınlanmamış Ders Notu, Mersin Üniversitesi, Mersin, **2005**.
- 30- Gezgin, T. “Spor Sosyolojisi” akt. İkizler, C. “Sporda Sosyal Bilimler” Alfa Yayın Evi, **2000**.
- 31- Magnane, G. *Sociologie du Sport*. Paris, Gallimard, **1961**.
- 32- Huizinga, J. *Oyunun Toplumsal İşlevi Üzerine Bir Deneme*, çeviren Mehmet Ali Kılıçbay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, **1995**.
- 33- Erdemli, A. *İnsan, Spor ve Olimpizm-Spor Felsefesi Yazıları*, Sarmal Yayınevi, **1996**.

- 34- **Tezcan, M.** *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, **1997**.
- 35- **İkizler, C.** *Sporda Sosyal Bilimler*, Alfa Yayım evi, İstanbul, **2000**.
- 36- **Karasüleymanoğlu, A.** *Yeni Boyutlarıyla Spor*. Engin Yayınları, Ankara, **1989**.
- 37- **Voight, D.** *Spor Sosyolojisi*, çeviren Ayşe Atalay, Alkim yayınları, İstanbul, **1988**.
- 38- **Kurt, M. ; Atayman, V.** *Arenada Show, Modern Sporun Dünü ve Bugünü*. Sorun Yayınları, İstanbul, **1997**.
- 39- **Özmen, Ö.** *Çağdaş Sporda Eğitim Üçgeni*, Bağırhan Yayım Evi, Ankara, **1999**.
- 40- **Öztürk, F.** *Toplumsal Boyutlarıyla Spor*. Bağırhan Yayım Evi, Ankara, **1998**.
- 41- **Leon, W.** *A Socialgizal Perpective of Sport*. Macmillan Publishing Company, New York, **1988**.
- 42- **Çavdar, T.** “Cumhuriyet Döneminde Gençlik” (iç) ,Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, İletişim Yayınları, İstanbul, **1983**:802-812
- 43- **Yörüköğlü, A.** “Gençler ve Yetişkinler: Kuşaklar Çatışması”. Derleyen Dikeçligül, Beylü; Çiğdem, Ahmet. “Aile Yazıları 3” Ankara, **1991**.
- 44- **Kut, S. ; Koşar, N.** *Aile ve Çevre Sorunlarının Gencin Kişiliğine Etkisi*. Ankara(M.E.Gençlik ve Spor Bakanlığı) **1989**.
- 45- **Kay, T.** *The Family Factor in Sport: A Review of Family Factors Affecting Participation*. Loughborough: Institute of sport and leisure research, Loughborough University, **2004**.
- 46- **Cote, J.** *The Influence of The Family in The Development of Talent in Sport*, The Sport Psychologist 13(4), **1999**:395-417
- 47- **Kohl, C.C.** *Parental influences in youth sport*, unpublished M.Sc. thesis, Eugene Oregon: University of Oregon. **2000**.
- 48- **Synder, E. & Purdy, D.** *Socialization into Sport: Parent and Child Reverse and Reciprocal Effects*, Research Quartly for Exercise and Sport, 53(3), **1982**:263-266
- 49- **Weiss, M.R and Hayassi C.T.** *All in family: Parent child influence sin competitive youth gymnastics*, Paediatric Exercise Science, 7(1), **1995**:36-48

- 50- Jambor, E.A.** *Parents as children's socializing agents in youth soccer*, Journal of Sport Behavior, **1999**.
- 51- Wold, B. & Anderssen, N.** *Health promotion aspects of family and peer influences on sports participation*, international Journal of Sports Psychology, 23(4), **1992**: 343–359.
- 52- Yang, X. , Telama, R. & Laasko, L.** *Parents' physical activity, socio-economic status and education as predictors of physical activity and sport among children youths: a 12 year follow-up study*, International Review of the Sociology of sport, 31(3) **1996**: 273-87
- 53- Hellstedt, J.C.** *Unvisible Players: A Family System Model*, in S.M. Murphy, Sport Psychology Interventions, Champaign, IL; Human Kinetics, **1995**: 117–146.
- 54- Coakley, J.** *Children and Sport Socialization Process*, In d. Gould & M.R. Weiss (Eds), Advances in Paediatric Sport Sciences; Vol.2, Behavioural Issues, Illinois: Human Kinetics. **1987**.
- 55- Coakley, J.** *Sport in Society :Issues and Controversies*, Seventh Edition, Newyork: McGrawHill. **2001**.
- 56- Kelly, J.R.** *Leisure Identities and Intractinos*, London/Boston/Sydney: George Allen and Unwin. **1983**.
- 57- Greendorfer, S.L.** *Role of Socializing Agents in Female Sport Involvement*, The Research Quarterly, 48, **1977**:305-310
- 58- Greendorfer, S.L.** *Shaping the female Athlete: the Impact of Family*. Boutilier, M.A and SanGiovanni, L. The sporting Woman, Champaign: Human Kinetics Publishers. **1983**.
- 59- Greendorfer, S.L. ,Lewko, J.H & Rosengren, K.S.** *Family and Gender-Based Influences in F.L Smoll & R.E Smith (Eds), Children and Youth Sport-A Biopsychosocial Perspective*. London: Brown & Benmark. **1996**.
- 60- Kılıçgil, E.** “*Ailelerin Çocuklarına Yaz Spor Okullarına Gönderme Nedenleri, Beklentileri ve Sosyo-ekonomik Durumları*” Spormetre Dergisi. 1(1), **2003**.
- 61- Doğan B. ve Özçaldıran B.** “*Futbola ve Yüzmeye Yeni Başlayan Çocukların Ailelerinin Sosyoekonomik Durumlarının Karşılaştırılması*”, Performans, 1 (1) **1995**: 19–23
- 62- Yıldırım ve ark.** “*Farklı Cinsiyetteki Lise Öğrencilerinin Beden Eğitim Dersinden Beklentileri*”. Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. 1 (1), **1996**: 52-57
- 63- Topkaya, İ. ; Serbes Ş.** “*Meslek ve Eğitim Düzeyinde Farklılık Gösteren Velilerin Çocukları için Tercih Ettikleri Spor Branşları*” . Eğitimde Kuram ve Uygulama, 1(1), **2005**:36-42

64- Özdiñç, Ö. “Çukurova Üniversitesi Öğrencilerinin Sporun ve Spora Katılımın Sosyalleşmeyle İlişkisi Üzerine Görüşleri” , Spormetre Dergisi, 3 (2), Ankara. **2005**:77-84

65- Yılmaz, V. Çocuk Sporlarında Katılım motivasyonu, “Çocuklar Spora neden Katılırlar?” . Atletizm Bilim ve Teknoloji Dergisi,sayı 46, Ankara.**2002**:26-38

EKLER

Ek.1 Öğrenci Anketi

Sevgili öğrenciler,

Bu çalışmanın amacı öğrencilerin spor yapmasıyla aile arasında ilişki olup olmadığını araştırmaktır. Bu çalışmanın amacına ulaşması için lütfen soruları dikkatlice okuyup size en uygun seçeneği ya da seçenekleri (X) işareti koyarak tercihinizi yapınız.

Anketteki tüm bilgiler gizli tutulacaktır. Bu yüzden lütfen sorulara samimi şekilde cevap veriniz. Çalışmamıza katıldığınız için teşekkür ederim.

*Aysel KIZILKAYA
Beden Eğitimi Öğretmeni*

1) Sınıfınız: a-Lise1( ) b-Lise2( ) c-Lise3( )

2) Yaşınız (Lütfen belirtiniz):.....

3) Cinsiyetiniz: a-Kız( ) b-Erkek( )

4) Doğum yeriniz: a-Köy( ) b-Kasaba( ) c-Kent( )

5) Aileniz aşağıdaki aile tiplerinden hangisine girer?

a- Küçük (çekirdek) aile ( )

b- Geniş aile ( )

c- Diğer (.....) (Lütfen belirtiniz)

6) Annenizin eğitimi durumu:

a- Okuryazar değil( )

b- Okuryazar( )

c- İlkokul mezunu( )

d- Ortaokul mezunu( )

e- Lise mezunu( )

f- Yüksekokul ve üstü( )

7) Babanızın eğitimi durumu:

a- Okuryazar değil( )

b- Okuryazar( )

c- İlkokul mezunu( )

d- Ortaokul mezunu( )

e- Lise mezunu( )

f- Yüksekokul ve üstü( )

8) Babanız çalışma durumu:

a- Çalışıyor( )

b- Emekli( )

c- İşsiz( )

d- Sağ değil( )

9) Annenizin çalışma durumu:

- a- Çalışıyor( )
- b- Emekli( )
- c- İşsiz( )
- d- Sağ değil( )

10) Babanızın mesleği (lütfen belirtiniz): .....
(*Dikkat! Babanız şuanda emekliyse emekli olmadan önceki mesleğini lütfen belirtiniz.*)

11) Annenizin mesleği(lütfen belirtiniz) :.....
(*Dikkat! Annenizin ev hanımı olma dışında eğer bir mesleği varsa lütfen belirtiniz.*)

12) Ailenizle birlikte mi yaşıyorsunuz?

- a- Evet( )
- b- Hayır( )

13) Aileniz kaç kişiden oluşmaktadır? (Kendiniz dahil):.....

14) Ailenizin gelir düzeyi aşağıdaki seçeneklerden hangisine uygundur?

- a- 400 TL ve altı
- b- 401-600 TL
- c- 601-800 TL
- d- 801-1000 TL
- e- 1001-1500 TL
- f- 1501 TL ve üstü

15) Ailenizde spor yapan var mı?

- a- Evet( )
- b- Hayır( )

16) **Cevabınız evet ise** ailenizde kimler spor yapıyor belirtiniz.....

17) Ailenizde geçmişte spor yapan var mı?

- a- Evet( )
- b- Hayır( )

18) **Cevabınız evetse** ailenizde kimler spor yapmış belirtiniz.....

19) **Ailenizde spor yapan varsa** hangi sporları yapıyor? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- a- Futbol( )
- b- Voleybol( )
- c- Basketbol( )
- d- Hentbol( )
- e- Atletizm( )
- f- Yüzme( )
- g- Diğer(.....) (Lütfen belirtiniz.)

- 20) “Spora katılım düzeyinizi (spor yapmanızı-az yada çok olabilir-) aşağıdaki seçeneklerden hangisi en iyi ifade eder?
a-Düşük b-Orta c-Yüksek
- 21) Sporu hangi seviyede yapıyorsunuz?
a- Amatör( ) b- Profesyonel( ) c-Boş zaman değerlendirme düzeyinde
d- Diğer (belirtiniz).....
- 22) Aşağıdaki seçeneklerden hangisi spor yapma durumunuzu en iyi ifade eder?
a- Her gün düzenli olarak( )
b- Haftada birkaç kez( )
c- Ayda birkaç kez( )
d- Nadiren( )
e- Diğer( )..... (Lütfen belirtiniz.)
- 23) Hangi tür sporları yapıyorsunuz?
a- Futbol( )
b- Voleybol( )
c- Basketbol( )
d- Hentbol( )
e- Atletizm( )
f- Yüzme( )
g- Diğer(.....) (Lütfen belirtiniz)
- 24) Aşağıdaki seçeneklerden hangisi yaptığınız spor konusunda sizin bilgi düzeyinizi ifade eder?
a- Yaptığım sporda bilgi düzeyim düşüktür( )
b- Yaptığım sporda bilgi düzeyim orta düzeydir( )
c- Yaptığım sporda bilgi düzeyim yüksektir( )
- 25) Aşağıdaki seçeneklerden hangisi yaptığınız spor yapma konusunda sizin beceri düzeyinizi ifade eder?
a- Yaptığım sporda beceri düzeyim düşüktür( )
b- Yaptığım sporda beceri düzeyim orta düzeydir( )
c- Yaptığım sporda beceri düzeyim yüksektir( )
- 26) Yaptığınız sporla ilgili gelecekte düşündüğünüz projeleriniz var mı?
a-Evet ( ) b- Hayır ( ) c- Cevapsız ( )
- 27) CEVABINIZ EVET İSE ne tür projeler?
a- Kendimi geliştirmeyi ve bu alanda profesyonel olmayı düşünüyorum( )
b- Gelecekte amatör olarak sürdürmeyi düşünüyorum( )
c- Hobi olarak devam etmeyi düşünüyorum( )
d- Diğer (Belirtiniz).....

- 28) Size göre spor neden önemlidir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)
- a- Sağlığım açısından faydalı olduğunu düşünüyorum( )
  - b- Bedensel ve kişisel gelişimim açısından faydalı olduğunu düşünüyorum( )
  - c- Spor yaparken sosyal çevrem artıyor, sosyalleşmeme yardımcı oluyor( )
  - d- Spor yaparken stres atıyorum, kendimi daha rahat hissediyorum( )
  - e- Boş zamanlarımı değerlendiriyorum( )
  - f- Diğer(.....) (Lütfen belirtiniz.)
- 29) Spor konusunda annenizin yaklaşımı nasıldır?
- a- Spor yapmama olumlu bakar ve destekler( )
  - b- Spor yapmama olumlu bakar ama desteklemez( )
  - c- Spor yapmama olumsuz bakar ve desteklemez( )
  - d- Spora karşı ilgisi yoktur( )
- 30) Spor konusunda babanızın yaklaşımı nasıldır?
- a- Spor yapmama olumlu bakar ve destekler( )
  - b- Spor yapmama olumlu bakar ama desteklemez( )
  - c- Spor yapmama olumsuz bakar ve desteklemez( )
  - e- Spora karşı ilgisi yoktur( )
- 31) Aşağıdakilerden hangisi ailenizin spor yapmanızla ilgili destek ve teşvikini ifade eder?
- Ailem:
- a- Spor yapmam için maddi destek sağlar ve beni spor yapmam için teşvik eder( )
  - b- Spor yapmam için maddi destek sağlar ama beni spor yapmam için teşvik etmez( )
  - c- Spor yapmam için maddi destek sağlamaz ve beni spor yapmam için teşvik etmez( )
  - d- Spor yapmam için maddi destek sağlamaz ama beni spor yapmam için teşvik eder ( )
- 32) Aileniz spor yapmanızda maddi destek sağlıyorsa aşağıdakilerden hangisini yapmaktadır?
- (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)
- a- Spor malzemeleri (eşofman, ayakkabı, top, raket, forma v.b) alır( )
  - b- Klüp aidatımı, kurs ücretimi öder veya özel spor eğitimi almam konusunda beni destekler( )
  - c- Müsabakalara veya yarışmalara götürür veya gönderir( )
  - d- Diğer(.....) (Lütfen belirtiniz.)
- 33) Ailenizin kızların ve erkeklerin spor yapması konusundaki yaklaşımı aşağıdaki seçeneklerden hangisine girer?
- a- Ailem erkeklerin spor yapmasını onaylar ve destekler( )
  - b- Ailem kızların spor yapmasını onaylar ve destekler( )
  - c- Ailem kız ve erkek ayrımı yapmadan spor yapmayı onaylar ve destekler( )
  - d- Ailem erkeklerin spor yapmasını onaylamaz ve desteklemez( )
  - e- Ailem kızların spor yapmasını onaylamaz ve desteklemez( )
  - f- Ailem kız ve erkek ayrımı yapmadan spor yapmayı onaylamaz, desteklemez( )

- 34) Aileniz aşağıdaki davranışlardan hangisini gösterir?
(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)
a- Maçlarımı izlemeye gelir( )
b- Antrenmanlarımı izlemeye gelir( )
c- Beni spor yapmam için destekler ve teşvik eder( )
d- Diğer(.....) (Lütfen belirtiniz.)
- 35) Babanız aşağıdaki davranışlardan hangisini gösterir?
(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)
a- Maçlarımı izlemeye gelir( )
b- Antrenmanlarımı izlemeye gelir( )
c- Beni spor yapmam için destekler ve teşvik eder( )
d- Diğer(.....) (Lütfen belirtiniz.)
- 36) Aileniz sizin hangi sporu yapmanızı tercih eder?
a- Futbol( )
b- Voleybol( )
c- Basketbol( )
d- Hentbol( )
e- Atletizm( )
f- Yüzme( )
g- Diğer(.....) (Lütfen belirtiniz.)
- 37) Sporla ilgili ile yaşantınızda (deneyiminizde) ailenizin etkisi oldu mu?
a- Evet( ) b- Hayır( ) c- Diğer(belirtiniz) .....
- 38) **Cevabınız evetse** nasıl oldu?
a- Sporla tanışmamı sağladı( )
b- Spor konusunda beni bilinçlendirdi( )
c- Spor malzemesi aldı( )
d- Beni maça götürdü( )
e- Beraber spor yaptık( )
f- Beni spor kulübüne yazdırdı( )
g- Diğer(.....) (Lütfen belirtiniz.)
- 39) Ailenizde spor yapan var mı?
a- Evet( ) b- Hayır( )
- 40) **Cevabınız evetse** sizi nasıl etkiledi?(Lütfen yazınız).....
- 41) Geçmişte ailenizde spor yapan var mıydı?
a- Evet( ) b- Hayır( )
- 42) **Cevabınız evetse** sizi nasıl etkiledi? (Lütfen yazınız).....

43) Ailenizin sporu eğitimde ödül veya ceza olarak kullanma durumunu aşağıdaki seçeneklerden hangisi ifade eder?

- a- Benim eğitimimde ödül olarak kullanır ( )
- b- Benim eğitimimde ceza olarak kullanır( )
- c- Benim eğitimimde hem ödül hem de ceza olarak kullanır( )
- d- Benim eğitimimde ödül olarak kullanmaz( )
- e- Benim eğitimimde ceza olarak kullanmaz( )
- f- Benim eğitimimde hiçbir şekilde kullanmaz( )

Ek. 2 Ebeveyn Anketi

Sayın Anne / Baba,

Bu çalışmanın amacı öğrencilerin spor yapmasıyla aile arasındaki ilişki olup olmadığını araştırmaktır. Bu çalışmanın amacına ulaşması için lütfen soruları dikkatli okuyup size en uygun seçeneği (X) işareti koyarak tercihinizi yapınız. Anketimizdeki tüm bilgiler gizli tutulacaktır. Bu yüzden lütfen sorulara samimi bir şekilde cevap veriniz. Çalışmamıza katıldığınız için teşekkür ederim.

Aysel KIZILKAYA

Beden Eğitimi Öğretmeni

- 1) Aşağıdakilerden spor konusunda sizin yaklaşımınızı en iyi şekilde ifade eder?
  - a- Spor, birey ve toplum yaşamı açısından çok yararlı bir etkinlik alanıdır( )
  - b- Spor, birey ve toplum yaşamı açısından yararlı bir etkinlik alanıdır( )
  - c- Spor, birey ve toplum yaşamı açısından yararsız bir etkinlik alanıdır( )
  - d- Spor, birey ve toplum yaşamı açısından çok yararsız bir etkinlik alanıdır( )
- 2) Aşağıdakilerden hangisi çocuğunuzun spor yapması konusunda sizin durumunuzu ifade eder?
  - a- Çocuğumun spor yapmasını olumlu buluyorum ve destekliyorum( )
  - b- Çocuğumun spor yapmasını olumlu buluyorum ama desteklemiyorum( )
  - c- Çocuğumun spor yapmasını olumsuz buluyorum ve desteklemiyorum( )
  - d- Çocuğumun spor yapması konusunda fikrim yok( )
- 3) Size göre çocuğunuzun spor yapması derslerini nasıl etkiler?
  - a- Çok olumlu etkiler( )
  - b- Olumlu etkiler( )
  - c- Olumsuz etkiler( )
  - d- Çok olumsuz etkiler( )
  - e- Fikrim yok( )
- 4) Size göre çocuğunuzun boş zamanlarını spor yaparak geçirmesi yararlı mıdır?
  - a- Evet( )
  - b- Hayır( )
  - c- Fikrim yok( )
- 5) Çocuğunuzun spor yapmasından ne veya neler bekliyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir).
  - a- Boş zamanlarını değerlendirmede yarar sağlıyor( )
  - b- Çocuğumun sağlığını olumlu etkileyeceğini düşünüyorum( )
  - c- İlerde bu işten iyi para kazanacağını düşünüyorum( )
  - d- Spor hobi olarak devam ettireceğini düşünüyorum( )
  - e- İlerde sporu bırakacağını düşünüyorum( )

6) Çocuğunuzun spor yapmasına nasıl bakarsınız?

a-Oğlumun spor yapmasını onaylar ve desteklerim( )

b- Oğlumun spor yapmasını onaylamam ve desteklemem( )

c- Kızımın spor yapmasını onaylar ve desteklerim( )

d- Kızımın spor yapmasını onaylamam ve desteklemem( )

e- Oğlumun ve kızımın spor yapmasını onaylar ve desteklerim( )

f - Oğlumun ve kızımın spor yapmasını onaylamam ve desteklemem( )

7) Çocuğunuzu spor konusunda bilinçlendirip yönlendiriyor musunuz?

a- Evet( ) b- Hayır( )

8) CEVABINIZ EVET İSE neler yapıyorsunuz? (Lütfen belirtiniz).....

9) Çocuğunuzun spor yapmasını maddi açıdan destekler misiniz?

a- Evet( ) b- Hayır( )

10) CEVABINIZ EVET İSE nasıl destek ya da desteklerde bulunuyorsunuz? (Lütfen belirtiniz.).....

ÖZGEÇMİŞ

Aysel KIZILKAYA 1981 yılında Adana’da doğdu. İlk, Orta ve Lise öğrenimini Malatya’da tamamladı. 1999 yılında girdiği İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğretmenliğinden 2003 yılında mezun oldu.

Mezun olduğu yıl Mersin Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim dalı Spor Sosyolojinde Yüksek Lisans eğitimi almaya hak kazandı. 2005 yılında Adana’nın Kozan ilçesinde görev yapmaya başladı. Kozan’da Mehmet Akif Ersoy Lisesinde Beden Eğitimi öğretmeni olarak görev yaparken araştırmasını tamamladı. 2008 yılında görev yeri değişerek, Elazığ’da Mehmet Koloğlu Anadolu Lisesinde çalışmaya başladı. Halen Elazığ’da aynı okulda görev yapmaya devam etmektedir.